मोग - एक मृगतृष्णा

भक्ता आर. कांञंगाड

कर्नाटक कोंकणी साहित्य अकाडेमी
महानगरपालिका बांदप, लालबाग, मंगळूर ५७५ ००३.
इमेयल: kksa1994@gmail. com फोन: 0824-2453167
वेबसैट: www. konkaniacademy. org

मोग – एक मृगतृष्णा

(काणिये झेलो)

भक्ता आर. कांञंगाड

मुखेल संपादकः

डॉ. के. जगादिश् पै

कार्यनिर्वाहक संपादकः

श्री कुमार् बाबु बेक्केरि

पर्गटणारः

कर्नाटक कोंकणी साहित्य अकाडेमी

महानगरपालिका बांदप, लालबाग, मंगळूर ५७५ ००३.
इमेयलः kksa1994@gmail.com फोनः 0824-2453167
वेबसैटः www.konkaniacademy.org

Mog-Ek Mrigatrisha collection of short stories by Bhakta R
Kanhangad, Kerala

Chief Editor : Dr. K. Jagadeesh Pai
President,
Karnataka Konkani Sahitya Academy,
Corporation Building,
Mangaluru-575 003

Publisher : Kumar Babu Bekkeri
Registrar,
Karnataka Konkani Sahitya Academy

Published by : Karnataka Konkani Sahitya Academy
Corporation Building,
Mangaluru-575 003

Copy Right : Karnataka Konkani Sahitya Academy

First Edition : 2019

Pages : vi + 74

Paper : 80 gsm N. S. Maplitho, Demy 1/8

Copies : 300

Price : 50/-

Cover : 300 gsm art card

Printed at : Assisi Press, Bejai,
Mangaluru-575 004

अध्यक्ष उलयता...

कोंकणी साहित्य अकाडेमी गेल्ले अनेक वर्सादुकुनू कोंकणी भाषेंतू खूब पुसतक प्रकट करता आयला. मिगेले अध्यक्ष अवधींतू हे कामांक वेग दीवुका मोणू निर्धार केला. साहित्यांतू मौखीक साहित्य सहीत असा. जलेरी साहित्याकयी, पुसतकाकयी अविनाभाव संबंध असा. मौखीक साहित्य कालक्रमांतू लुप्त जवुचे संभव अस. जलेरी पुसतक साहित्य सदाकाल वरचे संभव अस. ते निमीत खंचेय साहित्य अभ्यासांतू पुसतक प्रकटणेक प्रथम आद्यते दीवुका. पुसतका मुखेन अमी गांवा दकुनू नगर थांयी, भारत दुकुनू अमेरिका थांयी वचुयेत. ओट्ट जगत्ताचे पूरा जना पवचेक पुसतक एक लायेक माध्यमू. हे दृषटींतू पुसतक प्रकटण मोणचे "साहित्य उपासकांगेले सेवा" मळेरी ते(अतिशयोक्ती)पटी जायना. असले मिगेले वैयक्तीक आसक्ती जलेले साहित्य सेव कोरचे अवकाश मका मेळले ते भगवंताले कृपा मोणाचे मिगेले अभिपरायू. अमगेले चटुवटिका बरे पुसतक प्रकटण कोर्नू मात्र सीमीत जवचे नज. ते खूब जनाक पेंवुनू वजूचे तशी करोचे अयचे कालांतू अवश्य जला. तशी जावुनू कोंकणी भाषे वयिरी तशीची साहित्यांतू आसक्ती वडोचे कार्यक्रमू, खूब शाळेंतू कोंकणी भाषा शिकोचे, कोंकणी भाषेंतू बी.ए, बी.एड कोर्स आरंभ कोरचे. राज्याचे पूरा शाळा कालेजांतू कोंकणी भाषा शिकोचे पूर्णावधी वेळू, खायं शिक्षकांगेले नेमकू, कोंकणी साहित्य सम्मेळनू, सम्मेळनांतू पुसतक मेळू मणचे धनात्मक योजना कोंकणी अकाडेमितुकुनू आयोजन केल्यारी तेदना कोंकणी पुसतक वज्जितलेले संख्या चड जवचे साध्यता अस. हक्का कोंकणी भाषा उलैतलेले सहकारू, सहयोगू असा मोणचे दृढ नंबीक मिगेले. एकतानत निवारण कोरूक विंगड विंगड विचारू विंचुनू काणू पुसतक प्रकटण कोरूक प्रयत्न करता. वैविध्यमय विचारू, विषयू अध्ययन कोरुनू पुसतक बरोनू प्रकटणेक पेटोवचेक लेखकांगेले विनम्र जावुनू प्रार्थना करता अस. असले पुसतक वजुवुचे दुकुनू जनाले एक सकरात्मक बदलावण जवो, तांगेले सात्वीक जीवनाक प्रेरण जवो मोणू आशा करता. पुसतक प्रकटण कोरूक दिलेले पूरा लेखकांक हांव आभारी अस. पुसतक प्रकटण अनी वरले पूरा चटुवटिकाचे पाटिबल जावुनू अशिले कोंकणी साहित्य अकाडेमिचे सर्व सदस्यांक, रिजिसट्रार अनी सिब्बंदी वर्गांक हांव कृतज्ञ जावुनू अस. 'सर्वे जनाः सुखिनो भवंतू' सकडांक देवू बरे कोरो मोणू ते सर्वशक्त देवाले प्रार्थना करता ।

डः. के. जगदिश पै
अध्यक्ष

ಪ್ರಕಾಶಕರ ಮಾತು

ಕರಾವಳಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ಹಬ್ಬಿರುವ ಸುಮಧುರ ಭಾಷೆ ಕೊಂಕಣಿ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಭಾಷಿಕ ಸಮುದಾಯವು ತನ್ನದೇ ಆದ ಜನಪದ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಲೋಕವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಕೊಂಕಣಿ ಭಾಷೆಯೂ ಕೂಡ. ಭಾರತ ಸಂವಿಧಾನದ 8 ನೇ ಪರಿಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಕೊಂಕಣಿ ಭಾಷೆಗೆ ಸ್ಥಾನ ನೀಡಿದ್ದು ಇದು ಎಲ್ಲಾ ಕೊಂಕಣಿ ಬಾಂಧರಿಗೂ ಹೆಮ್ಮೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ. ಆಧುನಿಕ ಜಗತ್ತಿನ ಜಾಗತೀಕರಣದ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಎಷ್ಟೋ ಭಾಷೆಗಳು ತಮ್ಮ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಜಾಗತಿಕ ಭಾಷೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಪೈಪೋಟಿಯನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಕೊಂಕಣಿ ಭಾಷೆಯ ಉಳಿವಿಗೂ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಲೇ ಇದ್ದು, ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಅನೇಕ ಕೊಂಕಣಿ ಬಾಂಧವರು ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಕೊಂಕಣಿ ಭಾಷೆಯ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಲುವಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರಕಾರವು ಕೊಂಕಣಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದೆ. ಕೊಂಕಣಿಯ ಏಳಿಗೆಗಾಗಿ ಹಲವಾರು ಮುಖಂಡರು ಕೊಂಕಣಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯ ಸಾರಥ್ಯವನ್ನು ಮುನ್ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಕೊಂಕಣಿಗಾಗಿ ತಮ್ಮ ಅಮೂಲ್ಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದೀಗ ಕೊಂಕಣಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಗಿ 25 ವರ್ಷಗಳು ತುಂಬಿದ್ದು ಬೆಳ್ಳಿ ಹಬ್ಬ ಆಚರಣೆಗೆ ಅಕಾಡೆಮಿ ಸನ್ನದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಕೊಂಕಣಿ ಭಾಷೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಜನಪದ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಆಚರಣೆಗಳು ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿದ್ದು ಹಿರಿಯ ಕೊಂಕಣಿಗರ ಅಮೂಲ್ಯ ಕೊಡುಗೆಗಳಾಗಿವೆ. ಕೊಂಕಣಿ ಜನಾಂಗದ ಈ ಅಮೂಲ್ಯ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಮುಂದಿನ ಯುವ ಪೀಳಿಗೆಗೆ ಪರಿಚಯಿಸಲು ಹಾಗೂ ಉಳಿಸಿ, ಬೆಳೆಸಲು ಸಾಹಿತ್ಯಾತ್ಮಕ ರೂಪದ ಕೆಲಸಗಳು ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಮೂಲಕ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಈ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಅಕಾಡೆಮಿಯು ತನ್ನ ಕ್ರಿಯಾಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಕಟಣೆ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಕೊಂಕಣಿ ಸಾಹಿತಿ, ಬರಹಗಾರನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಹೀಗೆ ಅಕಾಡೆಮಿಯು ಸಾಹಿತ್ಯಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿರುವ ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರಗಳ ಕೊಂಕಣಿ ಭಾಷಾ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕೊಂಕಣಿ ಬಾಂಧವರು ಓದುವ ಮೂಲಕ ಲೇಖಕರನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಬೇಕು. ಬನ್ನಿ ನಾವೆಲ್ಲರು ಕೊಂಕಣಿ ಭಾಷೆಯ ಏಳಿಗಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸೋಣ ಹಾಗೂ ಕೊಂಕಣಿ ಭಾಷೆಯ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಮುಂದಿನ ಪೀಳಿಗೆಗೆ ಪರಿಚಯಿಸೋಣ.

ಕುಮಾರ ಬೆಕ್ಕೇರಿ
ರಿಜಿಸ್ಟ್ರಾರ್

कर्नाटक कोंकणी साहित्य अकाडेमी
अकाडेमि अध्यक्ष् आनी सांदे

अध्यक्षः
डा. के. जगदीश् पै

सांदेः
श्री गुरुमूर्ति वि. शेट्
श्री गोपालकृष्ण भट्
श्री नवीन् नाय्क्
श्री चिदानंद हरिभंडारि
श्री भास्कर नायक्
श्री सुरेंद्र वि. पालंकर्
श्री प्रमोद् शेट्
श्रीमति पूर्णिमा सुरेश् नायक
श्री के. नारायण खार्वि
डा. वसंत् बांदेकर्
श्री. अरुण् जि. शेट्

अधिकारी वर्ग
निर्देशकाचा प्रतिनिथी
श्री अशोक् ऐन् चलवादि

रिजिसट्रार
श्री कुमार् बाबु बेक्केरि

अर्थ सदस्य
श्री राजेश् जी.

अनुक्रमणिका

1. प्रायश्चित 1
2. मनस्ताप 14
3. मांगल्य योगु 21
4. गैर समजणी 29
5. अतिरेक जाल्यार 36
6. मोग एक मृगतृष्णा 44
7. आजाली आम्मण 54
8. जबाबदार कोण? 57
9. अखेरी 60

1. प्रायश्चित

एक म्हयन्याचे उपरांत रामदास दफतराक आयलो. तो सुटीर आशीलो. सीधा वचून नोंद पुस्तकार हस्ताक्षर करनु अपण्याले कुरसेर बसलो.

मेजाच्या दावे भागार फायल अट्टी मारनु दवरला – एका वयरी एक! सुटीर वचे वेळार मेज कजीन करतु गेतलो तो.

कुर्सेर बोसून एक घडी जायनी तागेले मेजा लागी त्या आफीसाचा शिपाय आयलो.

“सर, आफीसर आपयता” –

शिपायीन जाण्यले

हातांन काडलेले फ़ायल मेजार दवरनु तो उठलो.. आफीसर नवा म्हणु आयकलां ... ताणे सुटीर आसीले वेलार जोथन जाल्ललो खंय, तेंवय एक लेडी आफीसर (Lady Officer)

“रामदास आफीसराले कूडा मुखार पावलो.

May I come in?

ताणे कानाडी बागलारी हल्लू मारले आनी अनुमति खातीर राकून रावलो.

Come in..

आफीसरान अनुमति दिल्ली... ताणे भितर पाय दवरलो.

“Mr Ramdas”-

अफीसरान रामदासाले तोंडाक पळयलें. .... ताणे तिगेले तोंडाकय... तो चेरो स्वंय की पळयल्या बरी दिसलें ताका!.. मुखार दवरललों नेम बोर्डयं (Name Board) पळयलों पुन तिगेले तोंड! तो स्तब्ध जालो...!

“Mr Ramdas” त्या मुहम्मद बषीराले फायल वगी पुटप (put up) करकां urgent आसो –

अफसराल आदेश दिलो.

पुण तीणे सांगचे कांय तो आयकलो ना!... तो एक तगचे भ्रमेंतु पळ्ळवरी तिगेलो चेरो पळयता राबला. “Mr Ramdas, do you here me? what happened to you?”

तागेली अवस्था पळोवनु ती एक घडी असमजिर कांयेंतु पडली! तीणे तागेले तोंडाकच पळयले. तिका कसलेंय मनां करुक जाल्ले ना!

रामदास एकाएकीं थंय थाकून मात्यांतु बिच चाबल्या बरी भायर आयलो आनी आपण्याले कुर्सेरी पडलो । ताका काम करुं दिसले ना! मुखार दवरलेले फायल काणु उडोया म्हणु दिसलें । तांगेले मनांतु विव्देष की बेजार की कसलें भरण करता, हे तोच जाणजाल्ला ना...! तो उठलो आनी सीधा टायलेटा कडेन चमकला... ।

रामदासान माथ्यार उदक गालनुं घेतलें । माथे सल्प थंड जाले –टवलान माथे पुसले. मन थोडे नियंत्रणार आयले... टिफिन करचे रुमांत वचून नरमासांतुली कापी काणु पिल्ला. आनी वापस आपण्याले कुर्सेरी येवनु बसलो...

अफसर मेडमाक राम्दासालें वर्तन पळेवन अजाप जाले. तो मेगेले तोंड आनी नेम बोर्ड (name board) पळोन कसलें घट (confirm) करताला? तिका अर्थ जाल्ले ना . म्हाका हाजे मुर्तम खयं पुणी पळोवनु आसू पुरवे? अथवा पळयलारीच, अशी बिहेयव (behave) करुककारण? ती गोंदलां पल्ली....! बाळ पोयंट पेन्नाच्या मागशी भाग ओंटार दवरनु ती आलोचन करता बसली!... वेळु गेल्लो कळ्ळे ना । आखेर तीणे प्यूणाक आपयले. तो हाजीर जाल्लो.

“Mr Ramdas सीदार आस वे?”

“मेडमान् निमग्गील

“आसा मेडम – ताका कसलेय तोंद्रे आसवे?”

तीणे सहज निमगीले

“तोंद्रे?”

“व्होय. मानसिक या शारीरिक जावनु कसलेयं कष्ट?” तशीं कांय नामू मेडम –”

ताणे आलोचन करता जाप दिली

“– जायत तुका वचूयत”

प्यूण पोरतलो.

जवणा टैम भितर रामदासान अफसरान सांगीले फायल नोटस (notes) बरोवन कंप्लीट (complete) केले! आनी प्यूणाले हातांत दीवनु पेटयले... (notes) वाचून मेडमाक खोशी जाली... कसली चूकी धरनु काडुक ना. इतले परफेक्ट (perfect) काम करचे मनशाक आपण्याक पलोवनु तशीं वर्तन केल्लेल्याचा कारणामात्र कितले आलोचन करनूय तिका इत्यर्थ करुं जाल्ले ना ।

रामदास अर्द दिसाची सुटी खातीर बरोन दीवनु घराक परतलो...

2

एक म्हयन्याची सुटी मुगदुन जोयन जाल्लेले नंतर पुन सुटी। तेवंय Medical leave! अपण्यान सांगीलें फायल धनपार भितर पुटपय केल्ला – रामदासले वर्तन विचित्रं जावनु दिसलें अफसर अरुणा मेडमाक!

पिशापण म्हणु सांगू जायना... कसले की दुख तागेले मनांतु आसा। मेगेले निमितवे? म्हाका देखीले उपरांत तागेलो चेरों एक तरा जाल्ललो कित्याक?..ह्या मनीसाक, हांवे सुर्वे जावनु पळोवचे न्हयवे? हाजे मुर्तम आमी मेळयाचवे? एक वेळा मेगेल्यावरी आशील चल्येन तागेले जीणांत वीस थरनु आसूका.. गुपीत दुख नातीलो मनीस अपरुप खय – अशें खंय की वाजीळे आसा..

संदर्भ मेळ्ळेले वेळारी अफ़सर अरुणान आफीसांतले टायपिस्ट

(typist) मिसिस ग्रेसीक चेंबरांत आपयलें.

"मिसिस ग्रेसी, Are you be free for some time?"

"Sure Madam"

आपण्याक प्रामुख्यता दिल्लेल्यांनु तिका संतोष जालो. तूं कितले वर्स धरनु ह्या अफीसा वरक (work) करता आसा?"

"दोन–अढेच वर्स जाले मेडम" -

अरुणान एक निमिष मौन धारण केले.

म्हका मि. रामदासा खातीर कळका म्हणु आसा.

तो हांगा कितले काल जाले काम करता?"

"एक पांच वर्स जावनु आसूका"

Anything wrong with him? ताका कसलीय 'मेंटल वरीस' (Mental worries) आस वे?

तिजे तोंड पळयतनी, सहज शब्दारी तीणे निमगीले गैर समजणी पाड ना नावें.

"मेडमान इतें तशीं निमगीले?"

ग्रेसीक आश्चर्य.

"म्हाका तशीं दिसलें चूकी आसू पुरों. जाल्यारी तागेले मनांतु, कसलें की एक दुख आसा. ना तरी एकाएकीं लीव काडूं कारण?

त्या प्रश्नाक जवाब दीनातीले ग्रेसी एक घडी नुतां बसली! सांगूका की नाका – ती आलोचन करता अशीली.

"सांगुक कस्ट आसवे? तरी सोडी–"

"तशीं कांय ना मेडम. त्या घडणूका वेळारी हांव हांगा येनी. मेगेले फ्रंडान सांगून गोतु, कितले मटाक सत्य म्हणु कळना" -

ग्रेसीन घडणूकाच्या विवरण दिल्ले –

रामदास आमगेले डिपार्टमेंटातुलो बुद्वंत आनी जोरदार एम्प्लायी

(employee) जावनु आशीलो. सकडां लागी – चांग वर्तन.. आकर्षक व्यक्तित्व...

ताका एक सोयरीक आयली... तुमगेले रिवाज प्रकार जातक पळयळे. मेळामेळी भासा... रामदासाले बापान चल्यलो फोटोग्राफ हाडयळो.. चल्यलें रुप पलोवनु ताका भोव इस्ट जाले.. रामदासाक केदनाय तिगेल खबरे. ताणे तिका मेळनातीलेची प्रीति करुंक आरंभिले.. ताणे तिका फोणार मेळूक ट्रै केल्लें. परंतु ती चड जावनु उलोवच्या मेळना आसीळी.. तांतु ताका सान मटाक बेजार आसीले. ती व्हार्डीके फूडे फोणार उलोवचें सम न्हय म्हणु लेकता आसतली अशें ताणे समाधान करनु घेतले.

रामदासाले एक मध्यम वर्गा कुटुब. बापूस सरकार कामां सूकून रिट्यर जाल्लेलों मनीस. पेनशन आसा. कामार आसतना बेंक लोण (Bank loan) काणु बांदीले घर, व्होड कष्ट नातीले दीस काडतालीं.

एक दीस वचून चल्यें पळयलें. फोटोंतु आशीलाकय चंदी! रामदास खुशीन उडलो.. चल्येन कांय विरोध सांगलो ना. व्हार्डीके चे डेट (date) फिक्स केले. रामदास संतोषान भूमीर रावलो ना !

आमंत्रण पत्र संबधिकांक.. दोस्ताकं दीवनु जले. व्हार्डीकेचे फुणदीसु रामदासाले बापसूक चलयेले बापसूलो फोण कोळ–चल्ली लवराले (lover) सांगात धावनु गेली । आमी तिका सोदिता आसंती– पुलीसाक तिळसिळा–

रामदासाले घरकडच्यांक आकाश तुंटुन माथ्यार पडला बरी जाले!.. आयकलेले सत्य की सपन की म्हणु इत्यार्थ करुंक वेळु लगालो... व्हार्डीके खातीर तैयार केल्लेले पुराय उदकां जाल्ले... आयीले रिस्तेदारांक कितें सांगून परतुचे म्हणु रामदासाले आवसु–बापूस तळमेळेकींची... अपमाना भारान माथे उबारुं जाल्ले ना..

रामदासालीं अवस्था, सांगूं ना! ताका पिशें लागला बरी जालें । हातां मेळलो अमृतकलेशु तोंडा व्होरु भितर भूमिर पणु भेतुन गेल्या बरी दिसले.. सपन चूर चूर जाल! अपण्याले व्यक्तित्वाक एक चल्येन परिहास केल्या वरी जाले ताका!

तिका love affair आसीले तरी फुडेक सांगूयत आशीलें... फोण करनु पुण निजसूयत आशीलें तीणे जाणून फटयल्ला वरी जाल्ले ताका.. दोस्तानी मसकिरि करू शुरू केल्ले–अरे तुगेली फियानसी (fiancee) आपण्याले लौवरां ओटु धावनु गेल्ली खंयगू...! आयकून आयकून ताका बेजार येवनु गेल्ले... तेदूस थरनु रामदास बदल जाल्लो! ताणे प्रमोषण थांय नाका म्हणु दवरले..

"त्या चल्येन केल्लेली व्होड चूकी जाल्ली मेडम. तिका कोणाल्येय ओटु प्रीति आशीली तरी चल्येक पळोवच्च्या आयीले वेळार की – फोण करनु की तिज सुयत आशीले – एक चल्याले जीवन पाड केल्ले नावे.. तो आतां व्हार्डीकिची नाका म्हणु बसलया – "तींणे मागिरीय सांगले–रामदास असले चल्याल जीवन वायंट केल्लेल तिका बरकत जातलेवे? हरगिज ना–"

तीणे शापु घालया तशें सांगुन राबयले... अरुणा मेडमाले तोंडा वयले विकार–विक्षोभ पळोवनु ग्रेसीक मुखारसुन उलोवंच्या जाले ना... ।

3

अर्द रात जावनूय अरुणा मेडमाक न्हीद पल्लीना ! ती आपण्याले bed room त बैसून पुनर विचार करता आसीली... त्या हतभागिनि फियानसी (fiancee) हांव म्हणु ग्रेसीक कळनु आसूका.. आपण्याले निमित दोन कुटुंब संकस्टार पडले..

व्होय ग्रेसीन सांगीले खरें. चल्ये पळोवच्च्या आयीले वेळारी आपण्याले अनिश्ट रामदासाक तिलसूयत आशीले. एकय फोण करनु अपण्याले love affairs तिळसुयत आसीलें. हें दोन्नीय करनातीले –

कोण कोणालो शापु मेळ्ळा की. ताजे फळ आज थांय अणभव करता आसा ! आपण एक लेकता देव आनी एक ! आपण्याले जीवनांतु जालेलेय तेंच. एक यूत फेस्तिवेला (youth festival) वेळारी प्रसादाले परिचय जाले. तागेले फामिली बेकग्रौंड (Family Background) जावोकळचा वचनी तो एक चांग गायक जावनु आशीलो. यूत फेस्टिवएलांतु ताका संगीतांतु प्रथम पुरास्कार मेला.

ताका अभिनंदन करुक गेल्लेले वेळारी परिचय जाले. परिचय आखेर प्रेमारी परिणीत जाले! तेतां हेतां विसरु जायनातील तशीं वाडले.. हे कांय घरकड्च्यांक कल्ले ना...

प्रसादाले ग्रेजुवेषन (graduation) जाले. तो काम सोदु लागलो.. दोन वर्सानी मेगेलेय जाले आवसु बापसुन मेगेले खातीर चल्याक सोदू शुरु केल्ले. मनांतु क्ळवल आरंभिले. विवरु हांव प्रसादाक जाणयले.

सोदूंक आरंभ केल्ला इतले नवे? हांव एककाम मेलता की म्हणु पळयता. तूं घाब्रे नाका.”

ताणे समाधान केल्ले.

जाल्यारी मेगेले मन भीवनु आशीले. एक दीस त्या भंय सत्य जाले! रामदास म्हाका पलोवच्या आयलो... हांव ताका इस्ट जाली म्हणु कळ्ळें – त्या वेळारी हांवे सल्प धैर्य दाखयलेले तरी – म्हाका ही व्हार्डीक इस्ट न्हय. हांव विंगड एकल्याक इस्ट पावता म्हणु सांगूयत आसीले. नरी म्हाका सांगूं दिसले ना ! ताणी व्हार्डीकेचें डेयट निश्चय करनु गेलींती...

हून रेवेंरी पाय दवरला वरी जाले म्हाका!

हांव वचून प्रसादाक मेळ्ळी. एक घडी तो धर्म–संकटांतु पळ्ळी.... दोगांकय परेंटसा (parents) लागी सांगूक धैर्य ना... सांगल्यारीच व्होड प्रयोजन ना. मेगेले व्हार्डीकेचे invitation थांय तैयार जाता आशीले. आखेरी वेगळी वाट दिसानातीले व्हार्डिकेचे फुलदीसु घर सुडचे आनी रजिस्टर मेरेज करनु घेवचें म्हणु खंडित केल्ले.

प्रेमाक दोले ना म्हणताती... दोळे मात्र न्हय, आपण्याले विषयांतु कानूय ना –

त्या दिसाचो उङ्गास काडतना आतंय आंगा कांटो फुलता! रवंचे धैर्यान आमी जन्मदातांक विसोरनु रजिस्टर व्हार्डीक केल्ली की । आज दिसता, तो एक शापग्रस्त दिवनु जावनु आशीलो म्हणु ।

अरुणा मेडमान लांब उसास काल्लो.

4

हांवे व्कार्डीकेचे फुलेदीस घर मोण धावनु गेल्लेले... प्रसादान आनी हांवे आपण्याले, इस्टानुसार व्कार्डीक करनु घेतीले कोणाकय, इस्ट जाल्ले ना..

अनुग्रहा खातीर गेल्लेले आमका कोणय घरां भितर चडयल्ले ना... मेगेले आम्मान हरथारी मारनु घेतले...

“तूंवे व्होडी चूदा केल्ली पुता. तुका आमचे लागीं प्रसादा खातीर सांगूयत आसीले नवें... ताजे आन–आम्माले पाय धरनू पुर्णी व्कार्डीक करनू दिता आसीलो नवें . इन्याक अशीं केलें?आतां रामदासाले घरकडच्यांक कशीं तोंड दाखोवचे” -

आनु कोपान उग्रमूर्ती जालो.. ताणे भितर सुकुन व्कर्डीके म्हुण हाळ्ळेले वस्त्रभरण मेजे मुखार उडयले.

“घे, हें पुराय काणु खंय जावका जाल्यारी, कोणाले ओंटु जावका जाल्यारी वचून मर” -

आनान प्रसादाले तोंडाक घूवनु पळयले ना... व्कार्डीके खातीर आयीले कांय रिश्तेदारांगेले मुखार आमी अपमानान आनी बेजारान माथे लोबोवनु परतलीं.

प्रसादाले आवसु बापसूनय आमका भितर चडयले ना.

आवेशान व्हर्डीक, इतेकी करनु घेतली... तरी जिवनाक वाट ना.. आमी हातां आशीलो दुडु खरचुजावो थाय भाडया घरल्यागी दीस लोकयले... ताझे मर्दी कामाक ट्रै केले. निरभाग्या निमित एकडय काम मेळो ना. No vacancy बोर्ड पलोव्नु जीव नाका जावनु गेलो... प्रेमाच्या आवेश निवलो. जीवनाचे सत्या मुखारी निरायुध जालीं. भंयान दिशाबोध नातल्या बरी जाले... प्रसादाक इतलो हताश जावनु तेदोज थांय पळयनी! ताणे पुनः वचून आवसू बापसु लगी ‘दमया’ घाले... पायार पणु रळ्ळों. तवळीय तांगेले मन करगले ना!

आमी केल्लेलो व्होड अपराध जावनु गेल्लो गो अरुणा–”

प्रसाद म्हाका पोटोन धरनु रळ्ळो! हांवे ताका जावचितलें धैर्य दिवच्या पळयले.

“तुं सुखान बामणा ओटु आस्ता आशीली. मेजे निमित तुगेले जीवनय वायट जाले. म्हाका क्षामा करी” हांवे कशकशी सांगूनुय प्रसादाक समाधान जाल्ले ना.. तागेली अवस्था पळोवनु म्हाका भंय जाले!

त्या दीस राती, पश्चातापान ताणे म्हाका कळयनातीले – अरुणा मेडमाली विचारधारा तुंटली. तिगेले दोळ्यां सुकून उदक देंवले.

खबर कळनु दोगालेंय आवसु–बापुस धांवनु आयलीं तुमीं दया दाखयलेली तरी ह्या अनाहुत जायना आशीले –

हांवें बोबाटो घालो...

***

बापान म्हाका माफी दीवनु घरल्यगी होरनु राबयली, दिवस धांवले... ताजे फूडे यत्न करनूय मेळनातीले वावर म्हाका मेळ्ळे – रवेन्यू आफीसर (Revenue Officer) जावनु... म्हाका सकडी विसोरनु नवे एक जीवन आरंभ करका आशीले. देकून हांव कामाक भर्ती जाल्ली. तरी, ह्या आफीसांतु म्हाका चल्ली पळयल्लो रामदास काम करता म्हणु कळ्ळे ना... तो म्हाका विसरनी म्हणु आयकून दुख की आश्चर्य की जाले – सर्व विसरुं लेकीले म्हाका!

5

अरुणा मेडमान रामदासाले घराच्या द्वारार एक घड़ी राबून चंचल हृदयाक स्थिर करनु घेतले आनी कालिंग बेल (calling bell) मारले. एक प्रायस्थ बायल मनशीन कवड उगडले ।

“कोण?”

“हांव –

सांगूं आयीले तीणे गिळ्ळें.

हांवे रामदासाले आफीसां सुकून येवचे. रामदास आस की?

बायल मनशीन अरूणाल्ले तोंड पळयल्ले, अरूणा तुरंगल्ली ।

“भितरी तागेले रुमांत आस्सा–”

तीणे कुड दाखोवन दिलें, अरूणा हळू रामदासाल्ले कुडांत पावल्ली. तिका पलोवनु रामदास उठान गवल्लो. तागेले दोल्यांतु आश्चर्य आनी घृणा एकठाय भरले !

“मेडम हांगा?”
येवका पळ्ळे. मेगेलें निमित एकल्यान लीव मुखारसुचे म्हळ्यारी कारण कळका नवें?”

ती चैतन्य नातीलो हास हासली.

“मेडमा निमित म्हणु कोणे सांगीलें?”

“म्हाका देखीले तर्शी रामदासाले तोंडागी आयीले चेंयजस (changes) हांवे नोट (note) केला... रामदास कोण म्हणूय हांवे जाणून घेतला. Please Ramdas, Acting नाका आफीसां यो, म्हाका स्टाफा (staff) मुखारी हास्यपात्र करनाका. आफीसां यो–”

तीणे मागले.

“तुंवें मेगेले life पाड केल्ले”

तो एक शत्रूल्या म्हणके उलयलो.

“You are wrong” Mr. Ramdas... हांव म्हाका डष्ट आशील्याले ओटु धावनु गेली. मनांतु एकल्या दवरनु आनी एकल्याक व्हार्डीक करुंक हांव तैयार जाली नां. व्होय. हांवे एक चूकी केली. चल्ये पलोवच्या आयील वेलार पुणी हांवे मेगेलें लौवा खातीर तिळसूयन आशीले. ते हांवे केल्ले ना. शायद मेगले सान प्रायेचे बोदाजपणान आसु पुरो... एकय घरांच्यांक भीवनु आसूकय पुरो.. रामदास एक दारलो.. आमी कांय लोव केल्लेले ना. रामदासाक हांव नातल्यारी वेगली एकली. तर्शी आसतना मेगेले निमित रामदासाले लयफ पाड जाले म्हणु सांगच्यांतु अर्थु ना. तुंची आलोचन करनु पळे”

अरुणा मेडम शांतीन ताका मनां जावचे तसी उळयली म्हाका.. मेगेले घरकडाच्यांक कितले अपमान जाले म्हणु तूं जाण वे?"

ना म्हणु हांवे सांगना. तरी, तें तत्कालक मात्र. चारी दिस मसकिरी करुं पुरोची.. मागीर विसरतांची तरी व्हार्डीके फुळदीस धांवनु गेल्लेले चल्ये खातीर तूंवे इतले काल मना दवरुनु बशे फुलिसनस (foolishness) नवें? जावका म्हणू पारंट्सांक (parents) द्रोह दिवचे न्हयवे?"

तुका तशीं सांगूयत.... तुका कळना–म्हाका तूं तितल्याक इस्ट जाल्लली"

आपण्याली इष्टी तिगले तोंडारी केंद्रीकृत करनु ताणे सांगलें

रामदासान, दीर्घ निश्वास काल्लो.

अरुणाक कांय उलोवच्या जाले ना! कसले म्हणु उलयतली. तिगेले मन ताजेरी आर्द्र जाले... ताजेरी एक तराचा आदर बी दिसले. इतले चांग मनीसाक वे अपण्यान धगा दिल्लेली –

"तुका आनी तुगेले पेरंट्स (parents) ले मन दुकयलाक देवान भरपूर दंड दिल्ले–"

अरुणान आपण्याले जीवनांतु घटील्ले घडणूकाच्यी विवरण दिल्ले.

"आज हांव विधवेची. आत्महत्या करनु घेतना, ताजेरी आशीले विश्वासारी, सर्वस्व सोणु ताजे मागशी धावनु आयीले मेजे खातीर ताणे एक घडी आलोचन करयत आशीलेमू. एक चर्डा थांय दीनातीले –

तिगेले गळो भरनु आयलो. तीणे टवलान दोले पुसून घेतले.

रामदासाले मन करगले.

"I am sorry madam"

"Not madam - only अरुणा. आनी मेडम नाका. म्हाका

रामदासा लागी एक रिक्वस्ट (request) आसा – आनी पुणी व्हार्डीक करनु पेरंटसांक (parents) संतोष आनी समाधान दीवका.

तीणे तागेले तोंडाकच पळयले. रामदास थोडो वेळ उलयनासीले बसला... एकाकीं रामदासलें तोडारी एक जगजग आयलो! ओंटार मुस्कार उदेलो! ताणे वरें दोल्यान तिगेलें तोंड पळयलें.

“व्हार्डीक करयत, तरी एक शर्त–”

शर्त?

“व्होय, शर्त, तूं मेगेली जावच्याक तैयार जाल्यार”

आतां अरुणा संकष्टार पल्ली! तिका कसली जवाब दीवका म्हळ्ळेले रुप ना जाल्लें! असले एक प्रतिकरण तीणे लेकीले न्हय. हो मनीस म्हाका इतल्याक प्रीति करता वे? हांव सृष्यान लेंबीलो मात्ये बुडकुलो... विधवेली... मेजे निमतीन ह्या मनीशाक कसले सुख मेळूक? हांवे जायत म्हण्यारीची रामदासाले पेरेंटस ओपवनाव? हांवे करचे चूकी जायनावे?

अरुणाले अंतस्करणांत दरियाचे लहारां वरी अनेक तरच्या विचार उठता–बसला रावले! It is too much Ramdas. तुंवे म्हाका दुविधांत घालूनज –

अरुणाले तोंडा सुकून त्या उत्रां पणु गेले.

“No”

रामदासान कडक सांगलें.

ती एक घडी मौन... मागीर हलू सांगलाली –

“म्हाका आलोचन करुंक टैम जाय”

“Agreed. तरी जवाब पोसिटीव (positive) आसूका” –

रामदासान उत्तेजन मेळा वरी सांगले!

माथ्यार नवें वजन घेवनु अरुणा रामदासालें कूडां थाकून भायर देवली. रामदासान तिगेले अनुगमन केले.

तागेली आवंय थंय बैसून आशीली. तांकां पळोवन ती उठली. पुताले तोंड सल्प नितळ जाल्या वरी दिसून आश्चर्य जायनातीले राबले ना !

“तुका खंयी पलयलेले जावनु म्हाका उडगासाक येनामू पुता... तू रामदासाले आफीसांतु काम करता म्हणूय ताका चांग जावनु वळखता म्हणूय कळ्ळे. पळेमा, मेगेले पुताक एक सांगून मनां करनु दी. एक चल्येन फटयले म्हणु, जीवन व्यर्थ करनाका. व्हर्डीक करनु आमका मरचे फूडे नात्रांगेले तोंड पळोवच्या आशीले भाग्य दी म्हणु आमी सांगून कांय तो आयकना”

रामदासाले आवसून अरूणा लागी बेजरान विनंती केली. त्या, आवसूले दुख भरिल्ले उत्रां तिगेले काळजांतु एक कांटो सी खोंपलीं! ती निशब्द जाली... तिगेले ओंटारी एक सुको हास येवनु राबलों. ती तेना हेतां पळयनातीले बेगीं भायर पडली!

एक हप्त्याचा नंतर –

रामदासाक विवरु मेळ्ळो – अरुणा मेडम दीर्घ सुटीर (long leave) गेल्या. परत येतली की ना – हें स्पस्ट न्हय.

आयकून रामदास पुन अस्वस्थ जालो... पुण ताजे मागशीच ताका अरुणाल्या सुकून एक पत्र (letter) आयलें!–

प्रिय रामदास,

रामदासान सांगीले विषयाचेरी एक निर्णय घेवच्याक म्हाका वेलु जाय. ह्या जीवन खेळु न्हय. फूडेचे अणभवान म्हाका चांग करनु पाठ शिकयला. हांवे खूब आलोचन केल्ले... एक स्वस्थ जीवन काडका म्हळेली आशा. म्हाकाय सोणु वचनी. देकून आखेरी, हांवे केल्लेले चूकीक हांवेची प्रायश्चित करया म्हणु लेकले. तुमका सकडांकय इश्ट आसा तरी रामदासाले सांगात एक नवें जीवन आरंभ करुक म्हाका आक्षेप ना.

इती

अरुणा

Attendance Register

2. मनस्ताप

बेंक मेनेजराले जिबेर सुकून ती खबर आयकून म्हाका भोव बेजार जाले –

रामन नायर मेल्लो खंय !

हार्टअटाक! (heart attack)

इतली न्हयवे मनीसाली स्थीति! अडेच घडिये खेळ्!

दोन दीस फूडे हांव ताका मेळ्ळा... उळयला. त्या वेळार ताणे मेजे लागी एक मागणी (request) केल्ली. ती तागेली अंतिम मागणी जायत म्हणु हांवे लेकीले न्हय. करीब धा वर्स थग्नु हांव रामन नायराक देक्ता आसा. पांच वर्स फूडे आमी सदा म्हल्यावरी मेळनाल्लीं तरी ताणे मेजे लगी कसलेंय मागीले ना.

रामन नायर एक लोटरी एजेंट (lottery agent). गुडो, काळसालो मनीस. ओंटार सानहास 'फिट' करनु आसता. हांवे ताका देखूक शुरु करताना ताका कांय एक तीस–चालीस लागी प्राय आसु पुगे. तो म्हाका मेळ्ळलो एक असाधारण घडणूका वेळारी! त्या घडणूक आजीय मेजे उडगासांत घट बसल्या!

म्हाका तृकरपुरां थाकून कण्णुराक बदली जाल्नलो वेळुं तृकरपूराक हांव आपण्याले घरा सुकुन बसार वचून येतालो. कण्णूराक जाले परांतु प्रतीदीस रेलगाड़ीर वचून येतालो. घर षिफ्ट (shift) करनी असीले.. जायितले सीसन टिकटाच (season ticket) मेळताले... हलो करताले...

एक दीस गाडी सोणु जाल्या... हांव सैड सीटार (side seat) बैसून आसीलो... हांवें भायर पळयतना आसा एक मनीस धावनु गाडियेर चडुवता! तागेले हातांत स्कूल छात्रानी परीक्षा बरोवच्याक उपयोग करचे तराचो कार्डबोर्ड आसा. त्या कार्डबोर्डाचे क्लिपाक लोटरी टिकेट फिट केल्ला. कार्डबोर्ड एकाएकी मेजे कडेन दिलो.

हांवे कांय आलोचन करनातीले धरनु घेतळो.. तो मनीस कष्टान गाडियेंत चल्लो आनी धापेचा लागलो. म्हाका ताजेरी दया दिसली...

तो म्हाका पळोवनु हासलो आनी मेजे कडेन हात नीट केल्लो. हांवे कार्डबोर्ड ताका दिलो. कुकडा मोट्टो सी आसीले शरीर घेवनु हो मनीस कशीं धांवचे गाडियेंत चेल्लो. एकाएकीं मेगेली चिंता तशीं गेल्ली।

धांवचे गाडियेर चडचे चूकी नवें? हातुजावो सोणु गेल्यारी?

“हांव सहज जावनु निमगीलें.

“हांव कशीं चल्लो म्हणू हांवे नेणा – येदोळु अशें जाल्लेले ना–”

ताजे कपलाच्या दोन्नी भागां थाकून हूम निस्तुन गाल्ला वयलान देंवली ताणे हळू पुसुन काळ्ळी.

हांगा थाकून आमगेले दोस्तीच्या आरंभ – एक दीस हांवे रामन नायराक निमगीलें – खंच धैर्यान तूंवे मेजे लागी तुगेले लोटारी टिकेटाच्या बोर्ड दिल्ललो? तुका गाडियेंत चडुं जायनी जाल्लेले तरी? तूं म्हाका वळखता वे?”

तो हासलो.

“तुमी त्रिकरिपुरांत आसतनाची हांव तुमका जाण. तुमचे खातीर हांवे जायितले आयकला... आमी एका गांवचेचे –

एक्का गांवचे म्हणु सांगीळे देकून म्हाका ताजे खातीर चड जाण जावका म्हणु दिसले.

“लोटरी टिकेट विकृचे नंत वेगले कसले काम करता तूं? “देवस्थानाचे वाच मेनाले काम करता”

थंय सुकून मेळ्यारीच कितले मेळत? न्हयवे– “मेळ्ळले जाल्ले”–

एक लौटरी टिकेट विकल्यागी कितले कमीशन(commission) मेळता?"

हांवे समजीलें.

एक केरळा टिकेटाचेरी अडेच (2.50/-) रुपय मेळता. बाकी स्टेयटाचे जाल्यारी णावी (0.90) पैसे-

"ह्या लेकान तूंवे कितळे टिकेट विकूका जातलें"-

"मात्र न्हय. हांवे विकीले टिकेटाक प्रैस (prize) मेळ्यागी ताजे कमीशनय मेळता"

"तूवें येदोलु विकीले टिकेटाचेरी प्रैस मारला की?"

"हांवे मस्कीरी केल्या वरी निमगीले.

"तें इतें स्वामी तुमीं तशीं निमगिताची? एक पावटी हांवें विकीले टिकेटाक फस्ट प्रैस मारला. घेतील्याले मात्र भाग्योदय न्हय, लोटरी एजंटालेय व्होय"-

रामन नायर दांत बतीसय दाखोवनु हासलो पोटा बुडकूलो वयर्गी तगु जालो.

"देकून आमी टिकेट विकतना तुमका ह्या टिकेटा वाटेन लक्ष्मी देवीलो अनुग्रह मेळो– अशें मागून घेतांती.

"विकून बाकी राबचे, टैम बार (time bar) जाल्लेले टिकेट तुमका नस्ट न्हयवे?"

व्होय. मागीरी... भागय आशीलो. एजंट (Agent) जाल्यार बाकी वरलेले टिकेटाक प्रैस मेळुंनज म्हणु ना. हाजे फूडे तशीं जाल्लेले आसा –

"हया टिकेट विकून कितले जीवांक पोसुका तुंवे?"

"तें इतें सांगू स्वामी. घरल्यागी एक म्हांतारी अम्मा आसा. तिगेले वकदाक जाय, मागीरी बायल, स्कूलां वचें दोग चल्येचर्डुवां– "

ताणे आपण्याले प्राराब्धाच्या घांटी मेकळी. हाणी कशीं दीस काडतांत की? हातभरी पगार मेळनूय आमी, माथ्यार तांडल्यार पायार ना, पायार तांडल्यार मात्यार ना – म्हज्या वरींदीस काडतांची. हांवे, आत्मगत केल्ले.

अमके जनाके अमके म्हणु देवान बरोवनु दवरलेले आसा... तें सोणु वचना–"

रामन नायरान मेगेले मन वाजल्यावरी सांगले. आयताराचें सोणु इतर दीस सामान्य जावनु रामन नायर आनी हांव गाडियेरी मेळतालींती... कांय दीस वेगले वेगळे भोगींतु जाल्यारीच आमी एका स्टेशानांतु देवताले. देकून हेतातेतां हासून बिदा जातलींती...

हांवे लोटरी टिकेट म्हळ्ळेले घेतीले ना... घरकडच्यानच भाग्यहीन – अशें सांगून जाला। हांवे भुंयचेरी पडतानाच आवय गेली! मात्रृहंद्बी नावाचें दोष आस खंय मेगेले जातकांतु! बेंकांतु प्रेमोषानाचे कार्यंतूय तशींच काम करनु मर्नुय. टेस्त बरोवनूय मेजे जीणांतु कसले नमूनेचा ट्विस्ट (twist) जालेले ना.. मेगेले जूनियरस मेनेजमेंटाक 'मस्का' मारनु की 'दासोम्यहम' म्हणु की आफीसर जावनु मेजे माथ्यार बसलींचीं. तेदनाय हांव बशीले कडेनच!

एक सांजे रामन नायर म्हाका वाटेर मेळ्ळो... ताजे चेरो पळोवनु, रवाड काणतीलें एक वीकाक्य (week) चड जावन आसूका – आशें म्हाका दिसलें. चेरार बी थकणी दिसली .

"कितें रामन नायर, आतां ट्रैनारी दिस पणामु? सौख्य ना आशीले वे?"

"ट्रैयनारी खंय वचाक स्वामी? केरलांतु लोटरी 'बैन' केल्लेले कळनीवे तुमका? हजारकटलेचे लोटरी एजेंटागेल्या पोटा मारले नावें, आमगेले सरकारान

नायरान लांब उसास काडलो.

"क्षोयम्! होवय News paper तु वाचल्ला तशीं जाल्यारी आतां कशीं? पोट भरका नवे?"

नेम (law) मनीस्माले भलाई खातीर आसुका. लोटरी कामु उडयले निमित कितले कुटुंब वाटेरी पडलीं – म्हाका सर्कारालो जनद्रोहाचेरी कोप आयलो.

"मजूरी काम– करता चार–पांच पोट भरका नवें–"

तागेले उत्रांतु दुखाची सावळी पसरून आशीली.

तुं भीवनाका रामन नायर. हें सकडी सर्काराले एक खेळु नवें. चड गेल्यारी एक म्हयनो–"

हांवे नायराक तसल्ली दिल्ली.

"कसलें की स्वामी.. वयरी बसीलो कसकी एक वाट दाखयनातील्ले राबचो ना"

"वगी देवु सर्काराक चांग बुध्दी दिवो"

ताजे लागी बिदाई घेवनु हांवे आपण्याली वाट धरली. ताजे उपरांत हांव आनी रमन नायरान मेळचे ऊणे जाले... हांवय कामा सुकून निवृत जालो.. अगन्या नंतन भायर वचे उणे जाले...

ताजे मर्दीं वृतांत पत्रांतु news paper केरळ सरकारान लोटरीच्या पुनः प्रतिष्टा केल्ली म्हणु वाजले. मेजे मुखार रामन नायरालो चेरों आयलो. वांचलो बावडो –हांवे मनांतु सांगले.

तशीं आसतना, दोनी दीस मुर्तम अकस्मात रामन नायर मेळ्ळो. तो अश्वता काटयार बैसून आशीलो

"नमस्कारु स्वामी"

म्हाका देखून तो हासनंती मेजे लगी आयलो.

कशीं चलता रामन नायर? लोटरी मागिरीय आयळी खंय नवें?"

हांवे मासूल जावनु निमगीले.

देवान राखले स्वामी – कसलेय लेकूनज . म्हाका तुमीं एक उपकार करका आशीलो.

“कसलबा तो?”

“तुमीं बेंकांतु आशीले न्हयवे?”

“व्योय”

“म्हाका एक लोण (loan) जावका आशीलो... ताका तुमगेलो सहाय जाय”

ताणे माथें कर्पिता सांगले.

“सांग”

“अताचे मेनेजरा लागी तुमीं एक शिपारिश करका. ताणी नवें देकून म्हाका वळखनाच”-

येदोळु एक मददय मागनातीलो मनीस Bank Manager ले कर्तव्यांतु हात घालचे चूकी जाल्यारीय हांवे “जायत म्हणु ताका उतर दिलें.

पुण हांव त्या कार्य विसरलो..

आजी बेंकावचे काम आशीलें. त्या वेळार अकस्मात म्हाका रामन नायाराक दिल्लेले उतराच्या उगडास आयलो. हांवे मेनेजरा लागी कार्यं सांगले.

“तो मनीस हांगा आयीलो. तूंवे कसलेंय सांगला की म्हणु निमगीले एक personal loan जावका म्हळालो. तु वळखतवे ताका?

“व्होय चांग मनीश. हांव धा–पंद्रा वर्स जावनु जाणा. लोटरी विकून जीवन काडता... लागी चे शिवदेवळांतु watch man ले कामय कर्ता”

“हांवे लोण दीवया म्हल्लनल्ले. तरी तो मर्नीस आज ना”

“म्हळ्यारी?

He is no more - काली तो ‘गेल्लो’ खंय ‘Heart Attack’-

“My God”

मेनेजराले उत्रां म्हाका विश्वास करूं जाल्ले ना.

“लोटरी टिकेट विक्चो रामन नायर नवे?”

‘yes, same fellow’ पाप लोणाक आशील्ले application form व्हेल्लेले ताणे.

कलजांतु एक अग्निपर्वतु फुटला वरी जाल्ली मेगेली स्थिति!

एक दोस्त मेल्लो मू... ताजे कुटुंब अनाथ जाल्ले मू.. म्हल्लेंले बेजार एक दिकडेन... आनी एक दिकडेन मरचे, वेलार मेगेले खातीर ताणे कसलें लेकून आसका म्हळ्ळलो विचार मेजे मनाक खावच्या लागलो.

हांव मातें लांबोवनु बेंका थाकून भायर पडलो...

3. मांगल्य योगु

आज अपण्याली दोन्नी व्हार्डीक! पुनः एक वक्लेलो वेस बांदून मांटवेंत वचूका पडता आसा! आपण्याले जीणांत अस्ली एक परिस्थिती येत म्हणु लेकीलेवे? न्हय जाल्यारीच जीणांत लेकीलेवे यदोळु थांय जावनु गेल्लेले – अठयता आसतना जानकीले दोळे भरनु आयले. तिगल्यां सुकून एक लांब उसास भायर पळ्ळो!

जीवन एक सोडवुं जायनातीले आळें – अशें म्हालगडानी सांगीले कितले सत्य!

आवसु–बापसूक एक्की धूव – तेग चल्यांगेले नंतर जन्मेलली एक मात्र चल्ये चर्डुं. मोगान वाडयल्ली तेग भावानीय भरपूर मोगु दिलो.... परंतु आपण्यालो योगु बरो न्हय तरी कितें करुं जाता. एकय आज राणी सी दिस काडयेत आसीले – कसलाकय नसीब चांग जाय...

जानकी एक सामान्य घरण्येची चल्ली... तीणे जाल्लेले एक हफत्यानच आवसूले देहांत जाले. बापसून दोन्नी व्हार्डीक करनातीले चोग चर्डूवांकय वाडयले... तांकां सामान्य शिक्षण दिल्ले... दीस गेल्ले... चर्डूवां वाडून आयले... एक शुभमुहुरतारी मालगड चल्याली व्हार्डीक जाली. सून घरां आयली. मागीर घराच्या कारबार सुन्नेले हातां जाल्ले... म्हालगडाले वर्तनांतूय सान मटाक बदलावण देखूं आयले! तरी कोणय मोल दवरले नां... साधारण जावनु सकड कुटुंबातूय चलचे कार्ये.... म्हणु बापसून समाधान करनु घेतले. दोन्नीच्यान एक गौडांचीक प्रेम करुन रजिस्टर मेरेज (Register Marriage) केल्ले... ते कोणाकय इस्ट जाले ना. परंतु इतें करु जाता. तरी, तो बुद्वंतु. बायलेकय घेवनु विंगड घर करनु राबलो... तो सकडा लागी चंदायीन आसीलो. तरी बापसूक त्या व्हार्डीके निमित, भोव बेजार जाले. कारण ताका एक धूव थांय आसा. भावान परजातीच्यंक व्हार्डीक

करनु घेतल्यारी भयणीले व्हार्डीकेक कस्ट जावयेन. सोयरीके वेळारी कुटुंबा खातीर चल्या थंचे समजून घेनाचवे? आनी एकल्या थांय नावे व्हार्डीकेक ताणेय कसलेय वाटून घाल्यारी–

यथा समय जानकीले जातक भायर काल्ले. चल्येक चांग कडेन "थार वतून" दिल्यारी आपण्याली जवाबदारी निभार्यसिल्ला वरी जाल्ले नवें – ही तागेली इरादा. तिगेली व्हार्डीक जावनु जातका आखरी पुताकी व्हार्डीक करुक ना तरी ताणेय परजातीचेक आपणायल्यारी? आयजकाल Intercast Marriage एक फ़ाषन जावनु गेल्या! कसलाकय, देवान लेकीले नंत जानवे? कितले जातक पळोवनूय एक पुण मेळनु आयले ना! एक नातल्यारी एक अडचण कांय लोक दान्नी पुतान परजातीच्येक व्हार्डीक केल्लेले देकून सोयरीक करुक मागशेलींती..... भयणीली व्हार्डीक मुकारसुचे पळोवनु भावांक हुस्को शुरू जालो.

चल्येक प्राय चडता आशीले.. ताजे मर्दी बापूस स्वर्गस्थ जालो. मरणासन्न जावनु आसतना बापसून जानकीले भांवांक लागी आपोवनु सांगले – "तुमगेली भयणीली व्हार्डीक जायनी म्हल्लेले उडगासाक आसो. तिका चांग एक कडेन व्हार्डीक करनु पेटोका. मेजान जाल्ले ना. तो भारु हांव तुमका सोणु वता आसा. तिका वाटेर घालनाकाची–

उलयता उलयता बापसून दोळे धांपलें... भावानी दोळे सोळ्ळें... मेळामेळी पळोवनु ताणी बीफटकर्ली! तिगेले जातकांत दोन्नी व्हार्डीकेची योगु आस खंय...! रिस्क (risk) घेवच्याक कोण तैयार जाता? कोणाकय जीव नाका जाल्लावे?

भावांगेले कस्ट पळोवनु जानकीक भोव बेजार जाल्ले... तिका व्हार्डीकिच नाका म्हणु दिसले! तिगेले निमित अण्णाली व्हार्डीक दूर जाल्या... एक दीस तीणे अण्णा लागी सांगले –

"मेगेले खातीर अण्णान व्हार्डीक करनातीले राबचे नाका. तूं चांग

एक चल्ये पळोवनु व्हार्डीक करनु घे. जावका म्हणू जीवन पाड करनु घेनाका–"

तितले सांगतना तिगेलो गळो भरनु आयलो. तीणे सेरगाची तूदी चाबून घेतली!

भावान तिगेले तोडांका पलयले आनी दोळ्या उदक पुसले!

"तूंवे मनान सांगचे न्यय म्हणु ह्या अप्णाक कळता. आनीकय थोडे दीस पळोयां–"

ताणे त्या विषय थंयची राबोवच्या पळयळे. पुण – "तर्शीं न्हय अप्णा. हांवे खेला सांगीलें न्हय. व्होजे अप्णानी व्हार्डीक करनु घेनीवे? तूंवंय करी. मेगेली जावचे वेलारी जाता–"

मागीर ती थंय राबलीना.

भावाक कसलें करका म्हणु दिसले ना. तीणे सांगचे मनान न्हय जालयारी ताकाय प्राय बतीस कळवलें चडवेळु केल्यारी ताकाय चल्ली मेळकानवें –

एक दीस ताणेय व्हार्डीक करनु घेतली... जानकीक ल्हान मटाक दरद जाल्ले. तरी आपण्या निमित तागेले जीणय व्यर्थ जांवू नज नवें – अशें लेकून समाधान करुन घेतलें... आयीले भावजेकय जानकीले, लागी लागी प्राय जावनु आशीलें । आपण्याकय तोडोव करनु व्हार्डीक जाल्लेली देकून नणंदेक तीणे मोगान पळयले. नणदे खातीर तीणेय चल्याक सोदूं आरंभिले.. आखेर आपण्याक कळचे एक घरल्यागी सुकून एक चल्याले जातक हाडयले...

2

ताणी तेग जन भाव. बिसनस करनु दीस काडतात. दुडवाळ न्हय. तरी, जीवना मटाक कष्ट ना. म्हलगडाली व्हार्डीक जाल्या. मद्देतुलो व्हार्डीक नाका म्हणु बसल्या. ताका बिसनस मात न्हय, जनसेवनय आसा. व्हार्डीक जावूका म्हणु कांय ताणे लेकनी. ताजे रवातीर ताणे

आलोचन केल्लेलेयना! धाकल्ले भावान व्हार्डीक करनु घेतिल्यांन ताका विरोधना!

तागेले नांव रघुनंदन.. व्हार्डीक करनातील्यांत दोस्त ताका मसकिरी करतालीं... तूं चल्लो न्हयवे म्हणु थांय खेल्नु करतालीं. तवलीय ताणे हासून काल्ले!

किर्तें म्हणु कळना, त्या रघुनंदनाले जानक जानकी खातीर तिन्नी भावाले बायलेन हाडयले. तागेले वोन्यन वी व्हार्डीकेक निर्बंद केल्ले... बह्मचारी जावनु मेल्यारी कुटुंबांत कष्ट आस म्हणूय सांगले. मात्रन्हय, जानकीले वोन्यन जानकीले खातीर तागेले मनांत "सिंपथी (sympathy) हाडयली!.. आखेर ताणे सम्मतिदिल्ली. तिगेले अप्पान जातकांतुलो दोष निप्पयलो ना–

"म्हाका जातकां जावो विश्वास ना. कशीं जाल्यारी एक दीस् भायर सरनु वचूका न्हयवे? हांगा शश्वत कोण आसा?"

"रघुनंदनान हासता सांगलें.

तशीं ती व्हार्डीक सांपली.

3

जानकीन, नवें जीवन आरंभ केल्ले – दांपत्य जीवन. त्या जीवनांतु ती तृप्त की? हें तिगेलो चेरोपळयळ्यारी कळूना! तिगेलेचाल –चलनांतूय प्रतिबिंबित जाल्ले ना.. ती आपण्याले कामांत व्यस्त...

भावानी लेकले, आपण्याले कर्तव्य करनु जाल्ले. भयणीलांय कांय आक्षेप ना. तिगेले बामणाले वर्तनांतूय कांय दोष दिसना. मेवणांगेले ओटूय तो चंदायीन आसा. पुण जानकीले कळजांतु गुपीत भंय आनी दुख आसीलें. ते तीणे प्रकट केल्ले ना. व्हार्डिक जायना म्हणु लेकीलेक एक चांग बामूण मेल्लो म्हळ्ळलेची व्होड पुण्य– अशें तीणे समाधान करनु घेतले!

रातजाली... फाल्लें जालें... दीस धावनुगेले... त्या दीस जानकीक

उठायतनाच मनां भितर एक तराचे भंय पुळदीस राती पळ्ळेले एक भयानक सप्पन तिका आतंय खाता आसा! आपण्याले जीवनांत कसले की कस्ट येवच्यांवता म्हणु तिका दिसले! तरी कसले?

जानकी लागी बामणान कसलें की सांगले... तिगेल्या थाकून काही प्रतिकरण ना! ताका अजाप जालें! ही हागां खंयनावे? कसले अठावनुबसख्या ही?

“हलो मेडम, हांवें सांगीले कसलेंय आयकला की तूंवे?”

ताणे हासतरी तिगेले फाटीर मोगान मारले, तीणे आंग काल्ले. ती, विचारां थाकून भायर, पल्ली. “कसले आलोचन करनु बसल्या?”

“कांय ना–”

“कांय नातल्यारी चांगची. हांव एक मीटिंगाक वता आसा. येवुंवे?”

तीणे तागेले तोंडाक पळयले. तिका कितें दिसलें की–

“आजी वचूका वे?”

“इतें? तुगेले तोंड एकतरा जल्लामु? राती न्हीद पणी वे?”

म्हाका एक वायट सपन पळ्ळे”

“तितलेवे? सपन न्हयवे – सोडी.

आजी वचनातीले राबल्यारी जायनावे?”

तीणे कळकळीन निमगीले.

“म्हाका इतें की जावच्या वता म्हणु सपन पळ्ळेले वे? तो हासलो ‘हें सकडी घेवनु बसल्यारी जातवे जानकी? जावच्या आसीले घरां बसल्यारी जाववयेत”

तो तिका समाधन करनु भायर पल्लो. परंतु तिगेंली कलकली ऊणे जाली ना!

जानकीले जीणांत अकस्मात अग्निपर्वत फुटलो! ताजी लावा तिगेले काळजांतु होळना गबले...

मीटिंगाचे अंतारी (thanks giving) करना आस्तना हार्टफैल (heart fail) जावनु जानकीलो बामूण स्पोटारि (spot) गेलो...!

मागीर कळिताक आयले, हारटा रोग आसीले देकून तो व्हार्डीक करुक मागशेतालो म्हणु....

4

व्हार्डीक जाल्लेले दोन्नी म्हन्यानच जानकी विधवेली जाली! कुंकमा तीळो दवरनु बामणले सांगात गेल्लेली ति, गिने निडल्यारी कुळाराक परतली...

एक मूकजीवी सी ती दीस काडूं लागली... बामणाले घरच्यानी जानकीले आभरण आनी देण्या दुडु तिका वापस केले..! भावू ना जाल्ले परांत त्या दुडवान ताणी कसलें करुंक? ताणी व्होड मन करनु जानकीले भावांक सांगले –

आमका कळता, ती कितलि दूकी भोगता आसा म्हणु, दांपत्याचा सूख तिका सम मेळ्ळेले ना...

ताका हारटाक तोंद्रे आसीले आमका कळना आसीले'

ताणी एक घडी राबयलें.

“देकून तुमी चूकी लेकू न ज. तिका व्हार्डीक करुक, कोणय तैयार आसतरी व्हार्डीक करनु दिवचांत आमगेले आक्षेप ना... संतोष आसा. आमच्यान जावचो सहाय करुंक आमी तैयार आसती–”

तांगेलो अभिप्राय, जानकीले भावांक पेले जीर्ण जालो ना! परंतु आळोचन करनु पळयलेले वेळारी बरे म्हणु दिसलें. विधवा विवाह दर एक समाजांतुय आयजकाल जाता आसा. आता काजार तें एक होड अपराध न्हय – तिका एक आश्राय मेल्या वरी जाता.

5

वर्स एक सरले.... एक दीस धाकले अण्णान जानकी लागी दोन्नी व्हार्डीकेची खबर काल्ली.

"व्होयगो अमा, तुं अशीं कितलेकाल म्हणु काडतली. तुकाय एक लैफ Life नाकावे? शिकवण आसीली जाल्यारी कामाक पुणी पलोयत आशीले–"

जानकीक ताणें सांगीलाच्या अर्थुं मनां जालोना । एक घडी ती तागेलो चेरो पळोवन राबलों.

"तुमका हांव एक भारु जावनु दिसतावे? मेगेलो जल्मु अशीं जावनु गेलों–"

तिगेलो गळो गदगद जालो... दोळे भरनु आयले. "छेः छेः कसले उत्रां उलयतगो अमातुं. हांवे सांगचे तुका जायत म्हणु आसल्यारी मात्र एक दोन्नी व्हार्डीकेक आलोचन केल्यारी इतें म्हणु आमी लैकना आसची"

ताणे एक घडी राबयले.. तिगले प्रतिकरण कळचे खातीर तिजे तोंड पळोवनु मुकारसलो. आतां कितली चलियो दोन्नी व्हार्डीक करनु – घेताची... विधवा विवाह अतां व्होंल्ली चूकी जावो न्हय–"

ताणे तिका मनां वचे नमूनेरी उपदेश दिलो. आलोचन करनु पळे. दोन दिसान जवाब दिल्यारी पुरो... व्होळ्ळे अण्णालोय अभिप्राय तोची"

"म्हाका व्हार्डीक करनु घेवच्याक कोण तैयार जातलो?"

आखेरी तिगेले तोंडा सुकून तितले उत्रां भायर पल्ली! त्या उत्रां सुकून व्हार्डीक करुक अनिस्ट ना म्हणु ताका दिसलें.

"पुरो, तुंवे तितले सांगल्यारी पुरो. बाकीकार्य आमी पळोन घेताती"

भयणीली अनुमति मेळ्ळेले परंतु भावानी चड तांडांव केल्ला ना. ताणी चल्याक सोदुं शुरु केल्ले... तागेले श्रमव्यर्थ जाले ना... एक पुण्यात्मु तिका व्हार्डीक करुंक मुकार आयल्लो! ताकाय ही दोन्नी व्हार्डीक! दोन वर्स जाले बायलेन मरनु .... ताणे देणे जावों निमर्गील्ले ना. व्हार्डीक सान रीतिरी केल्यार पावना म्हळ्ळाल्लो...

आज जानकी दोन्नी व्हार्डीकेक तैयार जावनु बसल्या. शुभ्रे व्हार्डीकेक आसीली आकांक्षा अतां ना. एक कर्तव्य निभायसुचे खातीर बसलावरी आसा.

व्होरण भायर सरला म्हणु विवरु मेल्ला. नरीपावचो वेळु जावनुय व्होरण पावनातीले सकडांकय हुसको शुरु जाल्लो. दोन कारांत येता आसा खंय... तागेले मोबैल (Mobile Phone) फोणाचे नंबर घेवन्चाक सोणु गेले. वाटेरी trafic jam जावो जावनु आसूं.

पुरो – अशें ताणी समाधान करनु, घेतलें.. अकस्मात तागेले धरकडचो land phone रिंग जालो. 'व्होरेतान बसील्ले कारक एक 'टिप्पर लोरी' सिपटान येवनु धाडयली खंय! कार ड्रैवार आनी मुकारि बसीलो व्होरेत स्पोटारी गेले... व्होरेताले आवसु–बापसुक बोध, गेल्ललो, अतंय येनी. तांका आसपत्रींत भरती केला'–

खबर आयकून एक पटी हृदयाचे धडकन राबून गेळ्यावरी जाल्ले जानकीक.. तीणे वकलेलो वेसु काणु उडयलो. आनी हांतलारी उमनी पळ्ळी– ह्या लोकाच्या बोध नातल्या वरी!....

4. गैर समजणी

आयजकाल मीनाक्षीक मेजेरी एक तराचो कोप! म्हाका देखळ्यारी तोंड घुंवंडान वतली! ह्या म्हांतारीक मातें सुकलावे म्हणु हांवे साबार पावटी लेकीले आसा!

मीनाक्षी वेगली कोणय न्हय. हांवे मेनेजराले तस्तिकेरी काम करचे ब्रेंचाचीं निवृत पार्ट टेम स्वीपर (Retired Part time Sweeper). वीस–बावीस वर्स जावनुनी ह्या ब्रेंचातु काम करता आसीली. तिगेले जीवनांतुले वसंत, ग्रीष्म आदी ऋतु हंगाचे धूल्येंत आनी कोयरांत सरला... तिगेले हातान कितली की सारनी जोरनु खुंटा जावनु गेल्या!

मीनाक्षीन निवृत जावनु एक वर्सा लागी जाले. अतां ती दुर्बळ आनी बारीक जाल्या... दोळे गुंड्डें गेल्या. तरी विना कारण मेजेरी आसीलो कोप मात्र ऊणे जायनी!

मीनाक्षी आनी हांव एक्का गांवचीं हपत्यांतु दोन–तीन पावटी पुणा वाटेरी तिगेली भेटी जाता. त्या वेळारी आपण्याले हयर आफीसराक (Higher Officer) देखुनुय देखनातल्यावरी करनु तोंड घुवडानु वतना मनाक एक तराच्या कस्ट दिसता. न्हय जाल्यारीच तीणे उलयल्यारीय उलयनातल्यारीय ह्या आत्माक काही जावच्या ना...

मेगेले खाल्लाक काम करचे – गुमास्तु जावो, प्यूण (peon) जावो या स्वीपर जावो – सकडांगेले सांगात हांव प्रितीन वर्तन करतलो. आपण मेनेजर (Manager) म्हल्लो अहंकार म्हाका ना.... मेगेलाकय शिकीले चर्डुंवां मेगेले खाल्लाक काम करता आसती. एक प्यूणाले तस्तिकेरी बेंकां चल्ललो हांव स्वंत यत्नान आनी देवाले अनुग्रहान आज ह्या पोस्टार पावला. हें हांव विसरनी.

मीनाक्षी मेगेले दफताराची झाडपी. सान प्रायेरीच घराची जवाबदारी तिजे मात्यारी पल्या। देकून हांव मेजान जावचे मदद करुन दितालो. पुण, त्या सत्य आजती विसरल्या वरी आसा!

कसलो दोष आसल्यारीय आपण्यालें वावर ती निष्ठेन करताली...

सकाणी सात घंट्याकं कोरटर्सां (quarters) येवन् चावी घेवन् दफतराच्या कवाड उगतें करन्, एक हजार दोनसां स्कोयर फीट (square feet) लागी विस्तार आसीले आफीस झाड पुसुन नीट करताली.... नव घंटया लागी पुरा काम खतम करन् परतून वताली... मागीर येंवचे दनपारा दोन आनी तीन घंटया मदीं. त्या वेळार आफीस स्टाफाले (office staff) जवण जावनु डैनिंग टेबिल (dining table) गलीज आसता.

सर्वीसांत आसताना एक दीस पुण तोंड काळें करनातील्लीं मीनाक्षी

हांवे त्या शाखेंत (Branch) मेनेजर जावन आसतनाच मीनाक्षीन रिटयर जाल्लेल्यांतु म्हाकाय बेजार आसीले. कारण, कसले काम सांगल्यारीय तोंड फुगयनातीले. फिरफिरेनातीले... निरसितालो – कशीं जाल्यारिय नेम सर्वाक बाधक नवें? तन आनी मन युवावस्थेंत आसल्यारीय साठी वर्सार निवृत जावूका मू....

मीनाक्षीले provident Fund, Gratuvity आदी वगी मेळचे खातीर हांवे आनी Union leader रामकृष्णान मदत केल्ला. तांतु मीनाक्षीक संतोष आनी संतृप्ती आसीली. तसली ती मीनाक्षी आजीं–

मीनाक्षीले रिटयरमेंटाचे एक हपत्या फूडेच यूनियन लीडर मेगेले चेंबरांतु chamber आयलो. तागेले हातांत एक कागद आसीलें.

“कितें विशेष रामकृष्णा?”

कसलेय staff matter आंसतले म्हणु लेकून हांवे निमगीलें

“सर एक रिक्वस्ट (request) आसा”

“Request मेजे लागी? कसले तें?”

“विंगड कांय न्यय. मीनाक्षीले कार्य. ह्या तिसाक ती रिटयर जाना नवें?”

“व्होय–”

“त्या पोस्ट रितें आसता नवें?”

“त्या पॊस्ट फिल करचे खातीर ‘हेड आफीसाक’ (Head Office) बरयला न्हयवे? कितें रामकृष्ण तुगेले कोणय आसावे?”

मीनाक्षीली वेकनसी (vacancy) फिल्ल (fill) करचे खातीर head office क हांवे बरोवनु जाल्ला. ताका जवाब मेळनी. अगत्य असल्यारी 'तातकालिक नेमणी' (temporary appointment) करुं आसीले आधिकार मेनेजराक आसा. त्या आधिकार उपयोग करुक कांय अड्यतर ना.

"मीनाक्षीक एक धूव आसा – पंकजाक्षी–

व्होय हांव जाणा–

तीणे Employment Exchange तुं नांव दाखिल केल्लेले आसा. मेनेजराक जायत म्हणु आसल्यारी –

मीनाक्षीक मेजे लागी सांगूक नवें आसा – तूवें उडगास केल्लल्लो चांग जाल्लें.... तूं तिजेकरान एक application बरोवनु दिवच्या करी. हांव रकमेंड करनु फोरवर्ड (forward) करता –

हांवय एक योग्य व्यक्ती खातीर सोदिता आसीलो. हेड आफीसा थाकून एकल्याक नेमणी करुं भितरी तोडव जातलो. तेदोळ थांय आफीस फूट (clean) दवरनातीले जातवे? पुण मीनाक्षीले धूवें खातीर हांवे आलोचन केल्लेले ना.

पंकजाक्षीलो उडगास येनातीले राबूक कारण आसा. ती एक रुका कारखानेंतु (timber dept) वावर करताली.

मीनाक्षीले घरल्यागी पांच वांगडे (Members). मीनाक्षी, तिगेली धूव पंकजाक्षी आनी तिगेले तीनी चर्डुवां. मीनाक्षीले घोवान मरनु तीन की चार वर्स जाला. पंकजाक्षीलो घोव पांच वर्स फूडे तिका सोणु गेल्ललो परत येनी! जीवंत आस की म्हणु थांय कळना... अतां मीनाक्षीले घर एक महिळा समाज पांचय स्त्री प्रजा.

पंकजाक्षीक अडसीपांच (85) दिवसाक part time sweeper ले तस्तिकेरी नेमणूक केले... आवसून निवृत जाल्लेले हेरदीस धरनु पंकजाक्षी कामाक आयली. कामाक येवचे पुजदीसु तीणे मेगेले घरल्यागी येवनु कृतज्ञता अर्पण केली.

मेनेजरान आमगेले घर राखले. हो उपकार हांव केदन केदनाकय विसरची ना–"

तिगेले दोळ्यांतु संतोषाच्या अश्रूकण भरले! “पल्ले पंकजाक्षी, हें ओट्ट आडशीयांच दिवसाक आर्मीळं नेमणीक. त्या दिसा नंतर नूवय सोणु वचूका जातले – हांवे उत्रवासाक पडूनज व्हयवे?

“मेनेजारान लेकल्यार स्थिर करूं जानलें” -

पंकजक्षीले मागणीचे मुखार आपणा निसहाय म्हणु जाणा.. एक ब्रेंच मेनेजारालो (Branch Manager) अधिकार इतलों म्हणु आस नवें. आडंशीपांच आड्शी सहकरू आर्सील्लो अधिकार एक मेनेजराक ना. हे तिका कशीं कळ्क? जाल्यारीय हांवे तिगेले मनाचे समाधाना खातीर स्थिर करुक हेड आफीसाक बरयलो म्हणु सांगले.

मीनाक्षीले रिटयरमेंटा दिवस स्टाफान सर्वान मेळनु एक send off party दिली.... त्या दीस ती बळबळी रळ्ळी..

रिटयर जाली म्हणु अगत्य पडतना हेतां येनानीले गबू नज. सकडी एमलायिसांक्य (employees) जीवनांतु एक दीस ह्या गेट (gate) दांटवूका पडता”-

तीणे वचे वेळार हांवे, सांगले.

पंकजाक्षीन ‘टिंबर डिपोंतुले काम सोल्लेना.. सकाली attendance register तु दसकत करुक ती येताली... काम पुरय मीनाक्षी करताली. फूडे धरनु काम करचे म्हळ्यार आवेश नवे तिका.. कोण जाल्यार इतें? आफीसा काम चलका – नेमा कडेन हांवे दोळो धांपले..

पंकजाक्षीले आड्शीपांच दीस कळवुनूय हेड आफीसा सूकून जवाब आयली ना. ब्रेंचसा सुकून पत्राक जवाब मेळनी तरी रिमैंडरा (reminder) वयर रिमैंडर पेटोवचे हेड आफीस!

कांय वाट नातीले हांवे एक दीसाच्या ब्रेयक दीवनु वापस आडशीपांच दीसा खातीर पंकजाक्षीकची नेमणी केल्ले आनी approval खातीर बरयले. वगी एप्रूवल आयले.... तिकाच स्थिर करच्याक हांव यत्न केल्ले. त्या विषय मीनाक्षी बी जाणा. तशी आसूनूय –

सर्कार नेमा अनुसार तातकालिक नेमणूक (temporary appointment) कितले काळयांथ एकलीक या एकल्याक दीवयत की तितलेय हांवे पंकजाक्षीक दीवनु जाले. तवलीय हेड आफीसा थाकून काही जवाब आयली ना ।

एक दीस हांवे आवसूक आनी धूवेक आपयले – "पळे मीनाक्षी, पंकजाक्षीले चानसय जावनु गेले. आनी म्हाका कसलेंय करुं जायना"

हांवे सत्यावस्था जाणयली... हांवे कितले सांगुनुय कसलें सांगुनूय मीनाक्षीले मात्यां चल्ले ना. मेनेजरान लेकल्यारी पंकजाक्षीक स्थिर करू जाता अशे तिगेले विचारु! परंतु धूवेक थोडे थोडे मनां जाता आसीले..

"पंकजाक्षी, तुगेली आम्मा आतंय पोरनो काल म्हणु लेकून बसल्या. एक मेनेजराक जावचे पुराय हांवे करनु जाले. आनी म्हाका अधिकार ना.

हांवे सांपळे. तेदनाय मीनाक्षीले दोळे पावस पडूं जाल्लेले काळे मोड सी आसीलें.

"मेनेजर सरान सांगचे म्हाका मनां जाता. जाल्यारीय तुमीं यत्न केल्यारी"

पंकजाक्षीन प्रतीक्षा भरिल्ले हष्टीत मेजे तोंडाक पळयलें. तुका पुणी थोडी बुध्दी आसतली म्हणु हांवे लेकीले व्यर्थ जाल्लेमू! तुगेलें कुटुंबाक मदद करका म्हणु म्हाकाय आसा. तरी कशी?

एक घडी आमगेले मदीं निशब्दताय पसरली.... हांव विचारां पळ्ळो.

"पंकजाक्षीले म्हालगड चल्येले नांव इतें?

एकएकीं तशीं तनखी करुंक म्हाका दिसले!

"माधवी"

"ती कितें करता?"

प्री डिग्रीक शिकता

ते आयकून मेगेले मन मोळ्ळे. प्री डिग्रीक शिकचे एक चल्येक

पार्ट टैम स्वीपराले नास्तिकेरी कशीं नियमन करचे? तशीं करचें समवे? तिगेले शिकवणेक ऊन जायनावें?

एक दिवस पंकजाक्षीन मेगेले बायले लागीं सांगीलें स्वंय –

“कितले कष्ट भोगल्यारीय चिंतना, माधवीक एक ‘ग्रेजुवेट’ करका. ही मेगेली आशा”

पंकजाक्षीक तशीं एक आशा आस्तना आड गवृक म्हाका कसलो आधिकार?

“तुमीं इते माधवी खातीर निमगिल्लेले?”

तुका आनी माधवीक इश्ट म्हणु आसल्यार हांव एक थांय सहाय करुक पळयन. तुगेले टैम जातरी सल्प दीसा खातीर तिका appoint करन. ताजे भितरी हेड आफीसां सुकृनु कोणाकय appoint केल्यारी, म्हाका कांय करु न्हय – मागीर म्हाका उल्यचानज”

“हांव माधवीक निमगून सांगता सर’

तिगेली जवाब म्हाका इस्ट जाली.

म्हाका माधावी स्वीपराले कामाक येत म्हणु दिसले ना. कारण प्री डिग्रीक शिकची चल्ली. ही बेंकांतु झाडु वता म्हणु कळ्यारी ऑटु शिकचे मसकिरी करनाचवे? ती, सल्प अहंकारी म्हणूय आयकला. पुण हांवे लेकीले व्यर्थ जाल्ले! ती स्वीपरालें काम करुक तैयार म्हणु आयकले! पुण तीणे जाणायलेले दीसु चार घंट्याक head office order घेवनु एकली ब्रेंचाक आयली! मागशीच कोरियरांनु हेडाफीसा थाकून ब्रेंचाक आशीले ओरडराची कोपी बी आयली. म्हाका आशवास जालो.

“हांव फाय येवनु जोयन (join) जाता सर”-

आयिल्येन जाणयले.

“जायत तूं खंय राबून आसा?”

“हांवे निमगीले.

“तुमगेले फूडेंचे स्वीपराले सेजार”

“मीनाक्षीले?”

व्हंय

मीनाक्षीले नांव काडतना तिगेले तोंडारी एक तराची घृणा उदेली की म्हणु म्हाक दिसले!

हांवे exchange तु नांव दाखिल करनु जायितलो वेळु जालो सर. हांगा वेकनसी आस म्हणु कळनु हांव हेडाफीसाक वचून आयली–”

हेर दीस माधवीन जोयन जांवच्याक येवचे वेळार नवीं मनीसी काम करता आसा.

Sorry Madhavi, Head Officer सां थाकून नेमणी जाली. आनी कांय वाट ना –”

हांवे माधवीक जाणयले.

“हें व्होड दगलेबाजी जावनु गेली सर – तिणे मेगेले तोंडाक पळोवनु सांगलें. हांवे ताका कान दिलो ना.

माधवी नवीं स्वीपराक गुरगुर दोळ्यान पलोवन पोरतली...

अतां. मीनाक्षी म्हाका देखताना तोंड घुंवडान वता –हांवे तिजे लागी व्हाळ्ळो कसलो की अपराध केल्ल्या वरी...! केल्लो उपकार पुराय ती विसरली! तिगेले कुटुंब वांचुन वरो अशें लेकून हांवे पुराय उदकांतुले गुळ्ळे सी जावनु गेले!

थोडे दिसा नंतर मीनाक्षीले विरोधाचे कारण हांवे ऊहन केल्लें–

मीनाक्षी आनी नवी स्वीपर नारायणी सेजार व्होय. परंतु ताणी तेतां – हेतां व्होड इस्टार न्हय. तशीं आसुनूय हांवे जाणून मीनाक्षीले रिते हुदेर तिगेले धूवे जाँवो, नातीक जावो स्थिर करनातीले आपण्याले दुश्मनाक नेमणूक केल्ला म्हळ्ळली गैर समजणी आसूका – हो मेगेलो विचारु....

गैर समजणी = चूकी समजणी Misunderstanding

5. अतिरेक जाल्यार

“हांवे फोन करतना तूं खंय वचून आशीली?”

प्रकाशान बायेले लागी निमगीले.

“हांवे खंय वच्याक? टोयलेटाक जावो, बाथ रूमाक जावो वचून आसतली”

बायलेन तागेल उत्रांक व्होड मोल जावो दवरले ना. जाल्यारी जवाब दिल्ली.

“सकाणी बी आपयले. रिंग जाता आशीले. तूंवे काळ्ळे ना इतें?”

“रिंग जाल्लेलेवे? हांवे आयकले नामू!”

“केदना लेंड फोणार आपयल्यारीय तूं मेलना! कसली खबर?

प्रकाशान तिगेले तोंडाकच पलोवनु तनखी केल्ली. तुमका अनगत्य संशयु! हांवे खंय वच्याक. हां. हांव शायद होजार घरल्यागी जावो गेल्लेली आसू पूरो” तीणे “स” म्हणु जवाब दिली.

“खंडितवे? काली हांवे फोण केल्लेले वेळारी तुका मेजेस्टिकांन... बस स्टेंडांत पळयलेले जन आसमु?”

“तांका जन चूकीले आसतलें”

“आसू पूरा एकल्यांवरी सात जन आसां खंय भुमीरी”

“हःहा व्होय. हांव सुशीला थंय गेल्लेली.

“सुशीला? कोण ती? एदोळु तूंवें तिगेले खातीर कांय सांगीळे नामू? आमगेले व्हार्डीकेक आयल्यावे ती?

प्रकाशान सहज निमगीलें.

“सुशीला मेगेले आजाली नाती. आमी मंगळूरांत लागी–लागी, रावून आशीली. आमी बेस्ट फ्रंड्स (best friends).

"कोण नातल्यारी कोणय पुणी मेळतांची तुका! एकय माम्माली धूव. ना तरी आम्माली भयणीली नाती.... एक हांव सांगता. ताणी लेकतले आसु पुरो. ना तरी फ्रेडंस आसोची. जाल्यारी केदनाय कोणालय घराक हिंदू वचे म्हाका सम दिसना इष्टय न्हय"

प्रकाशान आपण्याली नाखशी प्रकट केल्ली.

"प्रकाश एक प्रैवट (private company) कंपनीत एकौटेंट (Accountant). व्हार्डीक जावनु एक वर्ष सरनी. बायल मंगलूरची. नांव अमृता. व्हड कुटुंब... सान घरांतु तिका नुतां बैसूं कळना! भोंवचे म्हण्यारी जाले. खंय वचून कसलेंय काम करका जाल्यारी तीणें वचे. कोणा लागी उलोवचाकय भंय ना! दक्षिण्य ना! देकनु अमृताचेरी तिगेले घरकारच्यांक भोव प्रीति.

"व्हार्डीके फूडे तुं थंय–होगा भोंवल्या आसतली. बेंगलूर (Bangalore) तुका मेजाकय चड गोतु आसु पुरो. तरी 'गाण्ये बैलु'शें अनगत्य भोंवचें म्हाका इष्ट ना.. फूडें तूं व्हार्डीक जायनातीली चली. तरी तूं आज एक बायल म्हळ्ळेले विसरुं नज"

प्रकाशान उपदेशाचे रुपारी सांगलें.

"नंत सगळे दीस घरां बैसून हावे इतें करुंक? हांव हांगा एकली न्हयवे?"

मेगेले आमाक व्हार्डीक करनु हाळ्ळेले वेलारी घरांतुं कोणाय ना आशीले खंय–"

तो कालु विंगडु.. तुमगेले आमाक शिकवण ना. तांका एकली खंय वचा कळना... म्हाका एकली घरां बैसूक बोर मारता–"

तांउ कुसलें करनु सांगलाली.

"बोर मारता जाल्यारि, वाजून बैसूयत मू? तें कशीं? वाजूचे म्हळ्यारी अलरजी न्हयवें? 'तूं कशी' ग्राजुवेट जाळी की!"

ग्राजुवेट (graduate) जावच्याक text book वाजलारी पुरो

जाता. तुमगेल्यावरी कथा, कवन, नवल्ल वाजूका म्हणूना" "कांय नातल्यारी T.V. आसा. D.V.D. player आसा... हांगा थाकून दोन पावलां चमकल्यारी D.V.D, Library आसा... पळोन बैसूनजवें? कोणकोणाले घरां वचून तांकां बाधा दीवकावें?"

कसली बाधा? तांकां इस्ट आसा देकून न्हयवे?

"पळे अमृता, ताणी मांगच्याक मास्सेतांच आसतल्ले. आमी मनां करका नवें ते? बेंगलूरंतु एक मुल्या मुकून आनी एक मुल्याक वचूका जाल्यार खर्चु नावे? दुड्डु अशीं मेळनावे?"

"ओ...! हांवे खर्चुचे तुमका दोळ्यां वना आसतले" - नीगे तोंड घुंवंडायले.

"हें बेंगलुर टौण चलियानी एकली यात्रा करचे तिनले सेयफ़ (safe) न्हय–"

अशीं केदनाय बायल बामणांक मदें उत्रा चलता आसीली.

"आमी आजी येताची म्हणु तिळसीलेले न्हयवे?

"आमी आजी येताची म्हणु तिळेसीलेले न्हयवे?... हांगा तुगेले बायलेलो पतो नामू! खंय गेल्याती? आमी येवचे निका कळयनी वे?"

प्रकाशालो अण्णा विश्वनाथान निमगीलें तो "चन्नय" (Madras) थाकून आफीस ड्यूटी (office duty) र आंयीलों. यवची खबर ताणें घडी फूडेची फोण करनु जाणयला. तागेले बायल–चर्डुवंय सांगात आयल्याची... प्रकाशाले व्हार्डीके नंतर ताणी सुरवे पावटी येवचे. साधारण जावनु आफीस ड्यूटीर आयल्यार विश्वनाथान होटलांत रुम काणु राबची रुढ़ी. कशींच धाकले भावाले घर आसा न्हयवे? गमत करनु वचा. अशें लेकून खूशीन आयलो तो. हांगा येतना स्वागत करका जाल्लेली घरकारणी घरां ना! प्रकाशाक तोंडारी मारल्यावरी जाल्ले.

"तिका आजी कसले कि एगेंजमेंट (engagement) आसा."

प्रकाशान हलू सांगले.

घरल्यागी आयिल्यांक स्वागत करच्या पशी व्हाड कार्य कसलेबा तें? विश्वनाथाक आजाप “अशींय आसवे– एक घरकाराणी? शुरवे जावनु आपण्याले घरल्यागी येवचे रिस्तेदारांक पळयनातीले खंकय वचे वे? तेवंय तिगेलो काश भायो आनी परिवार. हे सम जावचे ना”-

अण्णान आनी व्होनियेन कसलेंय लेकू नज. तिगेले दोस्तिणीले व्हार्डीकेक मेहंदी घालूक गेल्या ती. तिगेले फ्रेंडाक हेल्प करुंक विंगड कोणय नांती”

ताणे विशाद केल्ले. विश्वनाथ कांय उलयलो ना. त्या दीसाचे दनपारा जवण ताणी होटलांतु केल्ले. प्रकाशाले बायलेन परतून येवचें पूडची ताणी पोरतळीं आनी होटलांतु रुम केल्ले. प्रकाशाले मनाक त्या घडणूका निमित भोव दुख जालें. ताका बायलेचरी कोप आसलो... तरी तिका उलोवच्याक वाट ना. कारण तीणे मुर्तमची अनुमती घेतल्या. तरी तागेले मन आयकले ना. तीणे परत आयीले तशींची ताणे सांगलें–

“आनी मुखारि तुंवें असलें काम वोयसून घेवचा नज. अप्पा कोपान पोरतला–”

“हांतु कोपूक इतें आसा? हांव हेल्प करुं येता म्हणु उतर दीवनु लास्ट मिनुटारी रिजेक्ट केल्यारी तीणे खंय सुकून जना हाडचे?”

तीणे आपण्याले वर्तनाचे न्यायीकरण केल्लें.

“तूंवें सांगचे खरें... तरी तुंवे इतले दूर सुकून येतल्यांक खाण–जवणाक तैयारी करनातीले गेल्लेले चूकी न्हयवे?”

“ताणे तिजे, तोंडाक पळयले. तीकांय उळयलीना.

“इते जावो. मेगेले बायलेचेरी –चांग अभिप्राय जाला ताणे थंयक राबयलें. ती “ओ' म्हणतती कांय जायनातल्या वरी भितरी चमकली.

“आजी हांव आफीसां मृकून घडीफुडे आयील्लो. हांगा येतना घराक लोक (lock) डयूप्लिकेट (duplicate key) की आशील्ले मेगल्ले भाग्य... महाराणी खंय वचून बर्सीली? आजीय मृशीला थंयवे?”

प्रकाशान अर्दकोपान अर्द मस्किरी रूपान निमर्गीले. आजी तो आफीसां थाकून केदनाय येवच्याक अर्द घंटे फुडेच आयल्लो. सौख्या ना देकून मेनेजराले परमिशन घेवूनु आर्सील्लो तो. हांगा येतना घर बंद! ताका आपण्याल अदागतीलो गूण कळना देकून केदनाय घरची ड्युप्लिकेट की दवरनु घेतली... प्रकाशाली बायल स्वभावान वायट न्हय. तरी नांका तुदियेरी कोपु. तिका ओटु आशील्लो दोष म्हळ्यारी.. तशीं सांगूयन जाल्यारी – भोंवंडी घरकडे एक घडी बसच्या जीवु न्हय!... परंतु तीणे जवाब दिल्ली ना.

“म्हाकाय ते सुशीलालो गुर्तु करनु दिशिवे? एक दिवस तुजे ओटु हांवय येता. जायतवे?”

तुमका तिगेलो गुर्तु करका म्हणु आसल्यारी वचा’ बायलेक खुशीची.

“तुं तितले, इंटरस्टान तिगे थंय धांवना देकून सांगीले. तिका मेळुनु म्हाका कांय जावच्या ना.. न्हय... आशीले लेकनला थंय तुंवे मात्रा वचे दिसता. नंता ताणीकोणय हेतां येवचे दिसनामू?”

“सुशीलाक चर्डु आसा. तिका पळोन घेवकानवें?”

चरडुवां आशीले कोणय येवच्या वचनाच वे?

“सकडी एक्का लेक आसतावे?”

ओ... तशी वे तें?”

ताणें तितल्याकच राबयलें. तिजे लागी उलोवन प्रयोजन ना म्हणु ताका दिसलें –

दीस धांवले... तरी अमृताले स्वभावांत कांयबदलावण दिसले ना!

त्या दिवस प्रकाशान आफीसा थाकून वापस आयीले वेळार आपण्याले बायलेक भारी बेजारान बशीले पळयले मनशाली अवस्था नवें. सकड वेळूय एका लैक आसतावे, कसलीकी घडणूक घडून आसला म्हणु ताणे ऊहन केल्लें.

“आजी इतेगो तुगेले तोंड ग्रहण लागीले चंद्रमा वरी जाल्ला?”

प्रकाशान उलोवची रीति तशीं. कितले गौरव आशिले विषय जाल्यारीय सलीस जावनु काडूं पलयतलो.

प्रकाशाले सवाल आयकून एकाएकी धरनु राबयलेले दुख, दोळ्या उदक जावनु होळ्ळे. ती धावनु वचून ताजे हरदारी पणु बळबळी रडली! तिजे दोळ्या उदकान तागेले इस्त्री मारलेले शर्ट वल्ले जालें. प्रकाशाक अपण्याले वर्तन विचित्र दिसले. इतें जाल्ले ह्या चल्यैक? व्हार्डीक जावनु एक वर्स जांवच्या जालें. तरी ताणे तिगेले दोल्या उदक पळयलेले ना. व्हार्डीक जावनु आवसु–बापसूंक सोणु बामणा थंय येतना थांय ती हासता आसीली. खेळनु वाडीले घर सोणु वतामू म्हल्लेले बेजार वरेन दाखयनी तीणे! तसली चल्ली प्रत्याक्षान कसलेय कारण नातीले रडचे पळोवनु ताका अजाप जालें. बेजार बी!

कसलें जाल्लेंगो अमृता? तूं इतें पिन्नी बाबु सी रडता. मेगेले तरपेन कसली चूकी पळ्ळीवे?

ताणे तिगेली फाटी परसीली... तरी तिगेले रण्णे चडता आशीले. पुण जाल्लेले कसले म्हणु सांगू जायनातीले ती पल्ली. तिगेले मन सल्प थंड जावो–आशे लेकून तो बायलेली फाटी परसिता बसलो... कांय उलोवनु अगनींत, तूप घाल्ला म्हणके जावचे नाका म्हणु तो कसलेंय उलेयलो ना.

टैम सरता तिगेले रण्णे ऊणे जाल्लें.

‘तुमीं म्हाका, माफी दीवका, तुमगेले उत्रां आयकलीना हांव’ तीणे दोळे पुसीता सांगले.

हांव सांगीले आयकनी म्हणु? मोडवान सांगा. विषय कसले? तुका इतले दुख्ख जावका जाल्यारी खोंड कसले की कारण आसका मू?

प्रकाशान मोगान तिगेली आंणावी धरनु चेंगे उबारनु दोण्यांत पळयले.

“हांव आनी मुखारी तुमगेले परीमशन नाशीले घरा भायर टेंवना.

“कसले जाल्ले अमृता? कोणय कसलेंय केंल्लेवे?”

सुशीलाले बामणान–”

तिका मुखारसुचा जाल्ले ना! तिगलो गळों भरनु आयलों. ती गादगदीत जाल्ली.

“सुशीलाले बामणन?”

ताणे मेजे आंगारी हात घालू पलयलें–”

अमृतान पुनः उकूट काल्लो... बामणाक पोटोन धरनु रल्ली... प्रकाशाले रगत हून जाल्लें.

“हांव तुका फुडे धरनु सांगता आसा. कोणालेय घरालागी तनवली वचा नज म्हणु... अतां कल्ले नवे?.. तुं सुशीला! सुशीला म्हणु मरतली नवें. आतः पुणी हांवे सांगच्याचे अर्थ मनां गल्लो न्हयवे?... जाल्लेले कशीजावनु गेले. सुशीला ना आसीलींव थंय?”

प्रकाशाले तोंडार गौरव.

“हांव सुशीलाक मेळु म्हणु गेल्लेली... साधारण हांवे फोण करनु, ती घरां आसा म्हणु थरयलेले परांत वचे. आजी तें केल्ले ना.. ती घरां आसतली... खंय वचाक म्हणु लेकले.”

तीणे एक घडी श्वासु काळ्ळो आनी मुखारसली–” हांवे वचून डोरबेल रिंग कल्लें. सुरवे पावटी रिंग केल्लेले वेळारी कोणय आयले ना.. दोन्नीं पावटी केल्लेले तशीं घरा बागील हळू उदारे जाले. मुखारी सुशीलालो बामूण “यो, भितर यो” ताणे भितर आपयले... सुशीला

भितरी आसा म्हळळले विश्वासारी भितरी चडलीं सुशीलाक थंय खंय पळयनी देकून हांवे तनखी केल्ली.

“ती भायर गेल्या. आतां येतकी. बैस–”

तागेली जीब कोळताळी. दोळे कुरवंताले... म्हाका संदर्भ सम न्हय म्हणु दिसलो.

“जायत, हांव मागीर येता–”

“हांवें भायर देवूं पळयताती आड राबलो.

आयल्या इतली न्हयवे. औसरु कसलो? – ताणें मेजे हाताक धरलें तागेले तोंडा सुकून सोरावासु येतालो.

“छी! हांव हात सोडवान थंय सुकून धावनु आयली. अमृतान दोले पुसले.

“अतां कळ्ळे नवें.... अतिरेक जाल्यारी अमृतय विष खंय. केदनाय सुशीला थंय वचून बैसू नज म्हणु हांवे सांगीले ताजे निमितनाची... सुशीला तुका लेकतली की बेस्ट फ्रेंड (best friend) की जावन आसू पुरो. तिगेलो बामूण चांग मनीस जावन आसुकय पुरो – हांव न्हय म्हण. परंतु सोरो पितल्याक नमगु जायना. लेकतलो जावो कोणय जावो, अनगत्य– तेवंय एकली वचें बंद करी. आतां अणभव जाल्लो नवे? – तुका उडगास आसवे, एक पावटी तूंवे घर बंद करनु गेल्लेले वेळारी चोरानी बीग भेतु पळयले.. अनी पुणी एकली घरां बैसू शीक. ग्रजुवेट नवें तू? हें सकडी हांवे सांगून दीवनु जावकावे? तुगेली ती अनगत्य भोंवडी आस पळे, ती राबय?”

प्रकाशान बायलेक उपदेश दिलो... ती मातें लांबोनु आयकता राबली...

6. मोग एक मृगतृष्णा

ह्या हत्या, केल्लेल्यांत म्हाका कांही दुःख ना! मेगेले सग्ळे जीवनांत हांवे केल्लेले चूकियेक ही हत्या एक प्रायश्चित म्हणु हांव लेकता... म्हाका संतृप्ति आशा...

हांव हत्या केल्लेली विंगड कोणाल्ली न्हयं. मेगेले आपल्ले घोवाल्लीं! तुमीं म्हाका दुरविचा पुरों. ओपचा पुरो... पुण तुमीं मेजे घोवाल्ले भायले रुप मात्र पळोवन आसूका... दूर सुकून गुडो चंदु. लागी वतना नवें कळचे यथार्थ रुप!

तुमका मेगेले घोवा खातीर कांय कळना.. देखल्यार हास्तल्लों गोड गोड उत्रां उलयतलों. भांगार सी मनीस. त्या बायलमनशील्लो एक योगूची. तुमी लेकतलीं...

व्होय, हांवय तशीं लेकीलें. व्हार्डीके फूडे.

हांव एक ल्हान शेतकाराली धूव. म्हाका भाव–भयणी नांनी, खाण–जवणाक कस्ट नातीली घरणी. आवसु बापसुन माका मोगान वाडयली. मेगेली दर एक आशा पूरयसुचाक ताणी यत्न केले... देकून आसुका, हांव सल्प हटीली जावनु वाड्ली!

शिकवणेंतु हांव माग्शी न्हय. S.S.L.C. हांव प्रथम श्रेणीन पास जाली. कोलेजांत, पेटोवच्याक मेगेले बापाक आलोचन ना आशीले. परंतु मेगेले हटा निमित म्हाका टौणांतुले एक काळेजांत भर्ती केली...

एक दीस हांव कोळेजां थाकून वापूस येता आशीली, कोण की एकलो मेगेले हेंड बेग (hand bag) फारनु धांवचा लागलो. हांव बोबाटो घाल्लो. त्या वेळार एक तरणाट्यान ताजे मागशी धावनु मेगेले हेंडबेग ताजे हातां थाकून तांडून काणु म्हाका हाणु दिल्लें!

“सल्प केरफुल (careful) आसूका नवें”

ताणे म्हाका उपदेश दिल्लो.

“Thanks-”

हांवे ताका पळयले. एक तरणाटो. गोरो, तोंडार खास आकर्षण... म्हाकाय सान प्राय. एक निमिष हांवे तागेले तोंडाक पळयले. ताणे मेगेले तोंडाकय. म्हाका लजा आयली. हांवे माते लांबयले.

“हांवे सांगीले इस्ट जाल्ले नावें? sorry -”

ताका हांवे जवाब दिल्ली ना.. हळू थंय थाकून मुकारसली...

म्हाका तागेले रुप आनी उत्रां इष्ट जालीं मेगेले काळज्यांत ताका स्थान मेळ्ळे – Love at first sight म्हळ्यारीय चूकी ना!

“मदीं मदीं आमी मेळूक सुरु केले.... म्हाका कळनातीले ताजेरी मोग उदेलों! हांवे ताजे खातीर तपासण केले... नांव तागेले रमाकांत. एक प्रैवट कंपनींतु (private company) गुमास्तु जावन आसा!

म्हाका ताणे कसले कामार आसल्यारीय व्होड न्हय. मेगेले मनांतु हांव ताका आपण्याले बामणाले स्थान दीवन जाल्ले!

हांवे फायनल इयर बी.ए. क (final year B.A.) शिकता आसतना बापान मेगेले व्हार्डीके खातीर आलोचन करुक शुरु केल्लेलें मेगेले कळिताक आयले... हांवे हळू बापा लागी रमाकांताली खबर काल्ली.

“बापा, हांव एकल्याक प्रीति करता–” मेगेले तोंडाक आयकून बापाक कसले दिसले की, मेगेले तोंडाक पळयलें! हांव जुरगली... तरी बापा लागी न्याय जावन आसीले कसलें सांगूकय म्हाका आजादी आसीली.

“मेगेले चल्येले मन चोरलेलो मापुरुष कोणबा तो?”

बापाले सवाल आयकून म्हाका अजाप जालें! ताजे सांगात संतोष बी! हांव बापा कसलेंय उलयत की म्हळ्ळेले भंयार आसीली.

“तो एक प्रैवेट कंपनीत गुमास्तु–”

हांवे रमाकांतान काम करचे कम्पनीच्या नांव सांगले.

“तागेले नांव इतें?”

“रमाकांत–”

नांव सांगूक म्हाका लजा मी दिसल्ली!

“पलोयां–”

बापान भरवसो दिलो.

दिस गेल्लेले कळ्ळे ना... हांव सपनाचे लोकांत आसील्ली!...

एक दिवस बापान म्हाका लागी आपोवन बसयल्ली त्या दिवस आयतार. हांवे घरकडेच आसीली.

“आमका तो रिस्तो नाकागो – चर्डा”

बापाल उत्रां वज्राघात सी मेगेले काळजांत पळ्ळीं.... येदोळ कसल्याकय अड्डी राबनातीलो बापा! आज तरी हांव बापाले उत्रां आयकूक तैयार जाली ना.

रमाकांताले सुंदर रुप, तागेलो मुसकार गोड्गोड उत्रां मेजे मुकार नांचू लागले!... हांवे चड अलोचन केल्ले ना. तोच जावका म्हणु हट धरले. व्हार्डीक करची जाल्यार रमाकांत नंत नाका म्हणु खंडित सांगले!

हांवे ताजे खातीर कळचे जना लोगी. समजून पळयल... अमका लागचे कुटुंब न्हय म्हळ्ळालींची! तुं ताका विसरी. आमका आमगेलें तसलें घरां सुकून चल्या पळोवचे बरे–”

परंतु, आखेर मेगेले हट जिकवलें! बापान आपण्याली खोशी बगलां घालनु, मोगाधूवेली इच्छा पूर्ती करुक निश्चय केले...

त्या दीस हांवे हट करनी आसीले तरीं –

2

व्हार्डीक जाल्लेले दोन तीन म्हयने सुखान दांटवले... तणी दफतरां सुकून वगी आयलींती. येतना फूल फल आदी हाळ्ळे... मोगान मेगेले मन भरले....भांगराक सुगंध आयल्यावरी आमगेले दांपत्य सुखान

चलता गेले. हांवे लेकलें – आपण्याले सेलेक्षन (selection) च्युकले ना..

पुण–

एक दिवस दफतरां सुकून परत येतना रमाकांताले पाय नेलार राबना..! लागी वतना दिवेशी सोराची घाट । मेगेले मन सुक्कीले फूल सी जाले.

"तुमीं आजी पिल्यांच वे?"

No dear... आजी एक पार्टी आसीली... दोस्तानी निर्बंद करताना एक पेग. एक्का एक पेग मारले. sorry my dear..."

ताणी म्हाका लागी तांडून निडलारी उमो दिलो. सोरा घाटान हांवे नांक कवलें... जाल्यारी तार्गले मोगा मुकारी हांव सर्व विसरली. परंतु हेरदीस बी ताणी पीवनु आयीळींती!

रमाकांता खातीर हांवे आशी न्हय लेकीले"

एक दीस हांवें धैर्यान आपण्याले मनांतुले भायर घाले. ताणे मेगेले तोंडाक गुरगुर दोळ्यान पळयलें. मागीर ताका कसलें दिसलें की, या तें तागेलें अभिनय की म्हाका मनां करु जाल्ले ना!

"आजी घोटु घालनातीले कोण आसा डियर? बायल मनीस थांय घालताची... तें सकडी व्होड कार्य न्हय. आयचे काळार पिवचे एक फ़ाषन (fashion) म्हणु काळार जालें –".

ताणे अनुनय केले. तरी हांव ताका बागवली ना. "त्या फेषन आमका नाका म्हणु दवरचे चांग"

हांवे घट सांगले... मेगेले उत्रां रमाकांताले आशि मानाक मारु लागल्यावरी जावन आसूका. तरी तो काही उलयलो ना! शायद आपण्यान करचे चूकी अशें ताका दिसून आसूका.

तेदूस राती हांवे गर्भीणी म्हणु कळनूय ताणे म्हाका नाना तराच्या शारीरिक पीडा दिली! मेजेरी आसीलो मोगान की, जाळान की म्हणु

म्हाका कल्ले ना! हांवे सहन करनु घेनलें. परंतु, हेरदीस उलायनना कुर्टा दुकीन वळवळेल्ली! रमाकांतान ताका कांय मोल दवरले ना! म्हाका दोतराक (doctor) दाखोवक्का म्हणूय ताका दिसनी! तो दफतराक (office) रवाना जाल्लो!

सकडाकय एक हद आस्सा... त्या हद दांटवलारी पोर्शीले सूणे थांय यजमानाक चाबतले–

हांवे बापाक फोण केल्लो आनी घरां आपयलें.... मेगेले वस्त्रा-भारण सर्व एक सूटकेयसांत (suitcase) घालें आनी रमाकांताक एक पत्र बरोवन दवरले –

मि. रमाकांत,

आज थाकून हांव तुगेली कोणय न्हय. व्हार्डीक जाल्लेले तीन मयने परांत तूंवें मेजेलागी एक बामणा वरी वर्तन केल्लेले ना! जाल्यारी हांवे उलयनातीले सर्व सहन करनु घेनले. तरी काली तूंवें म्हाका, दिल्लेले पीडापीड एक मानव जीवीक सहन करूंजावची न्हय! मेगेले पोटांतु तुगेले बीज वाडता आस म्हणु कळनूय! हांव अपण्याले घराक परत वता आसा. Good bye - इती प्रेमा.

बापान आयीलें तसीं सर्व ताजे लागी सांगून रळ्ळी आनी तागेले उतर आयकानातीले हट केल्लेल्याक मापी मागली.

हांवे तुका व्हार्डीक फूडे सांगीले न्हयवे पुना? असलो बामृण तुका जायवे?... तूं आलोचन करीं

– यो वचा. आमका सीधा आसपत्रीं वचून दोतराक मेळया. तुगेले देहारी तंतंय पेटु लागीलाचे कलें आसा. आमका पुलीस केस दर्ज करया. असले बामणाक दंड दीनातल्यारी सम जायना–"

बापान सांगलें

"नाका बापा, तुं म्हाका आसपत्रीं व्होर. मेगेले पोटांत इनें क्री जाता आसा–"

केसे दिवच्याक म्हाका इस्ट नां... आमी सीधा वळखुचे डाक्टारनी

(lady doctor) लागी गेलींती... डाक्टरानीन चेकप (check up) करुन पळयलें.

“हो कितल्या मयनो?”

“तिन्नीचो”

“तूंवे भो जाग्रते घेवकागो मा.. तुं वीक दिसता. गर्भु कशीं राब्बत म्हणु सांगू जायना–”

“डाक्टरानीन अपण्यालो अभिप्राय सांगलो. तुगेलो हसबेंड (husband) बामूण आयलावे?”

“ना”

“आज येनी. तरी next time येतना ताकाय घेवनु यो... ताका पिशें जावो लागलावे? मनीस वे तो?”

तें आयकून एकाएकी म्हाका रण्णो आयले.. हांवे कापडाचो पालु तोंडां चपलों

“पळे प्रेमा, तूंवे बेजार करचे खातीर सांगचे न्हय. तुगेलो कोलु पलयतना तुगेलो बामुण कसले तराचो “करुणामूर्ती” म्हणु कळता – हांव कांय वकद बरोवन दिता. तें टैम टैमाक घेवका. हां, तुगेले बापाक हेतां आपय तूं वचून भायर बैस–

हांव भायर वाचून बसली. बापाक भितर पटयल. बापा लागी डाक्टरनीन कितें सांगले – हांव नेणा.

3

दोन दिसान म्हाका पोटा दुकी शुरु जाली! दूकी असहनीय जाली...! हांव रळ्ळी... मेगेली अवस्था पळोन बापा संकश्टार पडलो. ताणे वगी वचून ‘टाक्सी’ हाणु म्हाका होसपिटलांत (hospital) व्होल्ली. थंय मेगेलो गर्भपात जालो!

मेगेली प्रतीक्षा... जीवनाचेरी आसीली आस्ता... सर्व अस्त जाली... रमाकांता चेरी म्हाका खंय नातीलो कोप आयलो. आनी

मुकार ताजे सांगात एक जीवन ना अशें थगयलें. बापान वकीलाले सलाह प्रकार 'डैवर्स पेटीशन' (divorce petition) दर्ज केलें.

दीस धावले...

जीवनाक अर्थ नातल्या बरी दिसलें म्हाका...! उदयास्तमयाक अपण्याले जीवनांत स्थान ना आसीलें ! मर्दी मर्दी बामणालो उडगास येतालो– व्होळचे उदकांतुले गुळ्ळो सी! ताणे केल्लेलें अठयतना दोळे भरनु येताले. मेगेले गर्भपाताक कारण मेगेलो बामुणूय कारण जाल्लो म्हणु लेकतना जीवुं नाका दिसतालो.

एक दीस रमाकांत घरल्यागी आयलो! हांव वासरींन आसीलीं. बापा भायर बागांत कामार आसीलो.

"सीते सोदून राम आयलागो चर्डा. आसन दीवनु बसकगय–"

अकस्मात भायर थाकून बापाले उत्रां आयकलीं बापान सांगील्याचा अर्थु धरनु काडूक जाले ना म्हाका!

"आयली बापा"

अशें आपोवन सांगतती हांव भायर आयली.

मुकारी एक मनीस राबल्या. एक म्हयनो जावनु खाड काणतल्यावरी आसा! पेले पळयतना म्हाका कोण म्हणु मनां करुक प्रयास जाले!

प्रेम, म्हाका माफी दी. तूंवे नातीले म्हाका दीस काडूं जायना. please मेजे ओटु यो–"

तेदना मात्र म्हाका तो रमाकांत म्हणु मनां जाल्ले! तागेलो कोलु पळोवनु मेगेले मन आर्द्र जाल्ले... धावनु वचून ताका मोग करका म्हणु दिसले. परतुं मनांत दिसीले नेत, शरीर राबील कडेन सुकुन हाल्ले ना!

"कोण या तूं? तुजे कोणय नामू हांगा – वच. वगी जागो खाली करी –"

बापाले उत्रां आयकून म्हाका दिशाबोध आयलो. रमाकांत एक

पिशाले म्हण के कसकसले की उलयता आशीलो.. तें कसलेय मेगेले बुध्दींत आयले ना! तागेले बरी अभिनय म्हणु म्हाका दिसलें ना!

"ह्या divorce notes म्हाका अपमान केल्या वरी... please, हें मागशी घे... तुं म्हाका जाय"

तो मेगेले पाय धरूं आयलो! बापान ताका अर्दारी राबयले.

"स्वंत चर्डाले जीव काळ्ळेले तुजे ओटु मेगेली धुवेक आनी एक जीवन ना. वगी हांगा सुकून वचे चांग. एकय पोळीसाक आपोवका जातले" बापाले उत्रा म्हाका इस्ट जाल्ले ना. कितले जाल्यारी तो मेगेले गळ्याक 'धारेमणी' बांदीलो मनीस.

"नाका बापा.. तांगेले कस्ट मेजान पळोवच्या जायना हांव सीधा भितर वचून आपण्याले आवंगाले एक सुटकेयसा भरनु ताजे सांगात कुळाघरां सुकून भायर देवकी बापान कितले सांगूनुय... मागुनूय हांव आयकलीना!

4

मेगेले वर्तना निमित बापाले निषकपट काळजाक मार लागून आसूका... एक हफतानच मेगेली खंतीन बापा स्वर्गस्थ जालो... हांव ताजे मृतशरीराचेरी पणु रल्ली... पश्चातापाच्या दोळ्या उदकान तागेले पाय धुल्ले....

बापाले आस्तीक हांव वारिसदार जाली. ते मेगेले बामणाले आदाय चड जावच्या आसीली वाट जाली. बापान मेजे खातीर सोण दिल्लेले घर–हितल आपणाले नावारी बरोवन दिवच्याक ताणे निर्बंद केल्ले. पुण हांव तैयार जाली ना. म्हाका ताजो गूण कळता देकून हांव घट राबली. ती आस्ती हातां करचे खातीर ताणे म्हाका नाना ताराची पीडा दिली.

एक दिवस रमाकांत एक बायलमनसीक आनी तिगेले तरणाटी धूवेक घेवन आयलो!

ह्याणी मेगेली मावळनी आनी धृव. आनी मुकारी ह्याणी आमचे ओटु राबतांती–”

ताणे सांगलें.

म्हाका तें इस्ट जायनी जाल्यागीय मावळेनी आनी निगेली धृव म्हणु सांगीले देकून हांवे नाखोशी दाखयली ना. तें म्हाका कस्टार पळळें. आयीले तशीं ताणी हांव सांगीले आयकून आसीली. परंतु दीस वता वता ताणी मेजेरी अधिकार चलायमुच्याक शुरु केल्लें! म्हाका परिहास करुंक... हंगमुच्याक ... हांवे कसलें करनानाय आड येवच्याक लागली. हांवे एक दिवस रमाकांताक निमगीलें–

“हांव हांगाची कोण?”

“तुकाची संशय आसा तरी हांवे कसलें सांगूक” - तो मसक्किरी करनु हासलो. म्हाका तोंडार मारल्या वरी जाल्लें.

“ताणी हांगा सून आतां देंवका. ना तरी”

हांवे अर्दारी राबयले म्हाका कोपु आयीळे पेटाक उत्रा भायर येनाशी जाले!

“ना तरी तूं आमका धरनु गिळतलीवे?”

तरणाटी चल्ली, रम्या परिहास करनु हासली. म्हाका सहन करूं जाल्ले ना. हांवे तिजे केप्पारी दोनी दापयले. ती व्होडान बोबाटो घालनु रडूं लागली. हें पळोवनु रमाकांतान माकशी–मुकार पळयनातीलें म्हाका मारले. हांव बोधु नातीले पळ्ळी.

5

त्या घडणूकाच्या उपरांत हांवे बामणा लागी उलोवचे उणे केले... मेगेले उत्राक मोल ना म्हणु कल्लें.... मेगेले काळजांत एक अग्निपर्वत जळता असीलो. तो पर्वत केदना फुटत म्हणु हांव नेणा! तरी एक दिवस फुटनातीलें राबना म्हणु म्हाका खंडित आसीलें!

त्या दीस राती बार घंटे जावन आसूका. हांवे एक वायट सप्पन पळोवनु जाग जाल्ली! भीवनु हांव बामणाक जागोवचे खातीर हातान

परसून पळयले.... लागी न्हिदललो बामूण दिसूना! म्हाका मागिरीय भेय जाले. हीं खंय गेल्ली? बातरुमाक जावो गेल्या की म्हणु लेकले.. थोडों वेळु राखली... हांव हळु उठायली... कूडा बागील हातान आपोडु भितर उगते जालें. म्हाका संशय जालो. रम्याले रुमा लागी गेली.... रुमांत कोणकी गुसगुसता आसा! रम्या कचगुळी (काचकूली) जाल्या वरी हासता हास!... कूडांत किते जाता आसा म्हणु मनां करुक म्हाका चड बुद्धी उपयोग करचे अगत्य पळ्ळेना... भूमी दोन भाग जावनु हांव खाल्ला गेल्लेली जाल्यार– हांवे लेकले. रमाकांताक हांव तितल्याक मोग करताली. देकूनूच ताणे दिवचे दंड तितलेय भोगून ताजे सांगात राबल्या आनी कोणय तरी केदना की सोणु वतां आसीलीं... हो विश्वासघात मेजान सहन करुं जाल्ले ना. हांव धावनु भितर गेली आनी एक कोयती घेवनु वापस आयली... मेगेले देहांत प्रेतबाधा लागल्या वरी जाले म्हाका! हांवे ताणी न्हिदल्ले कूडा बागलाक जोरान माडयले... आपणा कितें करता आसा म्हणु हांव नेणा! हांवे बागलाक पुनः पुनः मस्तीले... एका एकी रमाकांत कवड उगते करनु भायर आयलो! तो अर्दनग्नु! लुंगी कुर्टार थाकून निसरलेली बांदीता आसा... माकसी केस बांदीतो रम्या आसीली!

हांवे काही आलोचन केल्ले ना. आयीले आवेशाक हातां आसीली कोयती ताजे गळ्या घाली... दोगांकय सफाय करका म्हणु आसीले म्हाका. एकाएकीं तीणे भितर चणु बागील घालें –

मेजे मोगाक काही मोल दवरनातीलें त्या नराधमाक मारलेल्यांत म्हाका पश्चाताप ना. मेजे जीवन पाड करुं आयीले त्या राक्षसीक मारुं जाल्ले नामू म्हळ्ळेल्यांत म्हाका आतंय बेजार आसा –

आनी तुमींच आलोचन कराय. हांवे केल्लेले चूकी जाल्ली म्हणु तुम्का दिसतावे? म्हाका दंड दियाय. कसले दंड दिल्यारीय सहन करुंक हांव तैयार आसा.... इतले काळ मेगेले बामणान दिल्लेले दंडाकय व्होड आनी मेळूं ना...

7. आजाली आम्मण

आलोचन करना करना आजाले दोळे भरनु आयले दोळ्या उदक गाल्ला वयल्यान होळनु उशावयरी पडून उशें वल्लें जालें... तीणें तशीं सांगूयत आशीलेवे? मेगेली धूव न्हयवे ती? मेगेले हाता बोटाक धरनु न्हयवे ती चमकुच्याक शिकीली? "नेलार दवरल्यारी मूंय व्होरना मात्यार दवरल्यारी कायलों व्होरत अर्शीवाडयलेले न्हयवे तिका? आज ती अम्मा व्होय... आम्मण तिजे चर्डू. अशीं म्हणु तीणें अपण्याले आना लागी तशीं उलोवचेवे? आम्मणूलो आजो न्हयवे हांव? मेगेले नाती वयरी म्हाका कांय आधिकार नांवे?

अनान जावका म्हणूची रडोवचे इत्याक? तुका जायना जाल्यारी नुतं एकडे बशेबा" तीणें लेकूयत आशीलेमू, आत्ताक प्राय जाले. उडगास राबना. हात–पाय फूडेच्या वरी लेकीले तशीं चलना.. पुण हावें कितें केल्ले म्हणु? आम्मणून खेळचे बोंबे मेगेले हात लागून पणु भेतलें... आम्मणु हात–पाय मारनु रडली... समाधान करूंक पळोवनूय रण्णे राबयले ना.. तें पळोवनु तिगेले आमाक कोप आयलो... आनु जावका म्हणूची तिगेले बोंबे काडूं गेल्ललो इत्याक? हानाक कडकडो आस म्हणु गोतु नावें? नुतं एक कडे बसल्यारी इते? जावका म्हणु किरकिरी करनु बसचें! कोपान फिरफिरतची आम्मणुकय घेवनु ती भितर गेल्लीं. वतना "आजा.. आजा म्हणु मागशी भोंव – तशीं जाय तुका... चरडाक एक जांगूली धरली. आपण्याक तोंडाक मारल्या वरी जाल्लें. ओटू बेजार जावनु गेले. कोप आयल्या म्हणु इते पुणी उलोवचेवे?... मनांतुले बेजार कोणा लागी सांगचे. आम्मणाक आजो म्हळ्यारी जालें...

म्हाका आपण्याले चर्डुवांक ठीक मोग करूं जायनी. वेळु मेळनी. सकाणी आठ घंटयाक घर सोळ्यारी परत येवचे राती नवाक.. त्या वेळु थांय काम आनी रात्री यात्रा दोंदोनी बस चणु देंवका, आफ़ीसाक वच्याक तशीं परत येवच्याकय...

एक, प्रैवट फर्मांत (private firm) काम रात–दीस घोलोवनु खाताती. आयतार थांय वचूका पडता. मागीर चर्डुवांक मोगु करूं की, खेलोवच्या की वेलु खंय? अतां निवृत जीवन (Retired Life) भरपूरवेलु आसा.. नात्रांक मोगु करुंक... तांका खेलोवचाक... ताणी लागी मेळका म्हणु मात्र...

आम्मण मेगेली एकी नाती. नांव तिगेले राधा. तरी, घरांतु ती सकडाली आम्मण. तिगेले गोड गोड उत्रां... तिगेली मोड्यो... सकड म्हाका आनंद दिताले... तरी एक नुतां बसची ना. आवसूक पुरपुरो करताली “आजा... आजा म्हणता मेजे मागशी भोंवतली. आजान खाताना जेवतना तिजे तोंडांतुय घालका... दनपाराचे एक घडी आड सर्था म्हळ्यारी ना! “आजा दोळे सोडी” एक घडी पडया म्हणताना धावनु आयली... तीणे सांगल्यारी मागीरी “अपील’ ना. दोळे सोडूकाची. हांवे उलयनातीले पळ्ळारी दोळे पिसुडतली. “आजा उठा.. सोफारी बैस” आम्मणाली आज्ञा मागीरी तिगेले आमान येवनु तिका समाधान करुन व्होरका – एकेक पावटी कोप येतालो. दनपरचे जवणा नंतर एक घडी मातें उशाक दीना नातल्यारी जायना. चर्डांक रडोवच्याकय इस्ट ना. देकून कशीं पुण सुधारसून घेतलो... कांय एक पावटी तिजे लागी झगडो करतलो. तीवंय सोणु दीना आशीली. ति जाण, आजान गमनेक करचे म्हणु. “आनान तिका मोगु करनु मात्यार बसयल्या. आतं हांव सांगीले आयकना ती. धूवेन आक्षेप सांगू आसा. म्हाका ते आयकतन भोव खोशों जाताली – अठयता अठयता राय प्रभूक न्हीद पणु गेल्ली.

राय प्रभूक एक्की चेल्ली... तिका चांग कडेन व्हार्डिक करनु दिल्ली. वर्स भितर एकी चल्ये चर्डु जाले. बामणाक एक ‘सोफ़टवेर’ आफीसांत काम ताणी ताका दोन म्हयन्या खातीर विदेशाक पेटयला. देकून ती कुळारा येवनु राबल्या. बामणाले घरांत राबूक सान थराचे तोंद्रे आशीले... मांयीना. मावाक प्राय जाल्ले. ओटु म्हालगडी सून आसा..

तिकाय सान चर्ड आमा. मागमागी जावचें नाका आशें लेकून कुळार राबल्या.. घडी भितरी आजाक आनी नानीक दोस्ती जाल्ली आजाल्ली दोस्ती जाल्लेले परंतु सगले दीस आजाले मागशी. आजाकय नानी म्हळ्यारी जाले. तिजे सांगान खेळचे.. गुब्बच्चकाल्नी काणी सांगची.. मोगु करचे...

हेर दीस सकाणी धूव बापसूक bed coffee घेवन् आयली–

आनाले तोंड इतें बांवला? राती सम न्हीद पडी वे?"

राय प्रभु कांय उलयलो ना! तिगेले तोंडाक पळोवन् बसल्लो.

काली हांव उळयली म्हणू अनाक बेजार जाल्लेवे? sorry आना. त्या वेळारी म्हाका कसले की कारणान कोप आयलो... नंता आनाक सांगीले न्हय.. आनान तेंच घेवनु बसल्यारी कर्शी? घे, हुनी कापी पी. बेजार पुराय दूर वता–"

तीणे कापी गिलास बापसूक दिलें. त्या वेळारी आम्मण्णाले रण्णे आयकलें! धूव तेकडे धांवली. तो कापी गिलास हातां धरनु त्या कडेन पलोवनु बसलों. तितले वगी खंय की थाकून आम्मणूलो स्वरु आयकले "आजा". आम्मणु आजाक आपयनची धावनु आयली. मागशीची तिगेली आमा येता आशीली... नान्येक पलोवनु आजाले बेजार पुराय देवनु गेले.. वगी कापी पिल्लो... आम्मणुक मोगान लागी आपयले. आम्मणू...

कोडयाल खबर (१.७.१३ & १५.७.१३)

8. जवाबदार कोण?

राधाकृष्णाचेरी त्या स्कूळाचे शिक्षाकांक.. छात्रांक सर्वांक, अभिमान! तो अपण्यालें स्कूलाचे नांव सोबीत करतालो अशें विश्वास! खंयचे सबजक्ट जावका तरी खंयचे वेळार जावकां तरी तागेले संशय दूर करनु दिवच्याक दूर एक शिक्षक तैयार आशीली. सजन चेलो. अतांचे चर्डुवांगले वरी उसला उसली ना ताका. आपण्याली शिकवण जाली. आपणा जालो. ताका एक दोष म्हळ्यारी संवेदनशीलाताय (sensitivity) बरी नाजुक चलो.

राधाकृष्णाले आवसु – बापसूक तो एकलो संतान. जाल्यारी ताणी ताका मोगान वायट करनी... ताका जावका जाल्लेले सवलात पुरा ताणी दिल्लेले आसा. शिकवणेंत सर्व तराच्या सहकरण दिता आसंती. अपण्याले एकमात्र संतान स्कूलांत येता देकून तांकाय अभिमान...

आज राधाकृष्णु S.S.L.C. क्लासांत पावला. इतले वर्सय तागेले क्लासांत मुखेलापण ताणें अपण्याले सहविद्यार्थींक सोणु दिल्लेले ना. देकून कांय छात्रांक ताजेरी एक तराच्या, जाल ना म्हणु सांगू जायना! परंतु ताणी तें दाखोवनु दीनांती. तशीं दाखोवन व्होड प्रेजन ना म्हणु ताणी जाणा.

शेजारच्यानी अपण्याले पुताली स्तुति करतना राधाकृष्णाले आवसूलें मन कमल सीफुलता!

तुगेलो राधा – तांकां सर्वांक तो राधा – कितलो बुद्धंतुगे... आमगेलो एकलो आस पळे येदोळ पत्नसाकय वयरी अंक घेतीले ना. उठायतना गांडीर वत पडका." तें संगतना त्या शेजारणीलें दोळयांतु सान मटाक जाल प्रतिबिंबित जाताले.!

राधाकृष्णु सकाणी पांच वराक उठायतलो. तोंड हात–पाय धूवनु आठ वर थांय शिकू बसतलो.. हें तागेले प्रतिनित्याचा प्रोग्राम. राधाकृष्णान वेलापटी (time table) दवरनु शिकचे. एकेक लैनय मनां करनु मुकारसितलो...

राधाकृष्णु त्या वर्साचे अर्धवार्षिक परीक्षेंतु क्लास परीक्षेंतु मोडेल एक्सामांतु (model exam) फर्स्ट आयला. Annual Exam बरोवच्याक study leave मेळी.. ताणे मन दवरनु परीक्षेक तैयारी केली. सर्व मदाक तो तृप्त जालो. आनी परीक्षेक बरोवका –

तशीं राधाकृष्ण S.S.L.C. परीक्षेक बसल्लो... एकेक दिसाची परीक्षा जातरी घरां येवनु ताणे question paper मुकार दवरनु चेक करनु पळयलें.सगडांतु णवद मार्कांकय ऊणे ना. ताका संतोष जालो. आखेर दिसाची परीक्षेक बरोवनु भायर येतना हेडमास्तरान (Headmaster) ताजे लागी निमगीले.

“कशी केली परीक्षा? स्कूलाचे नांव सोबीत जातलवे?”

तो हासलों. त्या हासांत सर्व गुपीत जावन आशीलें. दीस धावन गेले.. खबरे पत्रांत (news paper) S.S.L.C. परीक्षेंचे फल (result) आयलें... राधाकृष्णान काही हुसको (tention) नातीले रिसल्टा कडेन पळयले... मागिरी मागिरी पळयलें... ताका धसक जालें! रिसल्टांतु तागेले नंबर ना! तो दोळ्यां काळूख येवनु राबील कडेनच मालवलों! शब्द आयकून वासरीं थाकून आवसु धावनु आयली. चल्यालीं अवस्था पळोवन एक घड़ी किते करका म्हणु दिसलें न तिका! भितर वचून थंड उदक हाणू ताजे तोंडाक फापुले.. ताणे दोळे सोळे. आवसूक पाटान धरनु बळाबळी रडलो..

कसले जालेरे पुता?

तीणे घाब्रेन तनखी केली.

ताजान जवाब दिवच्या जालें ना! ताणे रिसल्टा कडेन बोट दाखयलें. तीणे पळयलें. – आज S.S.L.C. परीक्षाच्या रिसल्ट आयला. तीणे औसरान, तागेले स्कूळाचे नांवा खाल्ला दिल्लेले नंबरां कडेन पळयलें. कितले पळोवनूय तागेले नंबर ना! तीणे हरद्यार हात दवरलों. तो पास जातलो म्हणु तिका खंडित आशीलें, तागेले नंबर नातिल्यांतु अजाप जाले तिका ताजे सांगात रण्णेय आयले... रिसल्ट कळनु एकेकले जावनु तागेले घरल्यागी येवच्या लागलीं. शेजार्चीलो चलो थंय पास जाला.. ती खोशीन विवरु जाणोवचा आयीली. परंतु राधाकृष्णाली अवस्था पळोवनु उलयनातीले परतली...

राधाकृष्णाक कोणाले मुकारीय मातें उभारनु राबूं जाले ना.. तो सीधा अपण्याले स्टडी रुमांत (study room) चलो आनी कवड बंद करनु घेतलें. कोणे सांत्वना दीवनूय...कोणे अपोवनूय ताणे कवड उगतें केले ना!

राधाकृष्णाले घरांतु अग्निपर्वत फुटलो! तो सजन जाल्यारीय... नाजुक जाल्यारिय... परीक्षेंत फटवलेले कारणान आत्महत्या करनु घेत म्हणु कोणय लेकील न्हय. फटवलेलें सबजक्ट रिवेल्युवेषन (revaluation) करोयत म्हळ्ळलें विषय थांय विसरनु अशीं केल्लेल्यांतु सर्वांक अतीव बेजार जाले. सगळे स्कूल दुखाच्या दरियांत बुडून गेलें.

राधाकृष्णाले आवसु–बापसूले कार्य सांगूका म्हणु ना... तांगेले एक मात्र संतान. ताणे करनातीले चूक्येक दंड भोगूका जाले मू – पूत खंडित पास जातलो – हो तांगेले विश्वास.

हेड मास्तरान तांका समाधान केलें.

“पले राधाकृष्णाले बापा, तुगेले चल्यान औसरु केलो. तो खंडित पास जाला – अशें मेगेले मन सांगाता. एक्केक विषयाचे पेपर बरोवनु येतानाय तागेले तोंडार संतृप्ति आशीली.”

“हांवे कसलें म्हणु सांगचे मास्तरा. अमगेलो योगु’ राधाकृष्णाले बापसूलों गळो भरनु आयलो.

“आमका revaluation खातीर एक हरजी घालु नजवे?”

हेड मासतरान जुरंगता अभिप्राय प्रकट केलो. आनी कोणा खातीर मास्तरा? आनी ताणे पास जावनु कसलें करुक?”

जाल्यारी तशीं न्हय नवे? कांय नातल्यारी तागेली चूकी ना म्हणु आश्वास पावयत नवें?

तशीं–अशीं म्हणु राधाकृष्णाले बापूसू करान, revalution खातीर हरजी बरोवन घेतली आनी फोरवर्ड (forward) केली.

दीस धावनु गेले.

एक दीस परीक्षा बोर्डा थाकून तागेलें रिसल्ट आयले. राधाकृष्णु णवद% मार्क घेवनु पास जाला. त्या स्कूलांत तो फस्ट!

9. अखेरी

“खंचे धैर्यांन तूं घग मेट चडूं आयील्ली? म्हाका असल्ली एक धूव ना. उसोळुन वच. आनी मुकारी तुगेल्ली सावळी थांय ह्या घग वयरी पडूं नज वच. ताजे ओटृ – विंगाड कोणय मेळ्ळो नातें तुका मापला पोरु नेत. वच–खंय पुणी वचून मर”

माधवन नायरान तिका घगमेट चडूक सोंळ्ळे ना! श्रीलक्ष्मी माधवन नायराली एकैक पुत्री. (एकी एक धूव) नायराली बायल चल्येक पांच वर्स आसतनाची स्वर्गस्त जाल्या.. मागीरी श्रीलक्ष्मीक पळयल्लें ताणे, आनी तागेले आवसून. तिका नानी म्हळ्यार पंचप्राणु, आवस् नातीली चल्ली म्हणु तीणे मोगान पळयली. चडू जाल्यारीय बुद्धींनी. पळोवच्याक चंदी.. बापसून आनी बाप्पमान सांगील्ले आयकनाल्ली.. ती आपण्याले लोकांतु हासता खेळता वाडता आसील्ली... माधवन नायरान तिका S.S.L.C. थांय शिकयले. ती S.S.L.C. क चांग मार्क घेवन् पास जाली...

धूवेक कोलेजांतु पेटोवनु शिकोवका म्हणु आसील्ले माधवन नायराक. जाल्यारी, कष्टकालाक त्या गांवात कोलेज ना आसील्ले देकून ती आशा सोणु गेल्ली...

दोस्तानी ताका सांगले–

दूर पेटोवनु शिकोवनु कसलें मेळुक? जावचिनले वगी एक चल्या पळोवनु व्हार्डीक करनु पेटोवचे चांग आयजकाल कोणाकय नमगूं जायना.

श्रीलक्ष्मी घरा काम करनु बूक वाजून दीस काडनाली... माधवन नायराले लागी हितलांतु एक घराच्या निर्माण (construction) जाता असीले. परगांवचे तरणाटे काम करता आसीले... माधवन नायराले घरां बसल्यारी त्या गृहनिर्माण (House construction) पलोवच्या मेळतालें. काम नातीले. वेलारी श्रीलक्ष्मी दाडल्यांतुलान (window) पलोवन बसताली.

मेस्त्रीक सोणु बाकी दोन तीन वावराडी सान प्रायेचे तांतु सर्वजाती–मतांतुले युवकय आशीले. पोट्टा पाडाक अन्य जाग्यार सुकून येवनु काम करताले. फरडी मारतती... हासतती आपण्याले वावर, करतले...

एक दीसु तांतुला एक वावराडी श्रीलक्ष्मीले घरा कडेन आयलो. तो उदका बांटल घेवनु आयीलो. साधारण जावनु ताणे त्या बोटलांतु पिवच्या आशीले उदक हाडचे. त्या दीसु त्या बोटल वगी खाली जाले.

भायर कोणाकय देखनातीले ताणे हलू बागलाक मारले.

“भायर कोण की बागलाक मारता आसा. कोण म्हणु पलोवनु यो–”

बापम्मान श्रीलक्ष्मीक सांगले. तीणे येवनु बागील उदारे केल्ले. एक तरणाटो – गृह निर्माणाचे काम करतल्यांतुलो एकलो!

“आजी बाटलींतुले उदाक वगी सरले... हया बाटलिंतु थोडे पिवच्या उदक दीवयतवे?

ताणे हासता निमगीले. ती कांय उलय नातीले हात निट करनु बाटली घेवनु भितरी गेली. तो राखून राबलो. सल्प वेळानची ती भरलेली बाटली घेवनु आयली. बाटली ताका दिल्ली. तो मुस्कारलो आनी बाटली घेवनु पोरतलो.

तो एक मापला पोरु (मुसलीम चल्लो) रहमान माजे नांव चांग हृष्ट–पुष्ट शरीर–सपूर काली मिशी आकर्षक दोळे...

अशीं–तशीं म्हणु श्रीलक्ष्मीक आनी तका दोस्ती शुरु जाली... लोकंड आनी आयस्कांत लागी लागी दवरल्या वरी जालें! दोस्ती प्रेम वाटेन धुवली. जाती की... धर्म की पळयनातीले प्रेम वाडता गेलो! घरकडच्याक खबर कळ्ळी ना! तशीं आसतना एक दिवस रहमान थंय सुकून बुडलो! तागेले थंयचे काम मुगदीले. जाल्यारी वचे वेळारी ताणे तिका तिळसीले ना! श्रीलक्ष्मीक त्या घडणूका निमित हरद्याक

मारु पळ्ळावरी जाल्ले... रात–दीस ती तागेलेच विचारां पडल्ली. खाण-जवणाचेरी थांय आसक्ती नातल्या वरी वर्तन केल्ले तीणे!

हें कांय माधवन नायरल्ले कळिनाक आयल्ले ना! तो आपल्याले कामांत व्यस्त! जाल्यारी माधवन नायरली आवस् - तिगेली बापम्मा - हें सर निरीक्षण करता आसील्ली. एक दिवस तीणे श्रीलक्ष्मीक निमगीले –

“तुका सौख्य नावे?”

बापम्मान तिगेले चेरोच नियाळो

“तशीं कांय ना”.

तीणे खंय की पलोवनु जवाब दिल्ली.

“खंडित नवें?”

तीणे सोळ्ळे ना.

बापमा इते तशीं निमगीना?

आपल्याले प्रेमाची खबर बापम्माक कळ्ळीकी – अशे संशय जाल्लो तिका!

“ह्या प्राय दांटवुनु आयीली नवें पुना हांवय.. तुगेल्ले प्रायाचे चर्डुवांक अशीं सकडी जावचे सहज. त्या देकून निमगीलेलें”

ती मागीर कांय उलयली ना.

श्रीलक्ष्मीक आश्वास जालो

2

एक दिवस श्रीलक्ष्मीन भायर गेल्लेले वेळारी रहमानाले सांगात एक वावराडी मेळ्ळो. तीणे वर्गीं ताजे लागी तनखी केल्ली –

“तुगेले ओटु काम केल्ललो रहमान खंय आसा?”

ताणे तिगेलो चेरो पळयलो – ही कसल्याक रहमाना खातीर

निमगीता आसा? ही कोण? हिका खंय पळयलेलो उडगाश येतामु?

रहमानाले सांगात तोवंय आसीलो. जाल्यारी श्रीलक्ष्मीक पळयलेलो उडगास ताका ना. ताणे कितले की घराच्या निर्माणा कामांतु भाग घेतीलो आसा.

“इत्या निमगीलेले?”

ताणे संशयान निमगीले.

“ताजे निमित सान एक काम आसीले”

तीणे सत्य निप्पयले.

ताणे रहमानाले घर आसीले गांवचे नांव सांगले... ती अपण्याले घराक परत आयली.

हेर दीस बापसूक कळनातीले रहमानाले घर सोदून तागेले गांवा पावली. थंय सुकून तीणे एक आंगडीच्या लागी रहमानाले घरा पतो निमगीलो. ताणे सांगून दिलो... ती सोदून सोदून तागेले घरा लागी पावली. घरा भायर एक चर्डु खेलता आसीले. तीणे चर्डाक लागी आपवनु मोगु करता निमगीले –

“तुगेले नांव कसलेरे पुता?”

अनवळखीक देखून चर्डाक भंय जावनु आसूका. तें घरा कडेन आवसूक आपयता धांवले.. घरां सुकून वीस–बावीस वर्स प्रायची एक तरणाटी भायर आयली. श्रीलक्ष्मीक पलोवनु तिका अजाप जाल्ले!

“कोणा मेळका आसीले?”

तीणे चंद करनु निमगीले.

“हें रहमानाले घरवे?”

“व्होयमू. इतें जावका आसीले?”

तू?

“हांव रहमानाली बीबी (बायल).”

तीणे लजेता सांगले.

त्या उत्रां आयकून श्रीलक्ष्मीक मात्यार गुडगुडु पल्ला वरी जाल्ले.. क्वार्डीक जाल्ला म्हल्लेली खबर ताणे सांगील्ले ना! घरल्यागी एक बायले दवरनुवे ताणे म्हाका लौ (love) केल्लेल्ले? कशीं दिसल्ले ताका हें करुक? आनी हाजे मागशी भोंवचे आगन्य ना – तिका कळवळ शुरु जाल्ले...

“अतां रहमान खंय गेल्लो?”

आपण्याले बेजार भायर दाखयनातील्ले तीणे निमगील्ले.

“अतां दूर तेंकाक खंय की कामाक गेल्याची”

जायत. म्हाका आमगेले घरांतु सान एक काम करेवच्या आसील्ले... हांव विंगड कोणाक्य पळयत” – ती थंय थाकून बिदा जाल्ली. आनी आपण्याले घरा कडेन गेल्ली.

“राब थंय”

खबर कलनु माधवन नायारान धूवेक घरामेट चडूं सोळ्ळे ना!

“म्हाका असली एक धुव जालेली ना... तुका खंय जावका जाल्यारीय वचूचत. ह्या घरल्यागी आनी तुका स्थान ना.”

तो गर्जेलो.

“आना, ह्या वेळारी हांव खंय वचूं? आनु नंत म्हाका कोण आसा.. म्हाका माफी दी. आनी मुखारी हांव चूकी करनातील्ले पळोवनु घेन–

ती रल्ली.... तीणे बापसूले पाय धरले.. पुण बापसूले मन आरद्र जाले ना! ताणे पाय मागशी तांडले आनी घराच्या कवड बंद केल्लो...

3

श्रीलक्ष्मी दिशाबोध नातळ्यावरी एक घडी थंय राबली... घराच्या कवड कोणय उदारे करनाती म्हणु तिका, निखर जाल्ले! आनी हांगा राबल्यारी आनाले मन मोवु जावच्या वचना... चूकी मेगेलीची. आनाक सांगून प्रेजन ना.. आनान तितल्याक मोगान बाडयला.. आनाले मन मोळ्ळेले हांवची... खावचे सितांतु पाथोर घाल्ललो हांवची.. रहमानानय म्हाका धगो दिलो. कोणाक उलावनु कसले प्रयोजन... एक चल्लान दांत दाखोव भितरी ताजेरी भरोसा करचे चल्यांगेली चूकी... बोदाळपण चल्यांक कांय नष्ट, जावच्या ना – आनी ह्या जीवना निमित कांय प्रयोजन ना–

श्रीलक्ष्मीन कसलें की थरायले. आनी थंय सुकून उठायली. ती सीधा गेट (gate) दांटवून भायर पल्ली... ती लागीचे तळे लक्ष्य दवरनु चमकली!

श्रीलक्ष्मी तळा लगी पावताना त्या वाटेन एक 'सिस्टर' (sister) चमकता आसीली... ती लागीचे मठांतु वता आसीली... थंय लागीची 'इगरजी' बी आसीली.... त्या सिसटरान, श्रीलक्ष्मीन स्वबोध नातल्या वरी चमकून तळा लागी वचे पळयले.

तिगेले चमकणांतु सिस्टराक कसले की अपाय सूचित जाले! श्रीलक्ष्मीन सिसराक पळयले ना. पळयल्यारिच ध्यान दिल्ले ना.. तीणे तजां उडूं वतना मागशींतुलान तिगेले कांद्यारी सिसटरान हात घाल्लो. श्रीलक्ष्मी स्तब्ध जाली! तीणे घूवनु पळयले.

"त्या ओळमैटीन (All mighty) दिल्लला जन्मु व्यर्थ करुं आशीलो न्हय. कसलाकय एक परिहार आसा. यो मेजे सांगात यो"

सिसटरान तिका मोगांन लागीचे मठांतु आपोवनु व्होरले.... तिका एकडे बसयले आनी पिवच्याक उदक दिल्ले. ती गटगटी पिल्ली.

"आनी सांग. कसले तुगेले प्राबलम (problem)? औसरु ना. हळू सांगल्यारी जाल्ले"

सिसटार श्री लक्ष्मीले तोंड मुकून [illegible] [illegible] पडून [illegible] आयकुच्याक ध्यान दीवन् बसल्ली... श्रीलक्ष्मीन उकूट काडला. दीवच्या उदक पर्सीना घडणूक पूराय सांगलें... सिसटरालें ओठांनी ल्हान एक मुस्कार उदेलो!

"इतले सान कार्या खातीर ये तूवें गोंयान (God) दिल्लेलो श्रेष्ठ जल्मु पाड करू पळयल्लें? तूका चूकी लागल्ली घडी. म्हमानाक तुगेर मोग आर्सीलो तरी तो तुका मोण घालना आर्सीलो... ताका already बायल चर्डु आसा... तें इतें तूवें आलोचन केल्लें ना? म्हमानान काय तुका पाड केल्लेले ना. तें पूणी तुगलें आतान मनां करयन आसील्लें. तूवें आत्महत्य करूं वतना मोगान ताका चूकी लागून आसू पूणे. वाडयलेले बापसूक एक घडी उडगास करयन आसील्लें... इतें केल्लें ना? चूकी तुगेलीची – सोडी, आनी तें गरूडी घेवन् दैसून –"

सिस्टरान जायितलो उपदेश दिल्लां–

तूवें कांय भिवचे ताका... म्हमानाक विसरी. तसल्ले एक मनशाक देखनी म्हणु लेक. तुगेले फादग लागि हांव उलयता... हांवें उलोंनुय आयकनी तरी, don't worry. आमगेल्ल अनाथलयांतु जायितले अनाथ जल्मु आसंती. तुका कोणय भायर घालनाचो. आयचीं गती कळवुवो–

सिसटारन त्या रात श्रीलक्ष्मीक थय आश्रय दिले. श्रीलक्ष्मी वेगळी वाट नातल्या वंरी सिसटारान सांगीले आयकून, सिसटरान सांगल्यारी बापूस आयकतलो म्हळ्ळलो विश्वासारी त्या मटांतु रावली...

ಅಕಾಡೆಮಿ ಪ್ರಕಟನೆಗಳು

1. ಕೊಂಕಣಿ ಮಹಾ ಮಾನೆಸ್ತ್ ಲೇಖನಮಾಲೆ : (18)

ಕ್ರ.ಸ.	ಪುಸ್ತಕದ ಹೆಸರು	ಲೇಖಕರು	ದರ
1	ಲುವಿಸ್ ಮಸ್ಕರೇನ್ಹಸ್ *	ಗ್ಲೇಡಿಸ್ ರೇಗೊ	10.00
2	ಕಾರ್ನಾಡ್ ಸದಾಶಿವರಾವ್ *	ವಿಶ್ವ ಕುಂದಾಪುರ	10.00
3	ಎ.ಟಿ.ಲೋಬೊ *	ಗ್ಲೇಡಿಸ್ ರೇಗೊ	10.00
4	ಪಂಜೆ ಮಂಗೇಶ ರಾವ್	ಸಿದ್ಧಾಪುರ ವಾಸುದೇವ ಭಟ್	10.00
5	ಉಳ್ಳಾಲ ಶ್ರೀನಿವಾಸ್‌ಮಲ್ಯ *	ಜಸ್ತಿ ವಾಮನ್ ಶೆಣೈ	10.00
6	ಅಮ್ಮೆಂಬಳ್ ಸುಬ್ಬರಾವ್ ಪೈ *	ಸಂಧ್ಯಾ ಶೆವಗೂರ್	10.00
7	ಚಾ. ಫ್ರಾ. ದ.ಕೋಸ್ತ *	ವಿಕ್ಟರ್ ಡಿಸಿಲ್ವಾ	10.00
8	ಮಂಜೇಶ್ವರ ಗೋವಿಂದ ಪೈ *	ನಾಗರಾಜ ಜವಳಿ	10.00
9	ಪಂಡಿತ ತಾರಾನಾಥ *	ಸಂಧ್ಯಾ ಶೆವಗೂರ್	10.00
10	ದಿನಕರ ದೇಸಾಯಿ *	ವಾಸುದೇವ ಶ್ಯಾನುಭಾಗ್	10.00
11	ಎಮ್.ಎನ್. ಕಾಮತ್ *	ಲೀಲಾ ಭಟ್	10.00
12	ವಿರಿಯಡ್ಕ ರಾಮರಾಯ ಮಲ್ಯ *	ಇಂದಿರಾ ನಾಯಕ್	10.00
13	ಕರ್ನಾಟಕ ಗಾಂಧಿ ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ನಾಯಕ್ *	ವಿಶ್ವ ಕುಂದಾಪುರ	10.00
14	ಡಾ.ಟಿ.ಎಮ್.ಎ.ಪೈ *	ಸಿದ್ಧಾಪುರ ವಾಸುದೇವ ಭಟ್	10.00
15	ರೆಂಜಾಳ ಗೋಪಾಲ ಶೆಣೈ *	ಆನಿತಾ ಜಿ.ಶೆಣೈ	10.00
16	ಬಿಡಾರಾಂ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ *	ಶಾಂತಾರಾಮ್ ಬಾಳಿಗಾ	10.00
17	ಮೊನ್ಸಿ. ಸಿಲ್ವೆಸ್ಟರ್ ಫ್ರಾನ್ಸಿಸ್ ಮಿನೇಜ್ *	ಲಿಯೊ ಸೋಜ್	10.00
18	ಕುಡ್ವಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸ್ ಶೆಣೈ *	ಜಯಶ್ರೀ ಬಾಳಿಗಾ	10.00
2.	**ಅಕಾಡೆಮಿ ದಶಮಾನೋತ್ಸವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಪುಸ್ತಕಗಳು (7)**		
19	ಕೊಂಕ್ಣಿ ಕಾವ್ಯಾಂ *	ರಾಘವೇಂದ್ರ ರಾವ್/ಸ್ಟೀವನ್ ಕ್ವಾಡ್ರಸ್	20.00
20	ಕೊಂಕ್ಣಿಂತ್ಲೊ ಮಟ್ವೊ ಕಥಾ *	ಡೊಲ್ಫಿ, ಕಾಸ್ಸಿಯಾ	20.00
21	ಕೊಂಕ್ಣಿಂತ್ ಅಣ್ಕಾರ್ ಸಾಹಿತ್ *	ಫ್ರಾನ್ಸಿಸ್ ಡಿಕುನ್ಹಾ, ಕಾರ್ನಾಡ್	20.00
22	ಕೊಂಕ್ಣಿಂತ್ ಲ್ಹಾನಾಂ ಭುರ್ಗ್ಯಾಂಚೆಂ ಸಾಹಿತ್ಯ್ *	ಪ್ರವೀಣ್ ಫೆರ್ನಾಂಡಿಸ್	20.00
23	ಕೊಂಕಣಿ ರಂಗಭುಂಯ್ *	ವಾಸುದೇವ ಶ್ಯಾನುಭಾಗ್, ಶಿರಸಿ	20.00
24	ಕರ್ನಾಟಕಾಂತ್ ಕೊಂಕ್ಣಿ ಸಂಗೀತ್ *	ಎಲ್ ಎನ್ ರೇಗೊ, ಬೆಂದೂರ್	20.00
25	ಕೊಂಕ್ಣಿ ನೆಮಾಳಿಂ *	ಗ್ಲೇಡಿಸ್ ರೇಗೊ	20.00
3.	**ಸುವರ್ಣ ಕರ್ನಾಟಕ ಯೋಜನೆಯಡಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಪುಸ್ತಕಗಳು: (12)**		
26	ದಿನಕರಾಲಿ ಕವನಾಂ *	ಕೂಷ್ಣ ಆನಂದ ಶ್ಯಾನುಭಾಗ್	50.00
27	20 ವ್ಯಾ ಶೆಕ್ಡ್ಯಾಚೆ ಕೊಂಕ್ಣಿ ಮ್ಹಾನ್ ಮನಿಸ್	ಅಕಾಡೆಮಿ ಪ್ರಕಾಶನ	200.00
28	ಸುವರ್ಣ ಕರ್ನಾಟಕಾಂತು ಕೊಂಕ್ಣಿ ಲೋಕ್	ವಂ. ರಿಚಾರ್ಡ್ ರೇಗೊ	200.00
29	20 ವ್ಯಾ ಶೆಕ್ಡ್ಯಾಚ್ಯೊ ಕೊಂಕ್ಣಿ ಕಾಣಿಯೊ	ವಲ್ಲಿ ಕ್ವಾಡ್ರಸ್	200.00

30	ಸಾಸ್ಣೆಲಿಸಿ ಉಗ್ಡಾಸ್ *	ಪಿಕ್ತೆಸ್ ಡಿಸಿಲ್ವಾ	50.00
31	ತಿಚ್ಯಾ ಮೊರ್ನಾ ಉಪ್ರಾಂತ್	ಫಾ। ಪ್ರತಾಪ್ ನಾಯ್ಕ್	50.00
32	ಮಹಾಕವಿ ಗೋವಿಂದ ಪೈ *	ಸುವರ್ಣ ಗೌಡ	50.00
33	ಮಾಧ್ಯಮದಲ್ಲಿ ಕೊಂಕಣಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ*	ವಿನ್ಸೆಂಟ್ ಆಳ್ವಾ	ಉಚಿತ್
34	ಸಂಸ್ಕಾರ್	ವಿನ್ಸೆಂಟ್ ಆಳ್ವಾ	50.00
35	ವೆಲ್‌ಕಮ್ ಟು ಕೊಂಕಣಿ	ಸ್ಟೀವನ್ ಕ್ವಾಡ್ರಸ್	250.00
36	ಶಾಳಾಂನಿ ಕೊಂಕ್ಣಿ ಏಕ್ ಜಯ್ತಿವಂತ್ ಸಾಹಸ್	ಸ್ಟೀವನ್ / ಪಿಕೆಎಸಿ	30.00
37	ಸುವರ್ಣ ಕರ್ನಾಟಕಾಂತ್ ಕೊಂಕ್ಣಿ ಕೋಶ್ (ಪಿ.ಡಿ)	ಫಾ। ಪಿಟಾರ್ನ ರೇಗೊ **	
4. ಅಕಾಡೆಮಿಯಿಂದ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಇತರೆ ಪುಸ್ತಕಗಳು: (29)			
38	ಕವಿತಾಮೃತ್ *	ಅಕಾಡೆಮಿ ಪ್ರಕಾಶನ್	20.00
39	ಗೊಂಯ್ ಸೊಡುನ್ ಜ್ಲು ಮಾಂಯ್*	ಜೊಕಿಮ್ ಪಿರೇರಾ	30.00
40	ಕೊಂಕಣ್ಯಾಲಿ ಕಾಪಿ ಕಲಾ *	ಕೃಷ್ಣಾನಂದ ಕಾಮತ್	100.00
41	ಕುಡ್ಯಾಲಿಂ ಗುಮ್ಟಾಂ ಆನಿ ತೋಣಿಯಾ ಪದಾಂ	ಗೋಪಾಲ ಗೌಡ	40.00
42	ಬಾಕಿಬಾಬ ಬೊರಕಾರ್ *	ಪ್ರಕಾಶ ಥಳಿ (ಲಿಪ್ಯಾಂತರ್)	60.00
43	ಫಾ। ಸಿ.ಸಿ.ಎ. ಪೈ *	ವಿಲಿಯಮ್ ಮಾಸ್ತಾ	20.00
44	ಕೊಂಕಣಿ ಕಳೊ	ಅಕಾಡೆಮಿ ಪ್ರಕಾಶನ್	100.00
45	ಕೊಂಕಣಿ ಸಮಾಂತರ ಶಬ್ದಕೋಶ್ *	ಅಕಾಡೆಮಿ ಪ್ರಕಾಶನ್	500.00
46	ಅಮ್ಗೆಲೊ ಕಾರಂತು *	ಹೆಚ್. ರಾಘವೇಂದ್ರ ರಾವ್	20.00
47	ಕೊಂಕ್ಣಿ ಗ್ರಂಥಾ ಸೂಚಿ	ಅಕಾಡೆಮಿ ಪ್ರಕಾಶನ್	50.00
48	ಇಂಗ್ಲಿಷ್–ಕೊಂಕಣಿ ಶಬ್ದ ಕೋಶ್ *	ಸ್ಟೀವನ್ ಕ್ವಾಡ್ರಸ್	250.00
49	ಹಾಸುನ್ ನಾಚುನ್ ಗಾವ್ಪಯಾಂ (ಸಿ.ಡಿ)**	ಅಕಾಡೆಮಿ ಪ್ರಕಾಶನ್	100.00
50	ಹಾಸುನ್ ನಾಚುನ್ ಗಾವ್ಪಯಾಂ (ಕೆಸೆಟ್) **	ಅಕಾಡೆಮಿ ಪ್ರಕಾಶನ್	35.00
51	ಸಿದ್ದಿ ಲೋಕ್‌ಗೀತ್ ಸಂಗ್ರಹ್ *	ಫ್ರಾನ್ಸಿಸ್ ಹಾರ್ನೊಡಕರ್	50.00
52	ಖಾರ್ವಿ ಲೋಕ್‌ಗೀತ್ ಸಂಗ್ರಹ್ *	ಸುರೇಶ್ ತಾಂಡೇಲ	50.00
53	20 ವ್ಯಾ ಶೆಕ್ಡ್ಯಾಚ್ಯೊ ಕೊಂಕ್ಣಿ ಕವಿತಾ	ಮೆಲ್ವಿನ್ ರೊಡ್ರಿಗಸ್	100.00
54	ಭಾಯ್ಲ್ಯಾನ್ ಆಯ್ಲ್ಲೊ ವ್ಹೊರ್	ಐರಿನ್ ರೆಬೆಲ್ಲೊ	30.00
55	ಕುಡ್ಮಿ ಜಾನಪದ ಸಂಗ್ರಹ	ಡಿ.ಪಿ.ಪ್ರಕಾಶ್/ಎ.ಪಿ ನಾವಡ	50.00
56	ಕನ್ನಡ ಲಿಪಿಯೆಂತ್ ಬರೊಂವ್ಚಿ ಪ್ರಮಾಣ್ ರೀತ್	ಫಾ। ಪ್ರತಾಪ್ ನಾಯಿಕ್	30.00
57	ಆರ್.ಎಸ್.ಬಿ. ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗ್ರಹ್ *	ಪುಂಡಲೀಕ ಮರಾಠೆ	20.00
58	ಯೆಯಾ ಕೊಂಕ್ಣಿ ಶಿಕುಯಾಂ	ಸ್ಟೀವನ್ ಕ್ವಾಡ್ರಸ್	40.00
59	ಕೊಂಕಣಿ ವ್ಯಾಕರಣ *	ಪ್ರೇಮ್ ಕುಮಾರ್	170.00
60	ಕೊಂಕಣಿ ಚಲನಚಿತ್ರಾಂ	ವಾಸುದೇವ ಶಾನ್‌ಭಾಗ್	250.00
61	ಕರ್ನಾಟಕದ ಕೊಂಕಣಿಗರು *	ಪ್ರೇಮಾನಂದ ಗಡಕರ	80.00
62	ಕುಡುಬಿ ಕೊಂಕ್ಣಿ ಗಾದಿ *	ಗೋಪಾಲ ಗೌಡ	50.00
63	ಗುಮಟ್	ಗೋಪಾಲ ಗೌಡ	100.00

64	ಬಾಲ್ಯಾ ತೂ ವಚೂನಾಕಾ	ಕೃಷ್ಣ ಭವಾನಿ ಶಂಕರ ಭಟ್ಟ	75.00
65	ನಾಂಕೂಟಾಲೆ ಲಗ್ನ ಆನ್ನಿ ಇತರ ನಾಟಕ	ಬಂಟ್ವಾಳ ಅನಂತ ನಾಯಕ್	150.00
66	ವ್ಹಾಡ್ಡಿಗ್	ಗೋಪಾಲ ಗೌಡ	200.00
5.	2014–17 ಅವಧಿಯ 2014–15 ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಪುಸ್ತಕಗಳು: (25)		
67	ಫೂಲ್ ಆನ್ನಿ ಕಾಂಟೊ (ಕವಿತಾ ಸಂಗ್ರಹ)	ಕೊಚ್ಚಿ ಅನಂತ್ ಭಟ್	40.00
68	ಮೇಘದೂತ (ಅನುವಾದಿತ ಕಾವ್ಯ)	ಡಾ. ಅರವಿಂದ ಶ್ಯಾನುಭಾಗ	30.00
69	ಅಸ್ತಮಾನ (ಕಾದಂಬರಿ)	ಕೆ. ಶಾರದಾ ಭಟ್	75.00
70	ಪುಷ್ಪಮಾಳ್ (ಶಿಶು ಗೀತೆ) *	ಡಾ. ವಾರಿಜಾ ನಿರ್ಬೈಲ್	50.00
71	ಭಾಂಗ್ರಾಚಿ ಗೊದ್ದಡಿ (2 ನಾಟಕಗಳು)	ದಿ. ವಾಸುದೇವ ಶೆಣೈ	75.00
72	ಸುಮತಿ (ಸಣ್ಣ ಕತೆ)	ಹೇಮಾಚಾರ್ಯ	75.00
73	ಸರ್ಣೆತಾಂ (ಕಾದಂಬರಿ) *	ಜೊಯೆಲ್ ಪಿರೇರಾ	100.00
74	ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರಿ (ಮಹಾಕಾವ್ಯ)	ಮಧುಕರ್ ಚಂದಾವರ್ಕರ್	125.00
75	ಕೊಂಕಣಿ ಸಂಪದ (ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಕೈಪಿಡಿ)	ವಿವಿಧ ಶಿಕ್ಷಕರು	60.00
76	ಅಪಹರಣ್ (ಅನುವಾದಿತ ಕತೆಗಳು)*	ಜೆ. ವಿ. ಕಾರ್ಲೊ, ಹಾಸನ್	75.00
77	ಚಾಲ್ತಿ ಕೊಂಕ್ಣಿ (ದಿನೋಪಯೋಗಿ ಕೊಂಕಣಿ)*	ದಿ. ಜೊರ್ಜಿ ಪೀಂತ್ ಆಯ್ಕೊಳ್	50.00
78	ಬಾಯ್ಲ ಮೆಗೆಲಿ ಕುಳಾರ್ ಗೆಲಿ (3ನಾಟಕಗಳು)	ದಿ. ಗಣೇಶ ಶರ್ಮಾ, ಉಡುಪಿ	75.00
79	ರತ್ನಗಿರಿಚೊ ಸರ್ದಾರ್(3ನಾಟಕಗಳು)	ಜೊನ್ ಎಮ್. ಪೆರ್ಮನ್ನೂರ್	75.00
80	ಭಾಂಗಾರಾಚೊ ಕೀರ್(ಮಕ್ಕಳ ಕತೆಗಳು)	ಜೆ.ಎಫ್. ಅತ್ತಾವರ್	75.00
81	ಜಾದೂ ಡೋಲ್ (ಅನುವಾದಿತ ಕತೆಗಳು)	ಗೌರಿ ಮಲ್ಯ	75.00
82	ಉಣ್ಯಾ ಭಾವಾಡ್ತಾಚೆ	ಎಡ್ವಿನ್ ಜೆ. ಎಫ್. ಡಿಸೋಜಾ	750.00
83	ಆಯೆರಾಚೊ ಬೂಕ್ (ಕವಿತಾ ಸಂಗ್ರಹ)	ಆ್ಯಂಡ್ರೂ ಎಲ್. ಡಿಕುನ್ಹಾ	75.00
84	ಖಾಂದಿ ಖುರಿಸ್ (ಕತಾ ಸಂಗ್ರಹ) *	ವಲ್ಲಿ ವಗ್ಗ	75.00
85	ತಸ್ವೀಂತ್ (ಚಿತ್ರ–ಕವಿತೆ)	ವಿಲ್ಸನ್ ಕಯ್ಯಾರ್/ವಿಲ್ಸನ್ ಕಟೀಲ್	250.00
86	ರಾಮರಸಾಳೊ (ಜಾನಪದ ಸಂಗ್ರಹ)	ರಾಜೇಶ್ ಯು. ಮರಾಠಿ	50.00
87	ಗಾಬಿತ್ (ಕೊಂಕಣಿ ಫೆಲೊಶಿಫ್)	ವಿತ್ತಿ, ಬೆಂಗ್ಳುರ್	100.00
88	ನೈಸರ್ಗಿಕ್ ಭಲ್ಕ್ಯಾ	ಡಾ ವಿಶೆಂತ್ ದೊಮೆಲ್	50.00
89	ವಿಂಚ್ಣಾರ್ ಸಾಂಗ್ಣ್ಯೊ (ನುಡಿಗಟ್ಟು)	ವಿಲ್ಪ್ರೆಡ್ ಡಾಯಸ್	30.00
90	ರಂಗೋಲಿ (ಕೊಂಕಣಿ ಫೆಲೊಶಿಫ್)	ವಿದ್ಯಾ ನಾಯಕ್	100.00
91	ಗ್ನಾನ್ ವಿಗ್ನಾನ್(ವಿಜ್ಞಾನ-ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಮಾಹಿತಿ)	ಪ್ರಮೋದ್ ರೊಡ್ರಿಗಸ್	100.00
6.	2014–17 ಅವಧಿಯ 2015–16 ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಪುಸ್ತಕಗಳು: (25)		
92	ಕೊಂಕ್ಣಿ ಕ್ರಿಸ್ತಾಂವ್ ಕಾಜಾರಾಂ *	ಹೆರೊಲ್ಡಿಯುಸ್	75.00
93	ಲೊಸುಣ್ ಲೂಸಿ (9 ಕಿರು ನಾಟಕ ಗುಚ್ಛ) *	ಮುಂಡ್ರೆಲ್ ಸಿರಿಲ್	75.00
94	ಅಧ್ಭುತ ಲೋಕಾಂತು ಆಲಿಸ್ (ಅನುವಾದ)	ಪದ್ಮಾ ಬಾಳಿಗಾ/ವಿದ್ಯಾ ಶೆಣೈ	60.00
95	ಉತ್ತ್ರಾಂ ಆನ್ನಿ ಮೌನ(ವೈಚಾರಿಕ ಲೇಖನಗಳು)	ಬಿ.ಪಿ. ಶಿವಾನಂದ ರಾವ್	75.00

97	ಸಂತಕವಿ ಕನಕದಾಸ (ಅನುವಾದ)	ಡಾ. ಗೀತಾ ಶೆಣೈ	60.00
98	ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರಿ (ನಾಗರಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಾಕಾವ್ಯ)	ಮಾಧುಕರ್ [illegible]	500.00
99	ಒಬ್ರಾಲಿ ಗಾಂಟಿ (2 ನಾಟಕಗಳು)	ಕೆ. ನಾರಾಯಣ ಶೆಣೈ	75.00
100	ಪಯ್ಣ (ಸಣ್ಣ ಕತೆಗಳು) *	ಮೆಲ್ವಿನ್ ಪಿಂಟೊ, ಪೆರ್ಮುದೆ	100.00
101	ಗುಲ್‌ಮೊಹರ್ (ನಾಗರಿ ಕವಿತೆಗಳು)*	[illegible]	75.00
102	ಕೊಂಕ್ಣಿ ಭಾಸ್ (ವ್ಯಾಕರಣ)	ಡಾ. [illegible] ಫೆರ್ನಾಂಡಿಸ್	100.00
103	ಅನಾಮಿಕಾ (ನಾಗರಿ ಕತೆಗಳು)	[illegible]	50.00
104	ರಗ್ತಾಚಿ ಸಾಕ್ಷ್ (3 ಅನುವಾದಿತ ನಾಟಕಗಳು)*	ಡಾ. ಅಲ್ವಿನ್ ಸೆರಾವೊ	100.00
105	ಗೊಂಯ್ ಸಾಂಡುನ್...(ಜನಪದ ಹಾಡುಗಳು)*	ಜೊಕಿಮ್ ಪಿಂಟೊ, [illegible]	50.00
106	ಕರ್ವಾಲೊ (ಅನುವಾದಿತ್ ಕಾದಂಬರಿ)	ಲಿಲ್ಲಿ ಮಿರಾಂದಾ, ಜೆಪ್ಪು	100.00
107	ವಾಸರಿಂತು ಹಾಂವ್ (ಅಡುಗೆ) *	ಗೀತಾ ಸಿ. ಕಿಣಿ	100.00
108	ಅಮಾಸೆಚಿ ಅರ್ಧಿ ರಾತ್ (ಸಣ್ಣ ಕತೆಗಳು)	ರೊನ್ ಮಾನ್ಯುವೆಲ್, ಅಂಜೆಲೊರ್	75.00
109	ಭಾಡ್ಯಾಚಿ ಬಾಯ್ಲ್ (5 ಕಿರು ನಾಟಕಗಳು) *	[illegible] ತಾಕೊಡೆ	75.00
110	ಪ್ಯಾಕಾ ಜಿಯೆಂವ್ಕ್ ಸೊಡಾ (ಕಾದಂಬರಿ)	ರೊನ್ ರೊಚ್ ಕಾಸ್ಸಿಯಾ	200.00
111	ವಿದೂಷಕ್ (ವಿಡಂಬನೆ)	ಬಿಜೈ ಜೊನ್ ಪಾಯ್ಸ್	75.00
112	ಕುಡ್ಯಾಂಲಿಂ ಗುಪ್ತಾಂ ಆನಿ *	ಗೋಪಾಲ ಗೌಡ	100.00
113	ಕೊಂಕಣಿ ಗಮಕ	ವಿಶ್ವನಾಥ ಶೇಟ್, ಹಾರ್ನಕಟ್ಟ	75.00
114	ಸುಕಿದಾಡ್ (ಕಾದಂಬರಿ)	ಲ್ಯಾನ್ಸಿ ಪಿಂಟೊ, ಕುಲ್ಶೇಕರ್	100.00
115	ಚಿಂತನಾ ಝುರ್ (ಲೇಖನ ಸಂಗ್ರಹ)	ಜಯಶ್ರೀ ಶೆಣೈ, ಬಂಟ್ವಾಳ	50.00
116	ವ್ಹಡ್ಲೆಂ ಫೆಸ್ತ್ (ಸಮಗ್ರ ಸಂಕಲನ) *	ಡೊ. ಎಡ್ವರ್ಡ್ ನಜ್ರೆತ್	300.00
7.	2014–17 ಅವಧಿಯ 2016–17 ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಪುಸ್ತಕಗಳು: (25)		
117	ನವೀ ಕನ್ನಿಕಾ (ಕವನ ಸಂಗ್ರಹ) *	ತಾರಾನಾಥ ನಾಯಕ್, ಉಡುಪಿ	30.00
118	ಭಾಂಗಾರಾ ವಾಟ್ಲೆಂತ್ (ಕೃ ಲೇಖನಗಳು)	ಡೇವಿಡ್ ಡಿಸೋಜ, ವಾಮಂಜೂರ್	75.00
119	ಜಾಗೃತಿ ಕವನಾಂ (ಕವನ ಸಂಗ್ರಹ)	ವಸಂತ ಬಾಂದೇಕರ, ಕಾರವಾರ್	30.00
120	ಪಾಕ್ಳ್ಯೊ (ಕವನ ಸಂಗ್ರಹ)	ಜ್ಯೂಲಿ ಫೆರ್ನಾಂಡ್	75.00
121	ಪರಿಸರಾಚ್ಯೆ ವೆಂಗೆಂತ್ (ಕಾದಂಬರಿ)	ಮನು ಬಜಾಲ್	75.00
122	ನಾಣೆಭಟ್ಟಾಲೆ ಸ್ವರ್ಗಾಚೆ... (ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕ)	ಓಂಗಣೇಶ್, ಉಪ್ಪುಂದ	30.00
123	ನಾಜೂಕಯ್ರ (ಅನುವಾದಿತ ನಾಟಕ)	ಲತಾ ಪೈ, ಬೆಂಗ್ಳೂರ್	50.00
124	ಪಯ್ಸ್ಲಾ ಪುಲ್ತೆ ಪಯಣ್ (ಪ್ರವಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ)	ಅನಿಲ್, ಪೆರ್ನಾಲ್	200.00
125	ಎಕಾ ಶಿಕೊವ್ಪ್ಯಾಚ್ಯಾ ಲಿಕ್ಣಿಂತ್ಲೆಂ (ಲೇಖನಗಳು)	ಜೊರ್ಜ್ ಕ್ಯಾಸ್ತೆಲಿನೊ, ನಕ್ರೆ	75.00
126	ಕೊಂಕಣಿ ವಾಲ್ಮೀಕೀ ರಾಮಾಯಣ (ಮಹಾಕಾವ್ಯ)	ನಾರಾಯಣ ಗವಳ್ಕರ್	500.00
127	500 ಖೆಳ್ (ಶಿಬಿರ ಆಟಗಳು)	ಫ್ಲಾವಿಯನ್ ಮತ್ತು ಸಂಗಡಿಗರು	100.00
128	ಪೂಲಾ ಕಳೊ (ಶಿಶು ಗೀತೆಗಳು)	ನಾಗೇಶ ಅಣ್ವೇಕರ, ಕಾರವಾರ	50.00
129	ಸುಟ್ಕೆಝುಜಾಂತ್ ಸ್ತ್ರೀಯೊ (ಲೇಖನಗಳು)	ಗ್ಲ್ಯಾಡಿಸ್ ಕ್ವಾಡ್ರಸ್ ಪೆರ್ಮುದೆ	75.00
130	ಅವನಿ (ಕವನ ಸಂಗ್ರಹ)	ಗೀತಾ ಮೋಹನ ಶೇಟ್, ಭಟ್ಕಳ	75.00

131	ಆಜ್ ತಾಕಾ ಫಾಲ್ಯಾಂ ತುಕಾ (ನೀಳ್ಗತೆ)	ಕ್ಯಾಥರಿನ್ ರೊಡ್ರಿಗಸ್, ಕಟ್ಪಾಡಿ	50.00
132	ದುಡ್ವಾ ಜಿವಿತ್ (ಆರ್ಥಿಕ ಮಾಹಿತಿ)	ಮಾಚ್ಚಾ, ಮಿಲಾರ್	75.00
133	ವಿಶ್ವ್ ವಿಜ್ಞಾನ್ (ಮೂಲವಿಜ್ಞಾನ ಮಾಹಿತಿ)	ಡಾ. ಜೆರಿ ನಿಡ್ಡೋಡಿ	75.00
134	ಅರ್ಥ್‌ಶಾಸ್ತ್ರ್ ಅಧ್ಯಯನ್ (ಅರ್ಥ್‌ಶಾಸ್ತ್ರ ಪತ್ರ)	ಡಾ ಕ್ಲ್ಯಾರೆನ್ಸ್ ಮಿರಾಂದಾ, ಕಿರೆಂ	75.00
135	ಇತಿಹಾಸ್ ಅಧ್ಯಯನ್ (ಇತಿಹಾಸ ಪತ್ರ)	ಸ್ಟೀವನ್ ಕ್ವಾಡ್ರಸ್ ಪೆರ್ಮುದೆ	100.00
136	ಮ್ಹಾಕಾ ಭೊಗ್ತಿ ಮಾಂಯ್ (ಕಾದಂಬರಿ)	ವಿ. ಡಿಸಿಲ್ವಾ, ಕಾಂಜೂರ್‌ಮಾರ್ಗ್	100.00
137	ಪಾಟಿಂ ದೀಶ್ಟ್ (ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ)	ಎಡಿ ನೆಟ್ಟೊ	150.00
138	ಮ್ಹಾತಾರೊ ಚರ್ಬೆಲಾ (ನಾಟಕ)	ಫ್ರಾನ್ಸಿಸ್ ಫೆರ್ನಾಂಡಿಸ್ ಕಾಸ್ಸಿಯಾ	75.00
139	ಸುಲಭ್ ಕೊಂಕಣಿ(ಕೊಂಕಣಿ ಶಬ್ದಕೋಶ)	ಎಂ.ಎ. ಕೊಂಕಣಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು	100.00
140	ಸಾಂಟೊ (ಲೇಖನ ಸಂಗ್ರಹ)	ಫಾ. ಮಾರ್ಕ್ ವಾಲ್ಡರ್	75.00
141	ಚಿಕ್ಲಾತೂಲ್ ಫೂಲ್	ಮಾಮ್ದು ಇಬ್ರಾಹಿಂ ಶಿರೂರ್	50.00
8.	**2017–20 ಅವಧಿಯ 2017–18 ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಪುಸ್ತಕಗಳು:**		
142	ದಾಗಿನೆ (ಕೊಂಕಣಿ ವೈಚಾರಿಕ ಬರಹಾಂಚೆ ಸಂಕಲನ)	ಬಿ.ವಿ ಶಿವಾನಂದ ರಾವ್	75.00
143	ಕರ್ನಾಟಕಾಚೆ ಸಂತ ಶರಣ(ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ)	ವಿಶ್ವನಾಥ ಎಸ್ ಶೇಟ್	75.00
144	ಮನಾಂತ್(ಕವನ ಸಂಕಲನ)	ಪುಷ್ಪಾ ರಘುರಾಮ ಮೇಸ್ತ	50.00
145	ಶಿಂಪ್ಟಿಂ ಆಯೊಲಿಂ (ವಿಚಾರ್ ಲಿಸಾಂವಾಂಚೊ ಪುಂಜೊ)	ರಿಚ್ಚರ್ಡ್ ಮಿರಾರಂದ ಜೆಪ್ಪು	50.00
146	ಲೋಕ್‌ವೇದ್ ಕಾಣಿಯೊ(ಕಾಣಿಯೊಂಚೊ ಪುಂಜೊ)	ಲಿಲ್ಲಿ ಮಿರಾಂದ	75.00
147	ಜಿವಿತಾಚ್ಯಾ ಪಯ್ಣಾರ್(ಲೇಖನಾಂಚೊ ಪುಂಜೊ)	ಸಿಸ್ಟರ್ ಮೇರಿ ಆಂಜ್	75.00
148	ದೈವಿಕ್ ಮೊತ್ಯಾಂ (ಲೇಖನಾಂಚೊ ಪುಂಜೊ)	ವಿನ್ನಿ ಪ್ರೆಡ್ ರೇಗೊ	75.00
149	ಸುಧಾರ್ಯ (ಕೊಂಕಣಿ ಚುಟುಕಾಂ)	ರಾಮಚಂದ್ರ ಎಂ ಶೇಟ್	100.00
150	ಗಾಂವಚೆ ಮೋಗ್(ಕವನ)	ಪ್ರಮೋದ ಡಿ ನಾಯ್ಕ	50.00
9.	**2017–20 ಅವಧಿಯ 2018–19 ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಪುಸ್ತಕಗಳು:**		
151	ಚುಂಗ್ಡಿ (ಲೇಖನ)	ಸ್ಟೀವನ್ ಕ್ವಾಡ್ರಸ್	100.00
152	ಬನಸುಂದರಿ(ನಾಟಕ)	ಜ್ಯೋತಿಪ್ರಭಾ ಶ್ರೀಪಾದರಾವ್	50.00
153	ಶ್ರೀ ಗೀತಾಮೃತ	ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಶಾನಭಾಗ	50.00
154	ಸುರ್ಯೊ ಉದೆತಾ (ಸಣ್ಣ ಕತೆ)	ವಲ್ಲಿ ಕ್ವಾಡ್ರಸ್	350.00
155	ಯೋ ವೆಗ್ಗಿ ತೂ ಮೋಗಾ(ಕವನ)	ಸ್ಮಿತಾ ಪ್ರಭು	75.00
156	ವಿಚಾರ್ ಉಚಾರ್(ಲೇಖನ)	ವಲ್ಲಿ ಕ್ವಾಡ್ರಸ್	50.00
157	ಚಂದ್ ಆನಿ ತಾರಾಂ (ಸಣ್ಣ ಕತೆ)	ಹೆರೊಲ್ಡಿಯಸ್	100.00
10.	**2017–20 ಅವಧಿಯ 2018–19 ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಕೊಂಕಣಿ ಮಾನ್ಯತೋತ್ಸವ ಸ್ಮೃತಿ ಲೇಖನಮಾಲಾ**		
158	ಲೋಕ್‌ವೇದ ಸಾಹಿತ್ಯಾಚೆ ವಳಕ್ (1)	ಮಾಲತಿ ಯು ಕಾಮತ್	21.00
159	ಯತ್ರ ನಾರ್ಯಾಸ್ತು ಪೂಜ್ಯಂತೆ (2)	ಡಾ. ಚೇತನ್ ಕುಮಾರ್ ನಾಯಕ್	21.00
160	ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರಿ ಪ್ರಸ್ತುತಾ(3)	ಅರುಣ್ ಎಸ್ ಉಭಯಕರ್	21.00

161	ಆಹಾರಾಂತ್ ಆರೋಗ್ಯವಿಜ್ಞಾನ್(4)	ಗೀತಾ ಬಿ. ಕಿಣಿ	21.00
162	ಜೀವನಾಕ್ ಜಾಗ್ರೊಂಯ್(5)	ಪಿಸ್ಸಿ, ಫೆಡ್ ರೇಗೊ	21.00
163	ಆಧುನಿಕ್ ಕೊಂಕಣಿ ಹೊವ್ರೊ(6)	ಪದ್ಮನಾಭ ನಾಯಕ್	21.00
164	ಆಪಯ್‌ಭೂಂಯ್ ಭಾರತ(7)	ಡಾ. ಅರವಿಂದ ಶಾನಭಾಗ್	21.00
165	ಭಾರತಾಚ್ಯಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಂತ್ ಕೊಂಕ್ಣಿ ಲೋಕಾಚಿ ವಾಂಟಿ(8)	ಗ್ಲ್ಯಾಡಿಸ್ ಕ್ವಾಡ್ರಸ್	21.00
166	ಗಾದೆಂತುಲೆ ಬೋಧ್(9)	ಆರ್ಗೋಡು ಸುರೇಶ್ ಶೆಣೈ	21.00
167	ಕೊಂಕ್ಣಿ ದಾಯ್ಜ್ ಗುಮಟ್(10)	ಅಕ್ಷತಾ	21.00
168	ದಿನಕರಾಲಿ ಅಕ್ಷರಕ್ರಾಂತಿ(11)	ಜಿ.ಡಿ ಪಾಲೇಕರ್	21.00
169	ಒಪೀನಿಯನ್ ಪೋಲೊ(12) (ದೇವನಾಗರಿ)	ಡಾ. ಹನುಮಂತ ಚೋಪ್ಡೇಕರ್	21.00
170	ಉಜೊ ನಾತಿಲ್ಲಿ ರಾಂದಪ(13) (ದೇವನಾಗರಿ)	ಅನಿತಾ ಜಿ ಶೆಣೈ	21.00
171	ಶೇವಣೆ(14)	ಪ್ರಮೋದ ಬಿ ನಾಯ್ಕ	21.00
172	ಜೀವನ್ ಏಕ್ ಜೊಂಪ್ಲ(15)	ರೇಮಂಡ್ ಡಿಕುನ್ಹ	21.00
173	ಪ್ರೋಟ್ ಭರ್ ಹಾಸಾ(16)	ಡಾ। ವಸಂತ ಬಾಂದೇಕರ್	21.00
174	ಯಕ್ಷ ಪ್ರಶ್ನೊ(17)	ವಿಶ್ವನಾಥ ಶೇಟ್ ಪಾರ್ಸೆಕಟ್ಟಾ	21.00
175	ಮಂಗಳೂರ ಜೊಂಪ್ಲ(18)	ಮುರೋಳಿ ಸುಜಿತಾ ಕಾಮತ್	21.00
176	ಚೆಂಡಿಯಾಚೊ ರಾಮಾರಾಣೆ(19	ಗಿರೀಶ ರಾಮಚಂದ್ರ ಶಿರೋಡಕರ	21.00
177	ಸೃಷ್ಠಿ ಆನಿ ವಿನಾಶ್(20)	ಸುನೀತಾ ಶೆಣೈ	21.00
178	ಕೊಂಕಣ್ಯಾಲೆ ಪರಬ್(21)	ಅಂಕಿತಾ ಮಾರುತಿ ಪೈ	21.00
179	ಘರ್ ವೊಕ್ತಾಂ(22) (ದೇವನಾಗರಿ)	ಐಶ್ವರ್ಯ ಭಟ್	21.00
180	ಯೋಗ ಕ್ಷೇಮ (23)	ಚಂದ್ರಿಕಾ ಮಲ್ಯ	21.00
181	ಬಾಲ ವಿನೋದ್(24)	ಯು ಕೆ ಪೈ ಉಲ್ಲಾಸಣ್ಣ	21.00
182	ಕಂಟಕ ದೂರ ಕರಚೆ ಗಂಡಕಿಚೆ ದೇವಶಿಲಾ(25)	ಡಾ. ಅರವಿಂದ ಶಾನಭಾಗ್	21.00
183	ಕರ್ನಾಟಕಾಂತು ಕೊಂಕ್ಣಿ ಪಿಂತುರಾಂ(26)	ರಾಜೇಶ್ ಶೇಟ್	21.00
184	ವಿಜ್ಞಾನ್ ಆನಿ ಮೌಢ್ಯತಾ(27)	ಫ್ಲೋರಿನ್ ರೋಚ್	21.00
185	ಸಮಾಜ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಸಂದೇಹ ಸಮಾಧಾನ(28)	ಕೂಷ್ಲ ಆನಂದ ಶಾನಭಾಗ	21.00
186	ಕುಟುಂಬ (29)	ಡಾ. ಸುವರ್ಣಾ ಗಾಡ್	21.00
187	ವಿದೇಶಾಂತ್ ಕೊಂಕ್ಣಿ ಪರ್ಮೊಳ್(30)	ಡಾ। ಆಸ್ಟಿನ್ ಪ್ರಭು	21.00
188	ರಾಜ್ಯವಟಾಂತುಲೆ ಕೊಂಕಣಿ ಮಾನೆಸ್ತ್(31)	ಅರುಣ್ ಎಸ್ ಉಭಯಕರ್	21.00
189	ಸುಖಾಚೆ ಸಂಪತ್ತಿ (32)	ಆರ್ಗೋಡು ಸುರೇಶ್ ಶೆಣೈ	21.00
190	ಸುಭಾತಾಚೆ ತತ್ವಾದರ್ಶ(33)	ನಾಗೇಶ ಅಣ್ವೇಕರ್	21.00
191	ಪಿವಚೆ ಉದಾಕ್(34)	ಎಸ್.ಪಿ ಕಾಮತ್	21.00
192	ಕೊಂಕಣಿ ಶಿಲಾ ಲೇಖ್ ಆನಿ ತಾಂಬ್ಯಾಲೇಖ್ (35)	ಪ್ರೇಮ್ ಮೊರಾಸ್	21.00
193	ಸಾಧಕಾಂ ಸಾಂಗಾತಾ ಸಂವಾದ್(36)	ಕನ್ಸೆಪ್ಟಾ ಫೆರ್ನಾಂಡಿಸ್	21.00
194	ಮರಣೋತ್ತರ ಶವ ಪರೀಕ್ಷಾ (37)	ಡಾ ನಾಗೇಶ್ ಜಿ ರಾವ್	21.00
195	ಕೊಂಕಣಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಚೆ ಖಾಣ್ ಜೆವನ್(38) (ದೇವನಾಗರಿ)	ಶ್ವೇತಾ ಕೆ	21.00

196	ಫಿಲಾಟಲಿ ಆನಿ ಕೊಂಕ್ಣಿ ಸಂಬಂಧಿ ಟಪಾಲ್ ಚೀಟಿ (39)	ಗೋಪಾಲ ಕೃಷ್ಣ ಶಾನಭಾಗ	21.00
197	ಉಪದೇಶಾಮೃತ (40)	ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಶಾನಭಾಗ	21.00
198	ಭೂಮಾತಾ(41)	ಪುಷ್ಪಾ ರಘುರಾಮ ಮೇಸ್ತ	21.00
199	ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ವಿಕಾಸ್(42)	ಎಸ್.ಎಚ್ ನಾಯಕ್	21.00
200	ಆಕಾಶವಾಣಿ (43)	ಡಾ ಚೇತನ ಎಸ್ ನಾಯಕ್	21.00
201	ಕುಡುಬಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿ (44)	ಶೇಖರ ಗೌಡ	21.00
202	ದಂಡಕಾರಣ್ಯಾಚೆ ಸೌಂದರ್ಯ (45)	ಪ್ರಮೋದ ಡಿ ನಾಯ್ಕ	21.00
203	ಮುಂಬೈಚೊ ಗಣೇಶೋತ್ಸವ್(46)	ಸುಧಾಕರ ಭಟ್	21.00
204	ನಿವೃತ್ತಿ ಜೀವನಾಚೆ ಆನಬಿದ್(47)	ಡಾ. ಕಾಸರಗೋಡು ಅಶೋಕ್‌ಕುಮ್ಕಾರ್	21.00
205	ಆದ್ಗತಿಯೊ(48)	ಸ್ನೇಹಾ ಆನಂದು ಶಾನ್‌ಭಾಗ್	21.00
206	ಕೊಂಕಣ್ಯಾಲೆ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಉಪಕರಣಾಂ (49)	ಶ್ರೀಧರ ನಾರಾಯಣ ನಾಯಕ	21.00
207	ಸಕ್ಕಡ ಅಸಾ ಸಾಬಾರಶೆಂ ನಾ (50)	ಡಾ. ಅರವಿಂದ ಶಾನಭಾಗ್	21.00
208	ಭುರ್ಗ್ಯಾಂಚಿ ಗಾಣಾಂ(51)	ವಿಲ್ಮಾ ಮೊರಾಸ್	21.00
209	ಪಂಚಭೂತ್ ಆನಿ ಮನೀಸ್ (52)	ವಿನಾಯಕ ಶೇಟ್	21.00
210	ಕೊಂಕ್ಣಿ ಅಜಾಫ್ ಫೆರ್(53)	ಪ್ರಾನ್ಸಿಸ್ ಅಲಂಗಾರ್	21.00
211	ಚೂಡಿ ಪೂಜಾ ಆನಿ ಕೊಡಿಯಾಲ್ ತೇರ್ (54)	ವಿದ್ಯಾ ಬಾಳಿಗಾ	21.00
212	ಇನ್‌ಕ್ವಿಜಿಸಾಚಿವ್ (55)	ಪ್ರೇಮ್ ಮೊರಾಸ್	21.00
213	ದೈವಜ್ಞ ಪಥ (56) (ದೇವನಾಗರಿ)	ಚಂದ್ರಮತಿ ಜಿ ವರ್ಣೇಕರ್	21.00
214	ಸರಸ್ವತಿ ಸನ್ಮಾನಿತ್ ಸೈಲ್(57) ದೇವನಾಗರಿ	ಸಂದೇಶ್ ಶ್ರೀಕಾಂತ್ ಬಾಂದೇಕರ್	21.00
215	ಯಶ ಪ್ರಾಪ್ತ ಕೆಶೆಂ? (58)	ಡಾ. ವಸಂತ ಬಾಂದೇಕರ್	21.00
216	ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಕೆದ್ದೋಡ್ (59)	ಆರ್ಗೋಡು ಸುರೇಶ್ ಶೆಣೈ	21.00
217	ಮೈಸೂರ ದಸರಾ (60)	ಎಂ ಮಮತಾ ಕಾಮತ್	21.00
218	ಭಾಸ್ ಸಂಸ್ಕೃತಿಚೊ ಭಂಡಾರ್ ಸಾಂ ಲುವಿಸ್ ಕೊಲೆಜ್ ಕೊಂಕಣಿ ಸಂಸ್ಥೆ(61)	ಎಮ್ ಗೋಪಾಲ ಗೌಡ	21.00
219	ಏಕ್ ಕೊಂಕಣಿ ಭಾಕ ಗಾಂವ್(62)	ಲಕ್ಷ್ಮೀ ವಸಂತ ಬಾಂದೇಕರ್	21.00
220	ಕೊಂಕಣಿಗಾಲೆ ಕುಲದೇವ್(63)	ಜಯಶ್ರೀ ನಾಯಕ್	21.00
221	ಸಾಹಿತ್ ಆನಿ ವಿಮರ್ಸೊ (64)	ಸ್ಟೀವನ್ ಕ್ವಾಡ್ರಸ್	21.00
222	ಕೊಂಕ್ಣಿ ಭಾಷಾ ಶಾಸ್ತ್ರ (65)	ಡಾ ವಾರಿಜಾ ನೀರ್ಭೈಲ್	21.00
223	ಟಿಕಾ ಕರ ಭಾಶ್ಯಕಾರ್ ಜಾಯ್ನಕಾ (66)	ಡಾ. ಅರವಿಂದ ಶಾನಭಾಗ್	21.00
224	ವೇದಾಂತುಲೆ ಮೌಲ್ಯ (67)	ವಿನಾಯಕ ಶೇಟ್	21.00
225	ಮೊಂತಿಫೆಸ್ತ್ ಆನಿ ನತಲಾಂ ಫೆಸ್ತ್ (68)	ವಂದನಾ ಡಿಸೋಜಾ	21.00
226	ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್ ಮ್ಹಳ್ಳ್ಯ ರಕ್ಕೋಸ್ (69)	ಮೇರಿ ಡಿ'ಸಿಲ್ವಾ	21.00
227	ಯೆಯಾ ಕಾರವಾರಾಕ್(70)	ಜಗದೀಶ್ ಭಂಡಾರಿ	21.00
228	ಕಾಜಾರಾಚೆ ಮಹತ್ವ್ (71)	ಫಾತಿಮಾ ಪ್ರಾನ್ಸಿಸ್	21.00
229	ಪುರಾಣ ಪ್ರಸಂಗಾಂತ್ ನೀತ್ (72)	ರಾಮ ಸುಭ್ರಾಶ ಶೇಟ್	21.00

230	ಪ್ರಥಮೋಪಚಾರ್(73)	ಸರಿತಾ ಗ್ವಡ್	21.00
231	ಝುಲ್ಕೆ ರಾಸಾಯನ್(74) (ದೇವನಾಗರಿ)	ಸಂದ್ಯಾ ಮಹಾಜನ್	21.00
232	ಎಕ್ವಟಚೊ ಸರದಾರ್(75)	ಅರುಣ್ ಜಿ ಶೇಟ್	21.00
233	ದೂರದರ್ಶನ್ (76)	ಡಾ. ಶೈಲಜಾ ಮಂಗ್ಳೂರ್‌ಕರ್	21.00
234	ಕೊಂಕ್ಣಿ ಭಾಶಿಕ್ ಸಮುದಾಯ್(77)	ಡಾ. ಅರವಿಂದ ಶಾನಭಾಗ್	21.00
235	ಸಾಮಾಜಿಕ್ ಉಸ್ಕ್ಯೊ78(ದೇವನಾಗರಿ)	ಡಾ. ಸುವರ್ಣಾ ಗಾಡ್	21.00
236	ತಾಟಕಾವಧ್ ಆನಿ ಅಹಲ್ಯೊದ್ಧಾರ್ (79)	ವಿಶ್ವನಾಥ ಶೇಟ್ ಹಾರ್ಸಿಕಟ್ಟಾ	21.00
237	ಗೀತೆಚೆ ವಿಭೂತಿಯೋಗ (80)	ಆರ್ಗೋಡು ಸುರೇಶ್ ಶೆಣೈ	21.00
238	ಮೌಲ್ಯಾಧಾರಿತ್ ಶಿಕ್ಷಣ್ (81)	ಜಯಾ ಜಿ ಭಂಡಾರಿ	21.00
239	ಪೂರ್ವಿಲೆಂ ಆನಿ ಆರ್ವಿಲ್ಲೆಂ ಶಿಕ್ಷಣ್ (82)	ವಿನಾಯಕ ಶೇಟ್	21.00
240	ಕೊಂಕಣಿ ಲೋಕಕಲಾ (83)	ಡಾ. ವಸಂತ ಬಾಂದೇಕರ್	21.00
241	ಪರಿಸರ್ (84)	ಫಾತಿಮಾ ಪ್ರಾನ್ಸಿಸ್	21.00
242	ಕೊಂಕ್ಣಿ ಭಾಶೆಕ್ ರಾಷ್ಟ್ರ ಮಾನ್ಯತಾ(85)	ಪ್ರೇಮ್ ಮೊರಾಸ್	21.00
243	ಕೇರಳ ಕೊಂಕಣಿ ಕುಟೆಂತುಲೆ ನವೆ ಪ್ರವಾಹ್ (86) (ದೇವನಾಗರಿ)	ಡಾ ಪಿ ಆರ್ ಹರೀಂದ್ರ ಶರ್ಮಾ	21.00
244	ಅಪರೂಪಚೆ ಅಖಂಡ ಘರಾಣೆ(87)	ಶ್ರೀನಿವಾಸ ವಿಠ್ಠಲ ಶಾನಭಾಗ	21.00
245	ಪತ್ರಕರ್ತ್ ಸಮಾಜಾಚೊ ಆರ್ಸೊ(88)(ದೇವನಾಗರಿ)	ರೇಮಂಡ್ ಡಿಕುನ್ಹ	21.00
246	ಪ್ರಸಾಧನ ಆನಿ ಅಭಿನಯ(89)	ಗುರುಮೂರ್ತಿ ವಿ.ಎಸ್	21.00
247	ಮುಂಬೈ ದರ್ಶನ್ (90)	ಪದ್ಮನಾಭ ನಾಯಕ್	21.00
248	ಆದ್ಯಾತ್ಮಚೆ ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನ (91)	ಯು ಕೆ ಪೈ ಉಲ್ಲಾಸಣ್ಣ	21.00
249	ಸೋಳಾ ಸಂಸ್ಕಾರ್ (92)	ಪ್ರಸನ್ನ ಭಟ್	21.00
250	ಪ್ರಾಥಮಿಕ್ ಕೊಂಕಣಿ ವ್ಯಾಕರಣ್(93)(ದೇವನಾಗರಿ)	ಚಂದ್ರಿಕಾ ಮಲ್ಯ	21.00
251	ವೇದಿಕಾ ಸಜೋವಣೆ(94)	ಸಂತೋಷ್ ಮಹಾಲೆ	21.00
252	ಕೊಂಕಣಿ ನಾಟಕಾಚೆ ವಡಾವಳ್(95)	ವಾಸುದೇವ ಶಾನಭಾಗ	21.00
253	ಕೊಂಕ್ಣಿ ವಾಡಾವಳಿಕ್ ಮಿಶ್ನರಿಂಚೆ ದೆಣ್ಗಿ (96)	ಫಾ। ಪ್ರಾನ್ಸಿಸ್ ಅಲಂಗಾರ್	21.00
254	ಸಾಧಕ್ ಕೊಂಕ್ಣಿ ಸ್ತ್ರೀಯೊ (97)	ಕನ್ಸೆಪ್ಟಾ ಫೆರ್ನಾಂಡಿಸ್	21.00
255	ಪಾರ್ಥಾಲೆ ಸಾರ್ಥಕ ಜೀವನ (98)	ವಿಶ್ವನಾಥ ಶೇಟ್ ಹಾರ್ಸಿಕಟ್ಟಾ	21.00
256	ಆಮ್ಗೇಲಿ ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ವ್ಯವಸ್ಥಾ (99)	ಡಾ। ಮೋಹನ್ ಶೆಣೈ	21.00
257	ಕೊಂಕಣಿಚೆ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಶ್ರೀರಾಮಚರಿತ (100) (ದೇವನಾಗರಿ)	ಡಾ. ಅರವಿಂದ ಶಾನಭಾಗ್	21.00
258	ಜಾಗೊ ಜಾ ಕೊಂಕ್ಣಿ ಮನಶಾ(101)	ಡಾ. ವಸಂತ ಬಾಂದೇಕರ್	21.00
259	ಮಂಗ್ಳೂರಾಂತ್ಲೆ ಕೊಂಕ್ಣಿ ವಾವ್ರಡಿ ಸಂಸ್ಥೊ (102)	ಮೇಧಾ ಕಾಮತ್	21.00
260	ಕೊಂಕಣಿ ಕಾವ್ಯದರ್ಶನ್ (103) (ದೇವನಾಗರಿ)	ಎ.ಪಿ ಬಾನುಪ್ರಕಾಶ್	21.00
261	ಮಾದ್ಯಮ್ ಕಾಲ್ ಆನಿ ಆಜ್ (104)	ರೇಮಂಡ್ ಡಿಕುನ್ಹ	21.00
9. 2019–22 ಅವಧಿಯ 2019–20ನೇ ಸಾಲಿನ ಪ್ರಕಟಣೆ			
262	'ನರ್ಸ್ ಗ್ಲೋರಿಯಾ (ಕಾದಂಬರಿ)	ಎಂ. ಪೆಟ್ರಿಕ್	50.00
263	मोग – एक मृगतृष्णा (ಸಣ್ಣ ಕಥೆ)	भक्ता आर. कांञंगाड	50.00

लेखकाची वळख

श्री रामचंद्र भक्ता हान्नि साहित्य लोकांतु भक्ता आर्. कांञंगाड् अशें जाणताचि. हांचे जन्म १० जुलायि १९३८ कांञंगाडांत जाल्ले. शिक्षक जाव्नु वृत्तिजीवन आरंभ केल्ले, त्या परांत ब्यांकांतु विविध स्तरारि सेव कोरुनु ३१ जुलायि १९९७ निवृत्ति जाल्लींति. मातृभाषा जाव्नशचे कोंकणि आनि भारतीय भाषा मलयांळं, कन्नड आनि हिंदींतु प्रबुद्ध आश्शिले. अनेक मलयाळं दैनेंदिकेंतु तांते कविता, प्रवास कथन, बालसाहित्य प्रकट जाल्लेले आस्स. तांचे विशेष आसक्ति पत्तेदारि साहित्य आश्शिले. मलयाळमांतु शांतिनिवासत्तिले कोल, कळ्ळकम्मटं तशींचि कोंकणींतु सुगंधीले दुःख, अनामिक अश्शे सबार कृतीं प्रकट जाल्ललि आस्स.

त्यात्यावाळी पंच्कदायि दिवटि, वैष्णव रत्न, कोंकण जनता, कोडियाल खबर इत्यादि कोंकणी पत्रिकेंतु तांचि कवन, लेखन, नाटक उझ्वाडायेत्लीं.

तांचि "सुगंधीले दुःख" म्हळ्ळे कथाक, "लाचार बाप आनि बेचैन चेलियों" म्हळ्ळे नाटकाक तशीचि "शुभमस्तु" म्हळ्ळे कविताक उत्तम कथा, नाटक, कविता पुरस्कार मेळ्ळेलि आस्स. २०१० तु पंढरिनाथ भुवनेंद्र पुरस्काराक तान्नि भाजन जाल्लांति.

तान्नि १४.०२.२०१८ दैवाधीन जाल्लींति.

Printed@AssisiPress Mangaluru 0824 2492816 948006